

בצ"ה

גליון ס"ז // ג'-ט' אלול

למשקד

על דלתתי יום יום

שעורי השבוע – נ"ך ומשניות
בתקנת מורנו ורבינו הרב יצחק גינזבורג שליט"א

שבוע פרשת כי-תצא תשפ"ו

נ"ך: דברי-הימים ז'-י"ג

משנה: מנחות פרק י"ג

שיעור שבעי: לעלות לגג

הוספות: חת"ת והפטרה // לוח הילולא דצדיקיא // סיפור חסידי

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומברך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, ג'–ט' אלול, שבוע פרשת כִּי־תֵצֵא, נמשיך בחסד ה' בלימוד הנ"ך את ספר דברי הימים ב' (פרקים ז'–י"ג), בו נלמד על חנוכת בית המקדש בימי שלמה המלך, תפילתו וירידת האש מן השמים, פילוג הממלכה בימי רחבעם ומלחמות אביה מלך יהודה. במשנה נסיים השבוע את מסכת מנחות (פרק י"ג), העוסקת בדיני נדרי מנחות וקורבנות, האומר "הרי עלי" תרומה, והלכות קדושת מקדש חוננו לעומת בית המקדש בירושלים. השיעור השבועי – "לעלות לנג" – מאיר את עבודת ה' הפנימית ואת החיבור המיוחד שבין הבחינות השונות בעבודת המצוות וההתעלות לקדושה. במדור 'הסיפור החסיד' נתוודע השבוע לדמותו של מרא דא"י, הרא"ה קוק זצ"ל, ונלמד על מידת השלום, הרגישות העצומה לזולת, והנהגתו ההלכתית הייחודית בענייני שמירת שבת קודש ומחאה.

השבוע, בימי הרחמים והסליחות של חודש אלול, ימי רצון וחשבון־נפש, אנו מתחילים להתכונן ליום ח"י אלול הממשמש ובא – שנזכה שיעורר בנו מה שהוא צריך לעורר!... בברכת לימוד תורה פורה ומרתק, שיהיו דברי תורה חדשים ומתוקים בפינו תמיד, המערכת

למנויים, לקבלת הגליון באימייל, לתרומות, הקדשות, הערות והארות – lishcod@gmail.com

טבלת הלימוד לחדש אלול

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת-קדש
כ"ו אב דבה"א כ"ט	כ"ז אב דבה"ב א'	כ"ח אב דבה"ב ב'	כ"ט אב דבה"ב ג'	ל' אב דבה"ב ד'	א' אלול דבה"ב ה'	ב' אלול שפטים דבה"ב ו' מנחות פ"ב
ג' אלול דבה"ב ז'	ד' אלול דבה"ב ח'	ה' אלול דבה"ב ט'	ו' אלול דבה"ב י'	ז' אלול דבה"ב י"א	ח' אלול דבה"ב י"ב	ט' אלול תצא דבה"ב י"ג מנחות פ"ג
י' אלול דבה"ב י"ד	י"א אלול דבה"ב ט"ו	י"ב אלול דבה"ב ט"ז	י"ג אלול דבה"ב י"ז	י"ד אלול דבה"ב י"ח	ט"ו אלול דבה"ב י"ט	ט"ז אלול תבא דבה"ב כ' חולין פ"א
י"ז אלול דבה"ב כ"א	י"ח אלול דבה"ב כ"ב	י"ט אלול דבה"ב כ"ג	כ' אלול דבה"ב כ"ד	כ"א אלול דבה"ב כ"ה	כ"ב אלול דבה"ב כ"ו	כ"ג אלול נצו"י דבה"ב כ"ז חולין פ"ב
כ"ד אלול דבה"ב כ"ח	כ"ה אלול דבה"ב כ"ט	כ"ו אלול דבה"ב ל'	כ"ז אלול דבה"ב ל"א	כ"ח אלול דבה"ב ל"ב	כ"ט אלול דבה"ב ל"ג	א' תשרי ראש השנה דבה"ב ל"ד חולין פ"ג

יום ראשון // ג' אלול

יומא דהילולא למרא דארץ ישראל הרב אברהם יצחק הכהן קוק זי"ע

הומש - ראשון פרשת תצא

(פרק כ"א) (י) {פרשת כי תצא} {ס} כִּי־תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל־אִיבֶיךָ וּנְתָנוּ יְיָ־הוָה אֶל־לִיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִיּוֹ:

ארי תפוק לאנחא קרבא על בעלי דבבך וימסרנון יי אלהך בידך ותשבי שביהון.

כי תצא למלחמה - במלחמת הרשות הכתוב מדבר, שבמלחמות ארץ ישראל אין לומר, ושביית שבי. ושביית שבי - לרבות כנענים שבתוכה, ואף על פי שהן משבעה אומות.

(יא) וְרָאִיתָ בַּשָּׁבִיָּה אִשָּׁת יִפְתָּ־תָאֵר וְחִשְׁקָתָ בָּהּ וּלְקַחְתָּ לָךְ לְאִשָּׁה:

ותחזי בשביא אתמא שפירת ריו ותתקעי בה ותסבה לך לאתו.

ולקחת לך לאשה - לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. אם אין הקב"ה מתירה ישאנה באיסור, אבל אם נשאה, סופו להיות שונאה, שנאמר אחריו: כי תהיינה לאיש וגומ', וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה. לכך נסמכו פרשיות הללו. אשת - אפילו אשת איש.

(יב) וְהִבֵּאתָהּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלְחָהּ אֶת־רֹאשָׁהּ וְעִשְׂתָהּ אֶת־צַפְרָנֶיהָ:

ותעלנה לגו ביתך ותגלח ית רישה ותרכי ית טופרהא.

ועשתה את צפרניה - תגדלם, כדי שתתנוול.

(יג) וְהִסִּירָהּ אֶת־שְׁמֹלֶת שָׁבִיָּהּ מֵעַלֶּיהָ וְיָשְׁבָהּ בְּבֵיתְךָ וּבִכְתָּהּ אֶת־אֲבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ יָרַח יָמִים וְאַחֲרַיִן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבָעִלְתָּהּ וְהָיְתָה לָךְ לְאִשָּׁה:

ותעדי ית כסות שביה מנה ותמיב בביתך ותכפי ית אבויא וית אמה ירח יומין ובתר כן תיעול לותה ותבעלנה ותהי לך לאתו.

והסירה את שמלת שביה - לפי שהם נאים, שהגוים הארורים בנותיהם מתקשטות במלחמה בשביל להזנות אחרים עמהם. וישבה בביתך - בבית שמשתמש בו. נכנס ונתקל בה, יוצא ונתקל בה, רואה בכייתה, רואה בניוולה, כדי שתתגנה עליו. ובכתה את אביה וגו' - כל כך למה? כדי שתהא בת ישראל שמחה וזו עצבה, בת ישראל מתקשטת וזו מתנוולת.

(יד) וְהָיָה אִם־לֹא חָפְצָתָ בָּהּ וְשָׁלַחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכַר לָא־תִמְכְּרָנָה בַּכֶּסֶף לֹא־תִתְּעַמְרָ בָּהּ תַּחַת אִשָּׁר עֲנִיתָהּ:

ויהי אם לא תתקעי בה ותפטרה לנפשה וזבנא לא תזבננה בכסףא לא תתגר בה חלף דעניתה.

והיה אם לא חפצת בה - הכתוב מבשרך שסופך לשנאותה. לא תתעמר בה - לא תשתמש בה. בלשון פרסי קורין לעבדות ושימוש, עימארא, מיסודו של ר' משה למדתי כן.

(טו) {ם} כִּי־תֵהֵינְי לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת אֲהוּבָה וְהָאֶחָת שְׁנוּאָה וַיֵּלְדוּ־
לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׁנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לַשְּׁנוּאָה:

ארי יהונן לגבר תרמין נשין חדא רחומתא וחדא שנואתא וילידן ליה בנן רחומתא ושנואתא ויהי ברא בוכרא לשנואתא.

(טז) וְהָיָה בְיוֹם הַנִּחִילוֹ אֶת־בָּנָיו אֵת אֲשֶׁר־יְהִיָּה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת־
בֶּן־הָאֲהוּבָה עַל־פְּנֵי בֶן־הַשְּׁנוּאָה הַבְּכֹר:

ויהי ביומא דניחסין לבגוהי ית דיהי ליה לית רשו לבכרא ית בר רחומתא על אפי בר שנואתא בוכרא.

(יז) כִּי אֶת־הַבְּכֹר בֶּן־הַשְּׁנוּאָה יִפִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנָיִם בְּכָל אֲשֶׁר־יִמְצָא לוֹ
כִּי־הוּא רֵאשִׁית אָנֹכִי לוֹ מִשְׁפָּט הַבְּכֹרָה:

ארי ית בוכרא בר שנואתא ופריש למתן ליה תרין חולקין בכל דישתכח ליה ארי הוא ריש תוקפיה ליה חוץ בכירותא.

פי שנים - כנגד שני אחים. בכל אשר ימצא לו - מיכאן שאין הבכור נוטל פי שנים בראוי לבא לאחר מיתת האב כבמוחזק.

(יח) {ם} כִּי־יְהִיָּה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרָה אֵינָנוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל
אָמִו וַיִּסְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם:

ארי יהי לגבר בר סמי ומרוד ליתוהי מקביל למימר אבוהי ולמימר אמויה ומלפין יתיה ולא מקביל מנהון.

סורר - סר מן הדרך, רישטולנץ. ומורה - מסרב בדברי אביו, לשון ממרים, ריווילוט. ויסרו אותו - מתרין בו בפני שלשה ומלקין אותו. (יח-כ) בן סורר ומורה אינו חייב עד שיגנוב ויאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין, שנאמר, זולל וסובא, ואומר: אל תהי בסבאי יין בזוללי בשר (משלי כ"ג:כ). ובן סורר ומורה נהרג על שם סופו, הגיעה תורה לסוף דעתו, סוף שמכלה ממון אביו, ומבקש לימודו ואינו מוצא, ועומד בפרשת דרכים ומלסטס את הבריות. אמרה תורה: ימות זכאי, ואל ימות חייב.

(יט) וַתִּפְּשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאָמִו וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל־שַׁעַר מִקְדָּמוֹ:

וייחדון ביה אבוהי ואמויה ויפקון יתיה לקדם סבי קרתיה ולתרע בית דין אתריה.

(כ) וְאָמְרוּ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרָה אֵינָנוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹלָנוּ זֹלָל
וְסָבָא:

ויימרון לסבי קרתיה ברנא דין סמי ומרוד ליתוהי מקביל למימרנא זליל בשר וסבי חמר.

(כא) וְרָגְמָהוּ כָּל־אֲנָשֵׁי עִירוֹ בָּאֲבָנִים וּמָת וּבַעֲרָתָּ הָרַע מִקְרָבְךָ וְכָל־
יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיֵּרָאוּ:

וירגמוניה כל אנשי קרתיה באבנא וימות ותפלי עביר דביש מבינה וכל ישראל ישמעון וידחלו.

וכל ישראל ישמעו - מכאן שצריך הכרזה בבית דין, פלוני נסקל על שהיה בן סורר ומורה.

לא היה ולא יהיה

"כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה" - זו פרשה קשה: ההורים מביאים את הבן הסורר לבית הדין ולבסוף הוא נהרג. אבל חז"ל אומרים "בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב? דרוש וקבל שכר" (סנהדרין עא, א, דעת רבי יהודה). כלומר, התורה אומרת שבעיקרון בן סורר ומורה היה צריך להענש בחומרה רבה, אבל בפועל העונש אינו יכול להתקיים כי לשם כך יש דרישות הלכתיות בלתי אפשריות.

כלומר, בממד הפשוט של התורה, מדובר על מציאות שאהבת ההורים לבנם מתעלמת. אבל "ישראל קדמו לתורה", השורש של נשמות ישראל קודם לתורה. כאן מתגלה השורש הזה, מתברר שאהבת ישראל 'מנצחת' את הדין של התורה, ולכן למעשה הדין נותר רק בצורה של "דרוש וקבל שכר".

תהלים - פרקים י"ה-כ"ב, ז-ט

תניא יומי - אגרת הקדש י'

אך היינו דוקא לשומר התורה ולא סר ממנה ימין ושמאל אפילו כמלא נימא אבל מי שהעביר עליו הדרך ח"ו מאחר שהעוה דרכו לתת מגרעות בקדש העליון שגרע ערכו בחי' המשכתו מה שהיה יכול להמשיך מבחי' אלהותו והארת האור מאור א"ס ב"ה אילו היה שומר התורה ומקיימה כהלכתה הרי מעוות זה לא יוכל לתקן כ"א בהמשכת האור העליון שלמעלה מהעולמות ואינו מתלבש בהן הנק' חסד עילאה ורב חסד לפי שמאיר ומתפשט בבחי' א"ס בלי גבול ומדה מאחר שאיננו מצומצם תוך העולמות אלא בבחי' מקיף עליהן מלמעלה מריש כל דרגין עד סוף וכו' וכשהאדם ממשיכו למטה במעשיו ואתעדל"ת אזי אור עליון זה מאיר ומתפשט תוך העולמות ומתקן כל מעוות וכל מגרעות שניתנו בקדש העליון ומחדש אורן וטובן ביתר שאת ויתר עז בבחי' אור חדש ממש לכן אמרו במקום שבע"ת עומדין וכו'.

לוח היום-יום

ג' אלול

המאמין בהשגחה פרטית יודע כי מה' מצעדי גבר כוננו, אשר נשמה זו צריכה לברר ולתקן איזה בירור ותיקון במקום פלוני. ומאות בשנים או גם משעת בריאת העולם, הנה הדבר שצריך להתברר או להתתקן מחכה לאותה הנשמה שתבוא לבררו ולתקנו,

וגם נשמה הלזו הנה מאז נאצלה ונבראה היא מחכה לזמן ירידתה לברר ולתקן את אשר הוטל עליה.

נ"ך יומי - דברי הימים ב פרק ז'

(א) {פ} וכבלות שלמה להתפלל והאש ירדה מהשמים ותאכל העלה והזבחים וכבוד יהוה מלא את הבית: (ב) ולא יכלו הכהנים לבוא אל בית יהוה כי מלא כבוד יהוה את בית יהוה: (ג) וכל בני ישראל ראים בפרדת האש וכבוד יהוה על הבית ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והדות ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו: (ד) והמלך וכל העם זבחים זבח לפני יהוה: (ה) {ס} ויזבח המלך שלמה את זבח הבקר עשרים ושנים אלף וצאן מאה ועשרים אלף ויחנכו את בית האלהים המלך וכל העם: (ו) והכהנים על משמרותם עומדים והלויים בכלי שיר יהוה אשר עשה דויד המלך להדות ליהוה כי לעולם חסדו בהלל דויד בידם והכהנים [מחצרים] (מחצרים) נגדם וכל ישראל עומדים:

והכהנים על משמרותם - כאשר חלקן דוד לכ"ד משמרות לשרת כל משמרה ומשמרה שבוע שלה והלויים כמו כן על כ"ד משמרות שלהם. להודות - בכלי שיר שהיו אומרים הודו ליי"י כי טוב כי לעולם חסדו. בהלל דויד - הכלי שיר שהיו אומרים בו הלל של דוד וההודיות בידם של לויים. והכהנים - מחצרים נגדם שעליהם לשורר בחצוצרות שנאמר ובני אהרן הכהנים יתקעו וגו' (במדבר י', ח').

(ז) {ס} ויקדש שלמה את תוך החצר אשר לפני בית יהוה כי עשה שם העלות ואת חלבי השלמים כי מזבח הנחשת אשר עשה שלמה לא יכול להכיל את העלה ואת הפנחה ואת החלבים:

ויקדש שלמה את תוך החצר - רבותינו חולקין בדבר זה (זבחים נ"ט) רבי יהודה אומר קדש את רצפת העזרה בקדושת מזבח להקטיר על הרצפה כי מזבח הנחשת קטן מהכיל שרבו קרבנות להביא אמר לו רבי יוסי והלא כבר נאמר אלף עולות יעלה שלמה על מזבח (מלכים א ג', ד') שעשה משה וכשאתה מגיע לחשבון אמות ומנין עולות תמצא שזה של אבנים גדול משל משה שהמזבח של משה מקום מערכתו אמה על אמה ושל שלמה מקום מערכתו כ"ד על כ"ד הרי של שלמה חמשה מאות ושבעים ושש כשל משה א"כ מה הוא קדש המלך את תוך החצר (מלכים א ח', ס"ד) שקבע בו מזבח של אבנים מחובר ברצפה. לא יכול להכיל - בשל משה הוא אומר כאדם האומר ננס פלוני ופסול לעבודה.

(ח) ויעש שלמה את ההיג בעת ההיא שבעת ימים וכל ישראל עמו קהל גדול מאד מלבוא חמת עד נחל מצרים:

מלבוא חמת - שהוא בצפון של ארץ ישראל. עד נחל מצרים - שהיא כנגדו כמפורש באלה מסעי.

(ט) וַיַּעֲשׂוּ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת בֵּין חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ עָשׂוּ שִׁבְעַת יָמִים וְהַחֲג שִׁבְעַת יָמִים: (י) וּבַיּוֹם עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שָׁלַח אֶת־הָעָם לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמֹחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ־הוֹדָה לְדָוִיד וּלְשִׁלְמָה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ:

וביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם - שהוא ט' לחנוכת הבית ובמלכים כתוב, וביום השמיני (מלכים א ח'ס"ו) שהוא כ"ב לחדש פתרון ביום ח' נתן להם רשות לילך לאחר החג ולמחר כשיצא החג אז הלכו כולם יחד, ע"א ביום ח' נתן להם רשות ושלח אותם היושבים בתוך תחום שבת וכל מי שירצה ליסע וליילך באותו היום באותו התחום ולמחר שלח כל העם כולו ובב"ר מפרש נטלו רשות ממנו והמתינו עוד שם יום אחד וחזרו ונטלו רשות עוד למחר פעם שניה לכך נאמר ביום כ"ג בחדש. שמחים וטובי לב וגו' - לדוד ולשלמה כי מה שדבר בפיו: בנך שלמה הוא יבנה בית לשמי (דברי הימים א כ"ב, י') מלא בידו שנתן לו בן יושב על כסאו שבנה הבית לשם י"י ובב"ר מפרש א"ר לוי כתיב כי חנוכת וגו' (דברי הימים ב ז', ט') שמחים מוסב על אשר אמר י"י לדוד שקיים מה שנדר לשלמה שבחר בו מכל אחיו כי חכם הוא. ולישראל עמו - כדכתיב במלכים לא נפל דבר אחד וגו' (מלכים א ח', נ"ו), ע"א ולישראל עמו שהיה להם מושל שהיו יושבין בבטחון ובהשקט כדכתיב וישב יהודה וישראל וגו' (מלכים א ה', ה').

(יא) וַיְכַל שְׁלֹמֹה אֶת־בֵּית יְיָ־הוֹדָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת כָּל־הַבָּא עַל־לֵב שְׁלֹמֹה לַעֲשׂוֹת בְּבֵית־יְיָ־הוֹדָה וּבְבֵיתוֹ הַצִּלִּיחַ: (יב) {פ} וַיֵּרָא יְיָ־הוֹדָה אֶל־שְׁלֹמֹה בַּלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁמַעְתִּי אֶת־תַּפְלִתְךָ וּבַחֲרָתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה לִּי לְבֵית זִבְחַ:

וירא י"י אל שלמה בלילה - בחזיון לילה. שמעתי את תפלתך - בלשון שאמר שלמה ושמעת השיב הקב"ה שמעתי תפלתך הוא התפלל בהעצר השמים השיב הקב"ה הן אעצור, הוא התפלל רעב וארבה והקב"ה משיבו והן אצוה על חגב (דברי הימים ב ז', י"ג), הוא התפלל על דבר והקב"ה משיבו ואם אשלח דבר בעמי (דברי הימים ב ז', י"ג). ויכנעו עמי - במה שיתפללו ויבקשו פני וישובו מדרכיהם הרעים (דברי הימים ב ז', י"ד) הרי ג' כנגד ג'.

(יג) הֵן אֶעְצֹר הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהֵן־אֶצְוֶה עַל־חֲגָב לֶאֱכֹל הָאָרֶץ וְאִם־אֲשַׁלַּח דָּבָר בְּעַמִּי:

הן אעצור - והן אצוה ואם אשלח כנגד ג' תפילות ואני אשמע ואסלח לחטאתם וארפא את ארצם (דברי הימים ב ז', י"ד).

(יד) וַיִּכְנְעוּ עָמִי אֲשֶׁר נִקְרָא-שְׁמִי עֲלֵיהֶם וַיִּתְפַּלְלוּ וַיִּבְקְשׁוּ פָנַי וַיָּשָׁבוּ מִדְּרֹכֵיהֶם הָרָעִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵם מִן-הַשָּׁמַיִם וְאֶסְלַח לַחַטָּאתָם וְאֶרְפָּא אֶת-אַרְצָם: (טו) עֲתָה עֵינִי יְהִיו פְּתֻחוֹת וְאֲזַנִּי קִשְׁבוֹת לְתַפְלַת הַמָּקוֹם הַזֶּה: (טז) וְעֲתָה בְּחֶרְתִּי וְהִקְדַּשְׁתִּי אֶת-הַבַּיִת הַזֶּה לַיהוָה-שְׁמִי שֵׁם עַד-עוֹלָם וְהִיו עֵינִי וְלִבִּי שָׁם כָּל-הַיָּמִים:

והיו עיני ולבי - תרגם יונתן ותהי שכינתי שריא ביה אם רעותי מתעבדא תמן כל יומיא, והיו עיני שם אם לבי וחפצי שם.

(יז) וְאַתָּה אִם-תִּלְךָ לִפְנֵי בְּאֶשֶׁר הָלַךְ דָּוִיד אַבִּיךָ וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ וְחָקִי וּמִשְׁפָּטִי תִשְׁמֹר: (יח) וְהִקִּימוּתִי אֶת כִּסֵּא מַלְכוּתְךָ בְּאֶשֶׁר בָּרַתִּי לְדָוִיד אַבִּיךָ לֵאמֹר לֹא-יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל: (יט) וְאִם-תִּשׁוּבוּן אַתֶּם וְעֹזְבֹתֶם חֻקוֹתִי וּמִצְוֹתַי אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם וְהִלַּכְתֶּם וְעִבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: (כ) וּנְתַשְׁתִּים מֵעַל אֲדָמָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם וְאֶת-הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר הִקְדַּשְׁתִּי לְשְׁמִי אֲשַׁלֶּיךָ מֵעַל פָּנָי וְאַתֶּנְנוּ לְמוֹשֵׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכָל-הָעַמִּים:

אשליך מעל פני - כתנאי שביני וביניכם ואם לא תשמעו לי מה נאמר והשימותי את מקדשיכם (ויקרא כ"ו, ל"א). ואתננו למשל ולשנינה - כענין שמושלים משל על מי שאירע לו דבר פגע. ולשנינה - כמו ושננתם לבנך (דברים ו', ז'), ותתנינון לשון סיפור רעות וכן תרגום ויספר ואשתעי ולשועי.

(כא) וְהַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר הָיָה עָלְיוֹן לְכָל-עוֹבֵר עָלָיו יֵשֶׁם וְאֹמַר בְּמָה עָשָׂה יְיָ-הוָה כָּכָה לָאָרֶץ הַזֹּאת וְלַבַּיִת הַזֶּה:

לכל עובר עליו ישום - כלומר יחרב הבית ואז כל עובר עליו ישום כמו על יומו נשמו אחרונים (איוב י"ח, כ'). במה עשה י"י - כמו על מה עשה י"י (דברים כ"ט, כ"ג) וכן כתיב (מלכים א ט', ח').

(כב) וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת-יְיָ-הוָה | אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּחֲזִיקוּ בְּאֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם וַיַּעֲבְדוּם עַל-כֵּן הִבִּיא עֲלֵיהֶם אֶת כָּל-הָרָעָה הַזֹּאת:

יום שני // ד' אלול

הומש - שני פרשת תצא

(פרק כ"א) (כב) {שני} {ס} וְכִי־יְהִיֶּה בְּאִישׁ חֲטָא מִשְׁפָּט־מוֹת וְהוֹמַת וְתָלִית אֹתוֹ עַל־עֵץ:

וארי יהי בנכר חובת דין דקטול ויתקטיל ויתצלוב ויתיה על צליבא.

וכי יהיה באיש חטא משפט מות - סמיכת הפרשיות מגיד שאם חסין אביו ואמו עליו, סוף שיצא לתרבות רעה ויעבור עבירות, ויתחייב מיתה בבית דין. ותלית אותו - רבותינו אמרו, כל הנסקלין נתלין, שנאמר: כי קללת אלהים תלוי (דברים כ"א:כ"ג). והמברך את השם בסקילה.

(כג) לֹא־תָלִין נִבְלָתוֹ עַל־הָעֵץ כִּי־קָבֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־קָלַלְתָּ אֶ־לְהִים תָּלוּי וְלֹא תִטְמֵא אֶת־אֲדָמְתְּךָ אֲשֶׁר יְיָ הוֹיָה אֶ־לְהִיךָ נִתֵּן לָךְ נִחְלָה: לא תבית נבילתיה על צליבא ארי מקבר תקברניה ביוםא ההוא ארי על דחב קדם וי אצמליב ולא תסאיב ית ארעך די אלהך יהיב לך אחסנא.

כי קללת אלהים תלוי - זילזולו של מלך הוא, שהאדם עשוי בדמות דיוקנו, וישראל בניו הם. משל לשני אחים שהיו דומין זה לזה, אחד נעשה מלך, ואחד נתפס לליסטיא ונתלה, כל הרואהו אומר המלך תלוי. כל קללה שבמקרא לשון הקל וזילזול, כמו, והוא קללני קללה נמרצת (מלכים א ב':ח').

(פרק כ"ב) (א) {ס} לֹא־תִרְאֶה אֶת־שׁוֹר אָחִיךָ אֹו אֶת־שׁוֹר נִדְחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשִׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ:

לא תחזי ית תורא דאחוך או ית אמריה דטען ותכבוש מנהון אתבא תתיבנון לאחוך.

והתעלמת מהם - כובש עיניו, כאילו אינו רואהו. לא תראה, והתעלמת - לא תראה אותו, שתעלם ממנו, זהו פשוטו. ורבותינו דרשו, פעמים שאתה מתעלם וכו', כדאיתא בבבא מציעא (בבלי ב"מ ל').

(ב) וְאִם־לֹא קָרֹוב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יָדַעְתָּ וְאִם־פָּתוּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְהָיָה עִמָּךְ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וְהִשְׁבַּתּוֹ לּוֹ:

ואם לא קריב אחוך לנתך ולא ידעת ליה ותכנשניה לגו ביתך ויהי עמך עד דיתבע אחוך ויתכניה ליה.

[עד דרש אחיך - וכי תעלה בלבך שיתנהו לו קודם שידרשנו, אלא דרשהו שלא יהא רמאי. והשבתו לו - שתהא בו השבה, שלא יאכל בביתך כדי דמיו ותתבעם ממנו. מכאן אמרו, כל דבר שעושה ואוכל - יעשה ויאכל, ושאינו עושה ואוכל - ימכר.]

(ג) וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחֻמְרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל־אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר־תֵּאבֵד מִמֶּנּוּ וּמִצֹּאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם:

וכן תעביר לחמריה וכן תעביר לכסותיה וכן תעביר לכל אבידתא דאחוך דתיכר מניה ותשכחנה לית לך רשו לכסיותה.

[לא תוכל להתעלם - לכבוש עיניך, כאלו אינך רואהו.]

(ד) {ס} לא-תראה את-חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו:

לא תחזי ית חמור דאחוך או תוריה רמן באורחא ותכבוש מנהון אקמא תקים עמיה.

הקם תקים - זו טעינה, להטעינו במשאוי שנפל מעליו. עמו - עם בעליו. אבל הלך וישב לו, ואמר לו, הואיל ועליך מצוה, אם רצית לטעון טעון - פטור.

(ה) {ס} לא-יהיה כלי-גבר על-אשה ולא-ילבש גבר שמלת אשה כי תועבת י-הוה אלהיך כל-עשה אלה:

לא יהי תקון זין דגבר על אמה ולא יתקן גבר בתקוני אמה ארי מרחק קדם יי אלקה כל עבד אלן.

לא יהיה כלי גבר על אשה - שתהא דומה לאיש, כדי שתלך בין האנשים, שאין זו אלא לשום ניאוף. ולא ילבש גבר שמלת אשה - לילך לישב בין הנשים. דבר אחר: שלא ישיר שיער הערוה ושיער השיחי. כי תועבת יי וגו' - לא אסרה תורה אלא לבוש המביא לידי תועבה.

(ו) {פ} כי יקרא קן-צפור | לפניה בדרך בכל-עין או על-הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על-האפרחים או על-הביצים לא-תקח האם על-הבנים:

ארי תערע קנא דצפרא קדמך באורחא בכל אילן או על ארעא אפרוחין או ביעין ואמא רביעא על אפרוחין או על ביעין לא תסב אמה על בניה.

כי יקרא - פרט למזומן. לא תקח האם - בעודה על בניה.

(ז) שלח תשלח את-האם ואת-הבנים תקח-לך למען ייטב לך והארכת ימים:

שלחא תשלח ית אמה וית בניה תסב לך בדיל דייטב לך ותוריד יומין.

למען ייטב לך - ומה מצוה קלה שאין בו חסרון כיס, אמרה תורה, למען ייטב לך והארכת ימים, קל וחומר למתן שכר של מצות חמורות.

לשלח את הסיבה

"שִׁלַּח תִּשְׁלַח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ". בספרי החסידות למדו מכאן משהו יסודי בעבודה. האם היא הסיבה שגרמה למעשה, והבנים הם התוצאה, המעשה עצמו. פעמים רבות, כאשר האדם נמצא בספק באיזו דרך עליו ללכת, האם לעשות משהו מסוים, הוא משתמש ב'איתות' של השגחה פרטית, 'סיבה' מסוימת שגורמת לו לעשות את הדבר, כיון שהוא מבין שהסיבה הזו נשלחה אליו כדי ללכת בכיוון שהיא מורה לו. למשל, פלוני אינו יודע באיזה מקום ללכת לגור, היכן להשפיע ולהפיץ יהדות, יש לו סיבות טובות לכאן ולכאן, והנה מציעים לו איזו עבודה במקום מסוים - זו סיבה חיצונית והוא 'הולך' עם הסיבה, זורם אתה... זו דרך טובה, אבל אחרי שהסיבה הזדמנה לידך, אז "שלח תשלח את האם", עזוב את הסיבה והתמקד בעיקר, "ואת הבנים תקח לך" - עכשיו יש לך דרך ויש לך מטרה ברורה. בהצלחה!

בכל התנ"ך, המלה האם (בצורה זו) כתובה רק בפרשת שילוח הקן, רמז לכך שמשלחים את האם לנפשה ושוב לא מוצאים אותה...

תהלים - פרקים כ"ג-כ"ה, י'-י"ב

תניא - אגרת הקדש י'

והנה עיקר התשובה הוא בלב כי על ידי החרטה מעומקא דלבא מעורר עומק אור העליון הזה אך כדי להמשיכו להאיר בעולמות עליונים ותחתונים צריך אתעדל"ת ממש בבחי' מעשה דהיינו מעשה הצדקה וחסד בלי גבול ומדה דכמו שהאדם משפיע רב חסד פי' ח"ס דל"ת דהיינו לדל ואביון דלית ליה מגרמי' כלום ואינו נותן גבול ומדה לנתינתו והשפעתו. כך הקב"ה משפיע אורו וטובו בבחי' חסד עילאה הנק' רב חסד המאיר בבחי' א"ס בלי גבול ומדה תוך העולמות עליונים ותחתונים שכולם הם בבחי' דל"ת אצלו יתברך דלית להון מגרמיהון כלום וכולא קמיה כלא חשיבי ועי"ז נתקנו כל הפגמים שפגם האדם בעונותיו למעלה בעולמות עליונים ותחתונים. וז"ש עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח לפי שהקרבנות הן בבחי' שיעור ומדה וגבול. משא"כ בצדקה שיוכל לפזר בלי גבול לתקן עונותיו. ומ"ש המבזבז אל יבזבז יותר מחומש היינו דוקא במי שלא חטא או שתקן חטאיו בסיגופים ותעניות כראוי לתקן כל הפגמים למעלה. אבל מי שצריך לתקן נפשו עדיין פשיטא דלא גרעה רפואת הנפש מרפואת הגוף שאין כסף נחשב וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו כתיב.

לוח היום-יום

ד' אלול

סדר ברכות התורה: נוגע בטליתו בתחילת הקריאה ובסופה, נושק הטלית במקום שנגע בספר תורה, גולל הספר תורה, מפנה פניו, קצת, לימין ומברך. פותח הספר תורה וקורא.

במעלת מין האנושי, ישנם ארבעה תוארים: אדם - מעלת המוחין והשכל, איש - מעלת הלב והמידות, אנוש - החלישות באחד מהם בשכל או במידות, או בשניהם, גבר - מתגבר על עצמו להסיר המניעות ועיכובים להשיג אחת המעלות או בשכל או במידות, היינו דגבר עוסק עם האנוש להגביהו למעלת איש או אדם.

ומאחר דאפשר לעשות מאנוש איש או אדם, הרי בהכרח דגם באנוש ישנם כל אותם המעלות שישנם באיש וגם באדם.

נ"ך יומי - דברי-הימים-ב פרק ה'

(א) {א} וַיְהִי מִקֵּץ עֶשְׂרִים שָׁנָה אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת-בֵּית יְ-הוָה וְאֶת-בֵּיתוֹ:

ויהי מקץ עשרים שנה - פתרון מקץ עשרים שנה שנגמר כל הבנין של בית י"י שבע שנים (מלכים א ו', ל"ח) ואת ביתו י"ג שנים כדכתיב במלכים (מלכים א ז', א').

(ב) וְהָעָרִים אֲשֶׁר נָתַן חוּרָם לְשְׁלֹמֹה בָּנָה שְׁלֹמֹה אֹתָם וַיּוֹשֶׁב שָׁם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ג) וַיֵּלֶךְ שְׁלֹמֹה חֲמֶת צֹבָה וַיַּחֲזֹק עָלֶיהָ: (ד) וַיִּבֶן אֶת-תֶּדְמֹר בַּמִּדְבָּר וְאֶת כָּל-עָרֵי הַמִּסְכָּנוֹת אֲשֶׁר בָּנָה בַּחֲמָת:

ויבן את תדמור במדבר - כתיב את תמור (מלכים א ט', י"ח) ותדמור קרינן וזה ששנינו ביבמות אין מקבלים גרים מן התרמודים ובב"ר בפרשת עקידה מפרש שעזרו לשונאיהם של ישראל ולפי שהמירו עצמם ונתחלפו לרעה בסוף על כן נכתב במלכים תמור לשון תמורה שהיה להם לעשות לישראל חסד עשה עמהם שלמה שבנה להם כרך תדמור ומשום שלמה לא נכתב כאן תמור אלא תדמור כלומר עיר חשובה הכל לכבוד שלמה שאין כבוד שלמה לומר כאן הא בנה כרך שמרדו בו וקלקלו בו ועל כן כתב תדמור ולא תמור.

(ה) וַיִּבֶן אֶת-בֵּית חוּרֹן הָעֶלְיוֹן וְאֶת-בֵּית חוּרֹן הַתַּחְתּוֹן עָרֵי מְצֹר חוֹמֹת דְּלָתַיִם וּבָרִיחַ:

ערי מצור - לפי שהיו עומדים על התחום הוצרכו חוזק כל כך.

(ו) וְאֶת-בְּעֵלְת וְאֶת כָּל-עָרֵי הַמִּסְכָּנוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לְשְׁלֹמֹה וְאֶת כָּל-עָרֵי הָרֶכֶב וְאֶת עָרֵי הַפָּרָשִׁים וְאֶת כָּל-חַיִּשְׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָשַׁק לִבְנוֹת:

בִּירוּשָׁלַם וּבִלְבָנוֹן וּבְכָל אֶרֶץ מְמֹשְׁלָתוֹ: (ז) כָּל-הָעָם הַנּוֹתָר מִן-הַחֲתִי וְהָאֲמֹרִי וְהַפְּרָזִי וְהַחֲנִי וְהַיְבוֹסִי אֲשֶׁר לֹא מִיִּשְׂרָאֵל הֵמָּה: (ח) מִן-בְּנֵיהֶם אֲשֶׁר נִוְתְּרוּ אַחֲרֵיהֶם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא-כָלוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלֵם שְׁלֹמֹה לְמָס עַד הַיּוֹם הַזֶּה: (ט) וּמִן-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא-נָתַן שְׁלֹמֹה לַעֲבָדִים לְמַלְאכָתוֹ בִּי-הֵמָּה אֲנָשִׁי מִלְחָמָה וְשָׂרֵי שְׁלִישִׁיו וְשָׂרֵי רֶכֶב וּפָרָשָׁיו:

למלאכתו - למלאכת בניינו למה כי הגרים למלאכתו ולא אנשי ישראל לפי כי ישראל המה אנשי חיל ואנשי מלחמה ושרי רכבו ופרשיו.

(י) {פ} וְאֵלֶּה שָׂרֵי [הַנְּצָבִים] (הַנְּצִיבִים) אֲשֶׁר-לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה חֲמֻשִּׁים וּמֵאֲתַיִם הָרָדִים בָּעָם:

חמשים ומאתים - ובמלכים, חמשים וחמש מאות (מלכים א ט' כ"ג) אלא זה וזה אחד הוא שמחסר לשם ג' מאות ושנה ומנה אותם שוב שהרי שם כתוב למעלה: לבד משרי הנצבים וגו' שלשת אלפים ושלש מאות הרודים (מלכים א ה', ל') וכאן כתיב לעיל שלשת אלפים ושלש מאות (דברי הימים ב ב', א') נמצא מה שחסר בפסוק אחד הוסיף בפסוק אחר ומחלקם בשביל שהג' מאות היתרים גרים היו והיו ממונים על אותן ג' אלפים וג' מאות הרודים על שבעים אלף נשא סבל ושמונים אלף חצב בהר (מלכים א ה', כ"ט) ואלו חמשים ומאתים הנאמר כאן ישראלים היו ממונים על אותם ג' מאות גרים.

(יא) וְאֶת-בֶּת-פְּרָעָה הָעֶלְיָה שְׁלֹמֹה מַעִיר דָּוִיד לְבֵית אֲשֶׁר בָּנָה-לָּהּ כִּי אָמַר לֹא-תֵשֵׁב אִשָּׁה לִי בְּבֵית דָּוִיד מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל כִּי-קָדַשׁ הֵמָּה אֲשֶׁר-בָּאָה-אֵלֵיהֶם אֲרוֹן יְיָ הַהוּא:

העלה שלמה מעיר דוד - היא ציון שהושיבה בעיר דוד כשלקחה והיתה שם עד כלותו לבנות את ביתו. כי קדש המה - כל העיר וכל הבתים. אשר באה אליהם - לפי שבאה אליהם ארון י"י. באה לשון נקבה דוגמא וארון ברית י"י נלקחה (שמואל א ד', י"ז).

(יב) {פ} אִזּוּ הָעֶלְיָה שְׁלֹמֹה עֲלֹזָה לִי-הוּא עַל מִזְבֵּחַ יְיָ הוּא אֲשֶׁר בָּנָה לְפָנָי הָאוֹלָם:

על מזבח י"י - זה מזבח הנחשת שבנה שלמה וי"מ מזבח הנחשת שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת שבנה משה ותימה בדבר שהרי כתיב, ואת עולת כל עם וכל דם עולה וגו' (מלכים ב ט"ז: ט"ו) יהיה לבקר כלומר מזבח הנחשת שהיה שם קודם לכן יהיה לי לבקר מכלל שהמזבח היה של נחושת.

(יג) וּבְדִבְרֵי-יוֹם בְּיוֹם לְהַעֲלֹת כְּמִצּוֹת מִשָּׁה לַשַּׁבָּתוֹת וּלְחֻדְשֵׁים וּלְמִוְעֵדוֹת שְׁלוֹשׁ פַּעַמִּים בַּשָּׁנָה בַּחֹג הַמִּצּוֹת וּבַחֹג הַשַּׁבָּעוֹת וּבַחֹג הַסִּבּוֹת: (יד) וַיַּעֲמֵד כְּמִשְׁפַּט דָּוִיד-אָבִיו אֶת-מַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים עַל-עֲבֹדָתָם וְהַלְוִיִּם עַל-מִשְׁמֹרוֹתָם לְהַלֵּל וּלְשַׁרֵּת נֶגֶד הַכֹּהֲנִים לְדִבְרֵי-יוֹם בְּיוֹמוֹ

וְהַשְׁעָרִים בְּמַחְלָקוֹתָם לְשַׁעַר וְשַׁעַר כִּי כֵן מִצְוֹת דָּוִיד אִישׁ-הָא-לֵהִים:
(טו) וְלֹא סָרוּ מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ עַל-הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְכָל-דָּבָר וְלֹא-צָרוֹת: (טז)
וְתִכֵּן כָּל-מְלָאכֶת שְׁלֹמֹה עַד-הַיּוֹם מוֹסֵד בֵּית-י-הוָה וְעַד-כְּלָתוֹ שָׁלֹם בֵּית
י-הוָה:

עד היום מוסד בית - מיום הוסדו עד כלותו.

(יז) {ס} אֹז הַלֵּךְ שְׁלֹמֹה לְעֶצְיוֹן-גִּבּוֹר וְאֶל-אֵילֹת עַל-שֹׁפֶת הַיָּם בְּאַרְץ
יָדוֹם: (יח) וַיִּשְׁלַח-לוֹ חוֹרֵם בֶּיד-עֲבָדָיו [אֲנִיּוֹת] (אוניות) וְעֲבָדִים יוֹדְעֵי
יָם וַיָּבֹאוּ עִם-עֲבָדָיו שְׁלֹמֹה אוֹפִירָה וַיִּקְחוּ מִשָּׁם אַרְבַּע-מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים
כֶּכֶר זָהָב וַיָּבִיאוּ אֶל-הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה:

יום שלישי // ה' אלול

הומש - שלישי פרשת תצא

(פרק כ"ב) (ח) {שלישי} {ס} כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו:

ארי תבני ביתא חדתא ותעביד תיקא לאגרה ולא תשוי חובת קטול בביתך ארי יפול דנפיל מניה.

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה וגו' - אם קיימת שילוח הקן, סופך לבנות בית, ולקיים מצות מעקה, שמצוה גוררת מצוה, ותגיע לכרם ושדה ובגדים נאים. לכך נסמכו פרשיות הללו. מעקה - גדר סביב. ואונקלוס תירגם, תיקא, כעין תיק, שהוא משמר מה שבתוכו. יפול הנופל - זה ראוי ליפול, אף על פי כן לא תגלגל מיתתו על ידיך, שמגלגלין חובה על ידי חייב.

(ט) לא תזרע פרמך בלאים פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הפרם:

לא תזרע פרמך עירובין דלמא תסתאב דמעט זרעא דתזרע ועללת פרמא.

כלאים - חיטה ושעורה וחרצן, במפולת יד. פן תקדש - כתרומתו: דילמא תסתאב. כל דבר הנתעב על ידי אדם, בין לשבח כגון הקדש, בין לגנאי כגון דבר איסור, נופל בו לשון קידוש, כגון: אל תגע בי כי קדשתך (ישעיהו ס"ה, ה').

(י) {ס} לא תחרש בשור ובחמר יחדו:

לא תרדי בתורא ובחמרא כחדא.

לא תחרש בשור ובחמר - הוא הדין לכל שני מינין, והוא הדין להנהיגם יחד קשורים זווגים בהולכת שום משא.

(יא) לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו:

לא תלבש שעטנזא עמר וכתן מחובר כחדא.

שעטנז - לשון עירוב הוא. ורבותינו דרשו בו, שוע טווי ונוז.

(יב) {ס} גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה:

כרוספדין תעביד לך על ארבע כנפי כסותך דתתכסי בה.

גדלים תעשה לך - אף מן הכלאים, לכך סמכן הכתוב.

(יג) {ס} כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה:

ארי יסב גבר אתמא וייעול לותה וישננה.

(יג-יד) ובא אליה ושנאה - סופו, ושם לה עלילות דברים, עבירה גוררת עבירה.

עבר על לא תשנא (ויקרא י"ט: י"ז), סופו לבא לידי לשון הרע.

(יד) וְשֵׁם לָהּ עֲלִילַת דְּבָרִים וְהוּצָא עָלֶיהָ שֵׁם רָע וְאָמַר אֶת-הָאִשָּׁה הַזֹּאת לְקַחְתִּי וְאֶקְרַב אֵלֶיהָ וְלֹא-מָצָאתִי לָהּ בְּתוּלִים:

וישנוי לה תסקופי מלין ונפיק עלה שום ביש וימר ית אתמא הדא נסיבית ועלית לותה ולא אשכחית לה בתולין.
את האשה הזאת - מכאן שאין אומרין דברים אלא בפני בעל דין.

(טו) וְלָקַח אָבִי הַנַּעֲרָ וְאִמָּהּ וְהוּצִיאוּ אֶת-בְּתוּלִי הַנַּעֲרָ אֶל-זִקְנֵי הָעִיר הַשְּׂעֵרָה:

ויסב אבוהא דעוליממא ואמה ונפקון ית בתולי עוליממא לקדם סבי קרתא ולתרע בית דין אתרא.
אבי הנערה ואמה - מי שגידלו גידולים רעים יתבזו עליה.

(טז) וְאָמַר אָבִי הַנַּעֲרָ אֶל-הַזִּקְנִים אֶת-בְּתִי נָתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׁנָאָהּ:

וימר אבוהא דעוליממא לסביא ית ברתו יהבית לגוברא הדין לאתו ושנה.

ואמר אבי הנער - מלמד שאין רשות לאשה לדבר בפני האיש.

(יז) וְהִנֵּה-הוּא שֵׁם עֲלִילַת דְּבָרִים לְאָמַר לֹא-מָצָאתִי לְבִתִּי בְּתוּלִים וְאֵלָּה בְּתוּלֵי בְּתִי וּפְרָשׁוֹ הַשְּׂמָלָה לְפָנַי זִקְנֵי הָעִיר:

והא הוא שני תסקופי מלין למימר לא אשכחית לבתך בתולין ואלין בתולי ברתו ויפרסון שושפא קדם סבי קרתא.
ופרשו השמלה - הרי זו משל, כלומר, מחוורין הדברים כשמלה.

(יח) וְלָקַחוּ זִקְנֵי הָעִיר-הַהִיא אֶת-הָאִישׁ וַיִּסְרוּ אוֹתוֹ:

וידברון סבי קרתא ההיא ית גוברא וילקון יתיה.

ויסרו אתו - מלקות.

(יט) וַעֲנִשׁוּ אוֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף וְנָתְנוּ לְאָבִי הַנַּעֲרָה כִּי הוּצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלֹא-תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא-יֻכַּל לְשַׁלְּחָהּ כָּל-יָמֶיהָ:

ויגבון מניה מאה סלעין דכסף ויתנון לאבוהא דעוליממא ארי אפיק שום ביש על בתולתא בת ישראל וליה תהי לאתו לית ליה רשו למפטרה כל יומיה.

(כ) {ס} וְאִם-אָמַת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא-נִמְצְאוּ בְּתוּלִים לַנַּעֲרָ:

ואם קושטא הוה פתגמא הדין לא אשתכחו בתולין לעוליממא.

ואם אמת היה הדבר - בעדים ובהתראה, שזינתה לאחר אירוסין.

(כא) וְהוּצִיאוּ אֶת-הַנַּעֲרָ אֶל-פֶּתַח בֵּית-אָבִיהָ וּסְקִלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בְּאֲבָנִים וּמָתָה כִּי-עָשְׂתָה נְבִלָה בְּיִשְׂרָאֵל לְזִנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבְעֶרְתָּ הָרָע מִקֶּרְבָּהּ:

ונפקון ית עוליממא לתרע בית אבוהא וירגמונה אנשי קרתא באבניא ותמות ארי עבדת קלנא בישראל לזנאה בית אבוהא ותפלי עבד דביש מבינה.

אל פתח בית אביה - ראו גידולים שגידלתם. לזנות בית אביה - בבית אביה. אנשי

עירה - במעמד כל אנשי עירה.

(כב) {ס} כִּי-יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם-אִשָּׁה בְּעֶלְת-בָּעַל וּמָתוּ גַם-שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם-הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבְעֶרְתָּ הָרֶעַ מִיִּשְׂרָאֵל:

ארי ישכח גבר שכב עם אמתא אתת גבר ויתקטלון אף תרויהון גוכרא דשכב עם אמתא ואתמא ותפלי עבד דביש מישראל.

ומתו גם שניהם - להוציא מעשה חידודין שאין האשה נהנית מהן. גם - לרבות הבאים מאחריהם. דבר אחר, גם שניהם - לרבות את הוולד, שאם היתה מעוברת אין ממתינין לה עד שתלד.

(כג) {ס} כִּי יִהְיֶה נֶעֱרַ בְּתוּלָה מֵאַרְשָׁה לְאִישׁ וּמִצָּאָהּ אִישׁ בָּעִיר וְשָׁכַב עִמָּה:

ארי תהי עולימתא בתולתא דמארסא לגבר וישכחנה גוכרא בקרתא וישכוב עמה. ומצאה איש בעיר - לפיכך שכב עמה, פירצה קוראה לגנב. הרי אילו ישבה בביתה, לא אירע לה.

(כד) וְהוֹצֵאתֶם אֶת-שְׁנֵיהֶם אֶל-שַׁעַר הָעִיר הַהוּא וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים וּמָתוּ אֶת-הַנֶּעֱרַ עַל-דָּבָר אֲשֶׁר לֹא-צִעְקָה בָּעִיר וְאֶת-הָאִישׁ עַל-דָּבָר אֲשֶׁר-עָנָה אֶת-אִשְׁתּוֹ רַעְיוֹ וּבְעֶרְתָּ הָרֶעַ מִקִּרְבָּהּ:

ותפקון ית תרויהון לתרע קרתא ההיא ותרגמון יתהון באבניא וימותון ית עולימתא על עיסק דלא צוחת בקרתא וית גוכרא על עיסק דעני ית אתת חבריה ותפלי עבד דביש מבינה.

(כה) {ס} וְאִם-בִּשְׂדֵּה יִמָּצֵא הָאִישׁ אֶת-הַנֶּעֱרַ הַמֵּאַרְשָׁה וְהַחֲזִיק-בָּהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּהּ וּמָת הָאִישׁ אֲשֶׁר-שָׁכַב עִמָּהּ לְבָדוֹ:

ואם בחקלא ישכח גוכרא ית עולימתא דמארסא ויתקיף בה גוכרא וישכוב עמה ויתקטיל גוכרא דשכב עמה בלחודיה.

(כו) וְלִנְעֹרַ לֹא-תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין לִנְעֹרַ חֲטֵא מוֹת כִּי בְּאִשְׁרִי יָקוּם אִישׁ עַל-רַעְיוֹ וּרְצָחוֹ נָפֶשׁ בֵּין הַדָּבָר הַזֶּה:

ולעולימתא לא תעבד מדעם לית לעולימתא חובת דין דקטול ארי כמא דיקום גוכרא על חבריה ויקטלניה נפש בן פתגמא הדין.

כי כאשר יקום וגו' - לפי פשוטו, זהו משמעו, כי אנוסה היא ובחזקה עמד עליה, כאדם העומד על חברו להורגו. ורבותינו דרשו: הרי זה בא ללמד וכו'.

(כז) כִּי בִשְׂדֵה מִצָּאָה צִעְקָה הַנֶּעֱרַ הַמֵּאַרְשָׁה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ:

ארי בחקלא אשכחא צוחת עולימתא דמארסא ולית דפריק לה.

(כח) {ס} כִּי-יִמָּצֵא אִישׁ נֶעֱרַ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא-אַרְשָׁה וּתְפָשָׁה וְשָׁכַב עִמָּהּ וּנְמָצָאוּ:

ארי ישכח גבר עולימתא בתולתא דלא מארסא ויתפשה וישכוב עמה וישתכחון.

(כט) וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לְאָבִי הַנֶּעֱרַ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלֹא-תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה לֹא-יֻבַּל שְׁלָחָה כָּל-יָמָיו:

ויתן גוברא דשכיב עמה לאבוהא דעולמא חמשין סלעין דכסף וליה תהי לאתו חלף דענייה לית ליה רשו למפמרה כל יומיה.

(פרק כ"ג) (א) { לא-יקח איש את-אשת אביו ולא יגלה כנף אביו:

לא יסב גבר ית אתת אבוהי ולא יגלי כנפא דאבוהי.

לא יקח - אין לו בה ליקוחין, ואין קידושין תופסין לו בה. ולא יגלה כנף אביו - זהו שומרת יבם של אביו הראויה לאביו. והרי כבר הוזהר עליה משום, ערות אחי אביך (ויקרא י"ח:ד)? אלא לעבור על זו בשני לאוין, ולסמוך לה: לא יבא ממזר (דברים כ"ג, ג'), ללמד שאין ממזר אלא מחייבי כריתות, וקל וחומר מחייבי מיתות ב"ד, שאין בעריות מיתות ב"ד שאין בה כרת.

(ב) { לא-יבא פצוע-דכא וכרות שפכה בקהל י-הוה:

לא ידבי דפסיק ודמחבל למיעל בקהל די.

פצוע דכא - שנפצעו או שנדכאו בצים שלו. וכרות שפכה - שנכרת הגיד, ושוב אינו יורה קילוח זרע, אלא שופך ושותת ואינו מוליד.

(ג) { לא-יבא ממזר בקהל י-הוה גם דור עשירי לא-יבא לו בקהל י-הוה:

לא ידבי ממזרא למיעל בקהל די אף דרא עשיראה לא ידבי ליה למיעל בקהל די.

לא יבא בקהל - לא ישא ישראלית.

(ד) { לא-יבא עמוני ומואבי בקהל י-הוה גם דור עשירי לא-יבא להם בקהל י-הוה עד-עולם:

לא ידבון עמונאי ומואבאי למיעל בקהל די אף דרא עשיראה לא ידבון להון למיעל בקהל די עד עולם.

לא יבא עמוני וגו' - לא ישא ישראלית.

(ה) על-דבר אשר לא-קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שבר עליך את-בלעם בן-בעור מפתור ארם נהרים לקללך:

על עיסק דלא ערעו יתכון בלחמא ובמיא באורחא במפקכון ממזרים ודאגר עלך ית בלעם בר בעור מפתור ארם דעל פרת ללטטותה.

על דבר - על העצה שיעצו להחטיאכם, כדכתיב, בדבר בלעם (במדבר ל"א:ט"ז). בדרך - כשהייתם בטירוף.

(ו) ולא-אבה י-הוה א-להיך לשמע אל-בלעם ויהפך י-הוה א-להיך לך. את-הקללה לברכה כי אהבך י-הוה א-להיך:

ולא אבא יי אלהך לקבלא מן בלעם והפך יי אלהך לך ית לוטין לברכך ארי ריחמך יי אלהך.

(ז) לא-תדרש שלמם ומבתם כל-ימך לעולם:

לא תתבע שלמהון ומבתהון כל יומך לעולם.

לא תדרש שלמם – מכלל שנאמר, עמך ישב בקרבך (דברים כ ג: ז), יכול אף זה כן? תלמוד לומר: לא תדרש שלומם.

מעקה לגגך

"כִּי תִבְנֶה בֵּית חֹדֶשׁ וְעָשִׂיתָ מַעְקָה לְגִגְךָ וְלֹא תִשֶּׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ". נפרש את המצוה הזו כסיפור המתרחש בנפש האדם: לכל אחד יש בית, המקום הרגיל שבו חייו מתנהלים, שם הוא פוגש אנשים אחרים וחי יחד אתם, התנהלות רגילה בתוך מסגרות. זהו המקום הגלוי של הנפש, קומת הקרקע היציבה. אבל יש את הגג של הנפש, השאיפה כלפי מעלה, המקום הנסתר שבו האדם מתבודד, כדברי דוד המלך "שֶׁקֶדְתִּי וְאָהֳיָה כְצִפּוֹר בּוֹדֵד עַל גֶּגֶז". כאשר האדם עולה לגג, קיימת סכנה של נפילה. השאפתנות עלולה להיות מסוכנת. גם כאשר האדם מתבודד בעבודת ה', הוא עלול דוקא משם ליפול. מדוע? כי כאשר הנפש מביעה את עצמה ללא לבושים וללא מוסכמות, יכול לפרוץ ממנה משהו פרוץ ששובר את הגבולות. האדם מרגיש 'למעלה', התדמית האישית שלו מתנפחת, ולפתע הוא מועד ונופל. סיבה נוספת לנפילה: כאשר האדם 'ממריא' מעל החיים הרגילים, מעל העיסוק היום-יומי בקטנות, הוא אמנם נושם 'אור פסגות' אבל מצד שני יש לו 'פחד גבהים' כי הוא מרגיש שזה לא מקומו האמיתי, ואז יש לו פיתוי מסתורי לקפוץ וליפול... כך קרה לדוד המלך שהיה כצפור בודד על גג, והנה במקום אחר נאמר שדוד התהלך על הגג ומשם ראה את בת שבע ונכשל בחטא. מה התיקון? "ועשית מעקה לגגך". המעקה רומז למועקה. עצם המודעות של האדם לכך שהוא עלול ליפול, זו השמירה הטובה ביותר מנפילה. תוך כדי העליה, השאיפה וההתבודדות, הוא מודע לכך שהנפש שלו מצד עצמה היא גם נמוכה ושפלה, הוא לא מלאך אלא בשר ודם. אדם כזה אינו 'מתנפח' ושוגה באשליות בעת העליה, אלא יודע שה' העלה אותו אל הגג ורק ה' ישמור אותו שם. המועקה היא המעקה. לאחר שדוד תקן את החטא שהתחיל מהילוכו על הגג, הוא "הרג את היצר הרע" (כאמרו "ולבי חלל בקרבי", היצר הרע נפל חלל). דוד עצמו לא זכה לבנות את המקדש בהיותו "איש מלחמה", המלחמה באויבי ישראל מבחוץ ומלחמת היצר בפנים. אבל לאחר שהרג את יצרו האירה אצלו תקופת השלום, תקופת בניין המקדש (שנבנה בפועל על ידי שלמה בנו, איש השלום). דוד יחזור אלינו בדמותו של מלך המשיח שינצח במלחמה ויבנה את המקדש, ועליו נאמר במדרש שהוא "עומד על גג בית המקדש ואומר, ענוים הגיע זמן גאולתכם" - המשיח עומד על הגג הגבוה בלי ליפול, כי יש לו מעקה-מועקה של תחושת ענוה ושפלות. כך אפשר לעלות לפסגה הגבוהה ביותר ולהישאר בה ללא פחד, ולומר "ענוים הגיע זמן גאולתכם".

תהלים - פרקים כ"ט-ל"ד, י"ג-ט"ו

תניא - אגרת הקדש י'

והנה מדת חסד זו בלי גבול ומדה נקראת על שמו של הקב"ה חסדי ה' כדכתיב וחסד ה' מעולם ועד עולם כו' כי הגם שכל ישראל הם רחמנים וגומלי חסדים ברם יש גבול ומדה לרחמי האדם. אבל הקב"ה נק' א"ס ב"ה ולמדותיו אין סוף כדכתיב כי לא כלו רחמיו וכו'. וז"ש הנביא אחר החורבן והגלות חסדי ה' כי לא תמנו וגו'. פי' לפי שלא תמנו שאין אנו תמימים ושלמים בלי שום חטא ופגם בנפש ובעולמות עליונים ע"כ צריכין אנו להתנהג בחסדי ה' שהם בלי גבול ותכלית כדי לעורר עלינו רחמים וחסד עילאה שהוא רב חסד ורחמים בלי גבול ותכלית כמ"ש כי לא כלו רחמיו וגו'. וזהו שארז"ל אין ישראל נגאלין אלא בצדקה שיעשו גם אם יהיו פטורים מדינא כי אין בן דוד בא כו'.

לוח היום-יום

ה' אלול

מנהגינו בלבישת טלית גדול: מניחים הטלית גדול מקופל על כתף ימין ובודקים הציצית. בשעת הבדיקה אומרים "ברכי נפשי גו'". אחר כך לוקחים הטלית מן הכתף, פושטים אותו, מנשקים שפת הטלית, מחזיר אותו מכנגד פניו לאחוריו ומתחיל ברכת "להתעטף בציצית", סיום הברכה סמוך לכריכת ב' כנפות ימין סביב צוארו לאחוריו בצד שמאל. (עיין שארית יהודא אורח חיים סימן א', דברי נחמיה אורח חיים סימן ט').

נ"ך יומי - דברי-הימים-ב פרק ט'

(א) {א} וּמִלֶּכֶת-שָׁבָא שָׁמְעָה אֶת-שִׁמְעֵי שְׁלֹמֹה וַתָּבֹא לְנִסּוֹת אֶת-שְׁלֹמֹה בְּחִירוֹת בִּירוּשָׁלַם בְּחֵיל כְּבֹד מְאֹד וְגַמְלִים נִשְׂאִים בְּשָׁמַיִם וְזָהָב לָרֹב וְאֶבֶן יָקָרָה וַתָּבֹא אֶל-שְׁלֹמֹה וַתְּדַבֵּר עִמּוֹ אֶת כָּל-אֲשֶׁר הָיָה עִם-לְבָבָהּ: לְנִסּוֹת אֶת שְׁלֹמֹה - אִם אִמַּת מֶה שִׁשְׁמָעָה מִחֲכַמְתּוֹ וּבָאָה לְנִסּוֹתָו. בְּחִידוֹת - כִּמוֹ אַחֲרֵיהֶם נָא לָכֶם (שופטים י"ד, י"ב), חידה דשמשון.

(ב) וַיַּגִּד-לָהּ שְׁלֹמֹה אֶת-כָּל-דְּבָרֶיהָ וְלֹא-נִעְלָם דְּבָר מִשְׁלֹמֹה אֲשֶׁר לֹא הִגִּיד לָהּ: הַגִּיד לָהּ:

ולא נעלם דבר - כיון שראתה שהגיד לה הכל לא נעלם דבר ממה ששאלה אשר הגיד לה אז הודתה על השמועה כי אמת שמעה ובתרגום מגלת אסתר שם כתובים קצת מן החידות אשר שאלתו.

(ג) וַתֵּרָא מִלֶּכֶת-שָׁבָא אֶת חֲכַמַּת שְׁלֹמֹה וְהַבֵּית אֲשֶׁר בָּנָה: (ד) וּמֵאֵכֶל שְׁלֹחָנוֹ וּמוֹשֵׁב עֲבָדָיו וּמַעֲמַד מְשָׁרְתָיו וּמַלְבוּשֵׁיהֶם וּמִשְׁקֵיוֹ וּמַלְבוּשֵׁיהֶם וְעַלִּיתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית יְ-הוָה וְלֹא-הָיָה עוֹד בָּהּ רוּחַ:

ומאכל שלחנו - ברבורים ומיני מעדנים העולים על שלחנו לרוב. ומושב עבדיו - שכל אחד ואחד היה מכיר את מקומו כשהיו יושבים על השולחן ורואי פני המלך תדיר לא היה א' רשאי לישב במקום חבירו כל ימי חייו. ומעמד משרתיו - כל אחד ואחד היה מחזיק במעמד שלו ובשירות שלו ולא היה משנה למחר. ומלבושיהם - לא כמלבושיהם שהם לבושים היום לובשים למחר. ומשקיו - רוב משקיו. ועליתו - מסלות עליותיו אשר יעלה עליהם מביתו לבית י". ולא היה עוד בה רוח - שהיתה סבורה שאין חכמה בכל המלכיות כי אם בארצה וכמו חכמיה כי ארצה במזרח ולפיכך הם חכמים ביותר לפי שמסתכלין במזלות כדאיתא בפרק קמא דראש השנה לדידן מכסי סיהרא י"ח שעו' דארץ ישראל במערב בכל וזהו שכתוב ותרב חכמת שלמה מכל חכמת בני קדם (מלכים א ה', י') שהם היו במזרח כדכתיב ויהי בנסעם מקדם (בראשית י"א, ב') ומכל חכמת מצרים (מלכים א ה', י') שהיו מכשפים חרטומים ואשפים וחכם היה בטיי"ר כך כתיב בפסיקתא. טייר הוא ל' ערבי, ובויקרא רבה בפ' בן המצרי כי עוף השמים יוליך את הקול (קהלת י', כ') זה עורב וחכמת טויארי.

(ה) וַתֹּאמֶר אֶל-הַמֶּלֶךְ אֵמֶת הִדְבָּר אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּאַרְצֵי עַל-דְּבָרֶיךָ וְעַל-חֲכַמְתֶּךָ: (ו) וְלֹא-הָאֵמַנְתִּי לְדַבְרֵיהֶם עַד אֲשֶׁר-בָּאתִי וַתֵּרָאֵנָה עֵינַי וְהִנֵּה לֹא הִגְדַּלְתִּי חֲצִי מִרְבִּית חֲכַמְתֶּךָ יִסְפָּת עַל-הַשְּׂמוּעָה אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי: חצי מרבית - רבוי חכמות.

(ז) אֲשֶׁרִי אֲנִשִּׁיךָ וְאֲשֶׁרִי עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה הָעֹמְדִים לְפָנֶיךָ תִּמְדִּיר וְשִׁמְעִים אֶת-חֲכַמְתֶּךָ: (ח) יְהִי יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ בְּרוּךְ אֲשֶׁר חָפֵץ בְּךָ לְתַתֶּךָ עַל-כִּסְאוֹ לְמֶלֶךְ לִי-הוּא אֱ-לֹהֶיךָ בְּאַהֲבַת אֱ-לֹהֶיךָ אֶת-יִשְׂרָאֵל לְהַעֲמִידוֹ לְעוֹלָם וַיִּתֶּנָּה עֲלֵיהֶם לְמֶלֶךְ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְצִדִּיקָה: (ט) וַתֵּתֶן לְמֶלֶךְ מֶלֶךְ וְעֲשָׂרִים בְּכָר זֶהָב וּבִשְׁמִים לָרֶב מְאֹד וְאַבְנֵי יָקָרָה וְלֹא הָיָה כִּפְשָׁם הַהוּא אֲשֶׁר-נָתַנָּה מִלֶּכֶת-שָׁבָא לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה: (י) וְגַם-עֲבָדֵי [חֹרֶם] (חִירָם) וְעֲבָדֵי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר-הֵבִיאוּ זֶהָב מֵאוֹפִיר הֵבִיאוּ עֲצֵי אֱלִגּוּמִים וְאַבְנֵי יָקָרָה: עצי אלגומים - מפרש בפסיקתא כתוב אחד אומר אלמוגים וכתוב אחד אומר אלגומים אלא אלגומים שמם ונקרא אלמוגים לפי שהיה מתמוגג ונכפף מתוך רכיכתו כמו כוסות שהוא נכפף מתוך חשיבתו.

(יא) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ אֶת-עֲצֵי הָאֱלִגּוּמִים מִסֵּלוֹת לְבֵית-יְ-הוָה וּלְבֵית הַמֶּלֶךְ וּכְנָרוֹת וּנְבָלִים לְאֲשֶׁרִים וְלֹא-נִרְאוּ כֵהֶם לְפָנִים בְּאַרְץ יְהוּדָה:

מסלות - מדרגות, כתיב מסעד (מלכים א' י"ב) כדרך שעושין לעולין בדרך מעלות ומדרגות. ויש אומרים: מסעד ומסילה אחד הם. וכנרות ונבלים לשרים - יש אומרים: לבני לוי המשוררים בכלי שיר ור' אליעזר זצ"ל פי' לשרים המשוררים לטייל לפני המלך דוגמא ויהי שירו חמשה ואלף (מלכים א' ה', י"ב) הם שירות של חול שעשה לשורר לפניו לטייל והוא שכתוב ויקונן ירמיה על יאשיהו ויאמרו כל השרים והשרות וגו' (דברי הימים ב' ל"ה, כ"ה).

(יב) וְהַמֶּלֶךְ שָׁלַח נָתַן לְמַלְכַּת-שָׁבָא אֶת-כָּל-חֶפְצָהּ אֲשֶׁר שְׁאַלָהּ מִלְּבָד אֲשֶׁר-הֵבִיָּאהָ אֶל-הַמֶּלֶךְ וַתִּהְיֶה וַתֵּלֶךְ לְאַרְצָהּ הִיא וְעַבְדֶּיהָ:

מלבד אשר הביאה - משום כבוד מלכי יהודה כתיב כאן דמשמע שהיא נתנה לו יותר ממה שנתן לה ובמלכים כתיב מלבד אשר נתן לה כיד המלך (מלכים א' י', י"ג), דברים המצויין בא"י ואינם מצויין במקומ'.
 (יג) וַיְהִי מִשְׁקַל הַזָּהָב אֲשֶׁר-בָּא לְשָׁלֹמֹה בְּשָׁנָה אַחַת שֵׁשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשָׁשׁ כִּכָּרִי זָהָב: (יד) לְבָד מֵאַנְשֵׁי הַתָּרִים וְהַסֹּחָרִים מְבִיאִים וְכָל-מַלְכֵי עָרַב וּפְחֹזֹת הָאָרֶץ מְבִיאִים זָהָב וְכֶסֶף לְשָׁלֹמֹה:

(יג) וַיְהִי מִשְׁקַל הַזָּהָב אֲשֶׁר-בָּא לְשָׁלֹמֹה בְּשָׁנָה אַחַת שֵׁשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשָׁשׁ כִּכָּרִי זָהָב: (יד) לְבָד מֵאַנְשֵׁי הַתָּרִים וְהַסֹּחָרִים מְבִיאִים וְכָל-מַלְכֵי עָרַב וּפְחֹזֹת הָאָרֶץ מְבִיאִים זָהָב וְכֶסֶף לְשָׁלֹמֹה:
 לבד מאנשי התרים - שהיו דואגים לעבור ממדינה למדינה וממלכות למלכות בלא תייר והיו נותנים לו שכר תייר. והסוחרים מביאים - שהיו מביאים לו על ידי עלילה כדי לראות חכמתו.

(טו) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שָׁלֹמֹה מֵאֲתִים צָנָה זָהָב שְׁחוּט שֵׁשׁ מֵאוֹת זָהָב שְׁחוּט יַעֲלֶה עַל-הַצָּנָה הָאֶחָת:

מאתים צנה - צנה מקפת את האדם משלש רוחותיו הוא שכתוב, כצנה רצון תעטרנו (תהלים ה' י"ג). זהב שחוט - זהב רך ונוח להרקע מרוב חשיבותו שנטוה כחוט. שש מאות זהב - שש מאות זהובים והוא שש מנים שהזהב הוא הדינר.

(טז) וּשְׁלֹשׁ-מֵאוֹת מִגְנִים זָהָב שְׁחוּט שֵׁשׁ מֵאוֹת זָהָב יַעֲלֶה עַל-הַמִּגָּן הָאֶחָת וַיִּתְּנֵם הַמֶּלֶךְ בְּבֵית יַעַר הַלְבָּנוֹן:

יער הלבנון - בית גדול בנה שלמה בירושלים כדמוכח לקמן וכל אותם מגיני' לקח שישק ומריבוי עצי הלבנון הגדולים עשן כדכתיב במלכים, ויבן את בית יער הלבנון (מלכים א' ז' ב') על ארבע טורי ארזים ושם נתן אותם מגינים והוא שכתוב ותבט ביום ההוא אל נשק בית היער (ישעיהו כ"ב, ח').

(יז) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כֶּסֶף-שֶׁן גָּדוֹל וַיִּצְפְּהוּ זָהָב מִזָּהָר:

כסא שן - שן של פיל.

(יח) וַיַּעַשׂ מַעֲלוֹת לְכֶסֶף וּכְבֹּשׁ בַּזָּהָב לְכֶסֶף מֵאֲחָזִים וַיָּדוּת מִזָּה וּמִזָּה עַל-מְקוֹם הַשִּׁבְתָּ וַיִּשְׁנִים אֲרִיֹּת עֲמֻדִים אֲצֵל הַיָּדוּת:

ושש מעלות לכסא - מדרגות לעלות בו. וידות מזה ומזה על מקום השבת - כמין מקלות מפאה לפאה מימין ומשמאל ולסמוך זרועותיו עליהם.

(יט) וַיִּשְׁנִים עֵשָׂר אַרְיוֹת עֹמְדִים שָׁם עַל-שֵׁשׁ הַמַּעֲלֹת מִזֶּה וּמִזֶּה לֹא-נַעֲשֶׂה בֶן לְכָל-מַמְלָכָה:

ושנים אריות עומדים אצל הידות - של זהב וכל צורת הכסא וצורת החיות שבכסא מפורש בתרגום של מגילת אסתר.

(כ) וְכָל כְּלִי מִשְׁקָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה זָהָב וְכָל כְּלִי בֵּית-יָעַר הִלְבִּינוֹן זָהָב סָגוֹר אֵין כֶּסֶף נֶחֱשֶׁב בְּיָמָיו שְׁלֹמֹה לְמֹאמָה: (כא) כִּי-אֲנִיּוֹת לְמֶלֶךְ הַלְכוֹת תַּרְשִׁישׁ עִם עֲבָדֵי חֹרֶם אַחַת לְשָׁלוֹשׁ שָׁנִים תָּבוֹאנָהּ אֲנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ נִשְׂאוֹת זָהָב וְכֶסֶף שְׁנֵהֶבִים וְקוֹפִים וְתוֹכִיִּים:

שנהבים - שן פיל ופיל עצמו. וקופים - מע"ר קאצ"ן. ותוכיים - טווסין.

(כב) {פ} וַיַּגְדֵּל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מִכָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ לְעֵשָׂר וְחֻכְמָה:

ויגדל המלך שלמה וגו' - לקיים מה שאמר לו וגם אשר לא שאלת אתן לך גם כבוד (מלכים א ג', י"ג).

(כג) וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ מִבְּקָשִׁים אֶת-פָּנָיו שְׁלֹמֹה לְשִׁמּוֹעַ אֶת-חֻכְמָתוֹ אֲשֶׁר-נָתַן הָאֱלֹהִים בְּלִבּוֹ:

וכל מלכי הארץ וגו' - לקיים מה שאמר לו הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא יהיה (מלכים א ג', י"ב).

(כד) וְהֵם מִבִּיָּאִים אִישׁ מִנְּחָתוֹ כְּלִי כֶּסֶף וְכָלִי זָהָב וּשְׁלֹמֹת נִשְׁק וּבִשְׂמִים סוּסִים וּפָרָדִים דְּבַר-שָׁנָה בְּשָׁנָה:

והם מביאים איש מנחתו - על ידי עלילה שבאים לשמוע חכמתו כי אין כבוד לבוא לפני המלך ריקם, דוגמת ולא יראה את פני י"י ריקם (דברים ט"ז, ט"ז). נשק - כלי זיין.

(כה) {ס} וַיְהִי לְשְׁלֹמֹה אַרְבַּעַת אֲלָפִים אַרְיוֹת סוּסִים וּמִרְכָּבוֹת וּשְׁנַיִם-עֶשְׂרֵי אֲלָף פָּרָשִׁים וַיִּנְיחֻם בְּעָרֵי הָרֶכֶב וְעַם-הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלָּם:

ויניחם בערי הרכב ועם המלך בירושלים - מקצתם ועבר על לא ירבה לו סוסים (דברים י"ז, ט"ז).

(כו) וַיְהִי מוֹשֵׁל בְּכָל-הַמְּלָכִים מִן-הַנְּהָר וְעַד-אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְעַד גְּבוּל מִצְרַיִם: (כז) וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת-הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כְּאֲבָנִים וְאֵת הָאָרְזִים נָתַן בַּשָּׂקִים אֲשֶׁר-בַּשִּׁפְלָה לָרֶב: (כח) וּמוֹצִיאִים סוּסִים מִמִּצְרַיִם לְשְׁלֹמֹה וּמִכָּל-הָאֲרָצוֹת: (כט) וּשְׂאֵר דְּבָרֵי שְׁלֹמֹה הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הֵלֵא-הֵם בְּתוֹכִים עַל-דְּבָרֵי נָתַן הַנְּבִיא וְעַל-נְבוּאָת אַחִיָּה הַשִּׁילּוֹנִי וּבַחֲזוֹת [יַעֲדוֹ] (יערד) הַחֹזֶה עַל-יָרְבֶּעַם בֶּן-נִבְט:

על דברי נתן - ויהי בלילה ההוא ויהי דבר י"י אל נתן וגומר (שמואל ב ז', ד') עד ויקרא שמו ידידיה (שמואל ב י"ב, כ"ה). ועל נבואת אחיה השילוני - שקרע ממנו המלכות ונתנה לירבעם (מלכים א י"א).

(ל) וַיִּמְלֹךְ שְׁלֹמֹה בִירוּשָׁלַם עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה:

על כל ישראל ארבעים שנה - מה שאין כן בדוד שבחברון מלך ז' שנים ובירושלים שלשים ושלש.

(לא) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עִם-אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּעִיר דָּוִיד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ רַחֲבֹעַם בְּנוֹ תַחְתָּיו:

יום רביעי // ו' אלול

הומש - רביעי פרשת תצא

(פרק כ"ג) (ח) {רביעי} {ס} לא־תִתַּעַב אֶדְמִי כִּי אֶחִיד הוּא לֹא־תִתַּעַב
מִצְרֵי כִּי־גֵר הָיִיתָ בְּאֶרֶץ:

לא תרחיק אדומאח ארי אחוד הוא לא תרחיק מצראח ארי דייר הויתא בארעיה.

לא תתעב אדומי - לגמרי, אף על פי שראוי לך לתעבו שיצא בחרב לקראתך
(במדבר כ', י"ח). מה טעם? כי אחיך הוא. לא תתעב מצרי - מכל וכל, ואף על
פי שזרקו זכורכם ליאר. מה טעם? שהיו לכם אכסניא בשעת הדחק.

(ט) בָּנִים אֲשֶׁר־יֻלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בְּקָהֶל יְהוָה:

בנין דיתילדון להון דרא תליתאח ידיפי להון למיעל בקהל די.

לפיכך, בנים אשר יולדו להם דור שלישי וגו' - ושאר אומות מותרין לו מיד.
למדת: שהמחטיאו לאדם קשה לו מן ההורגו, שההורגו הורגו בעולם הזה,
והמחטיאו הורגו מן העולם הזה ומן העולם הבא. לפיכך אדום שקידמם בחרב
לא נתעב וכן מצרים שטיבעום, ואילו שהחטיאום נתעבו.

(י) {ס} כִּי־תֵצֵא מִחֲנֶה עַל־אִיבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מְכַל דְּבַר רָע:

ארי תפוק משריתא על בעלי דכבך ותסתמר מכל מדעם ביש.

כי תצא מחנה, ונשמרת - שהסטן מקטרג בשעת הסכנה.

(יא) כִּי־יְהִי בְךָ אִישׁ אֶשֶׁר לֹא־יְהִי טָהוֹר מִקְרָה־לֵּילָה וַיֵּצֵא אֶל־מַחֲוִין
לְמַחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל־תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה:

ארי יהי בך גבר דלא יהי דכי מקרי ליליא ופוק למברא למשריתא לא יעול לגו משריתא.

מקרה לילה - דבר הכתוב בהווה. ויצא אל מחוץ למחנה - זו מצות עשה. ולא יבא
אל תוך המחנה - זו מצות לא תעשה. ואסור ליכנס למחנה לויה, וכל שכן למחנה
שכינה.

(יב) וְהָיָה לַפָּנוֹת־עָרֵב יֶרֶחַן בַּמָּיִם וּכְבֹּא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל־תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה:

ויהי למפני רמשא יסחי במיא וכמיעל שמשא יעול לגו משריתא.

והיה לפנות ערב - סמוך להערב שמשו יטבול, שאינו טהור בלא הערב שמש.

(יג) וַיֵּד תַּהֲיֶה לָךְ מַחֲוִין לְמַחֲנֶה וַיֵּצֵאתָ שָׁמָּה חוּץ:

ואתר מתיון יהי לך מברא למשריתא ותפוק תמן לברא.

ויד תהיה לך - כתרגומו, כמו, איש על ידו (במדבר ב' י"ז). מחוץ למחנה - חוץ
לענן.

(יד) וַיִּתֵּן תְּהִיָּה לָךְ עַל-אַזְנוֹךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחִפְרָתָה בָּהּ וְשִׁבְתָּ
וְכִסִּיתָ אֶת-צִאֲתֶךָ:

וסבבא תהי לך על זינך ויהי במתבך בכרא ותחפר בה ותתוב ותכסי ית מפקתך.

על אזיניך - לבד שאר כלי תשמישך. אזיניך - כמו כלי זיין.

(טו) כִּי יִהְיֶה אֶל־לִיָּךְ מִתְּהַלְּךָ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וּלְתֵת אִיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ
וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קְרוֹשׁ וְלֹא-יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דְּבָר וְיָשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ:

ארי יי אלהך שכינתיה מחלקא בגו משריתך לשיבובתך ולממסר שנאך קדמך ותהי משריתך קדישא ולא יתחזי בך
עבירת פתגם ויתוב מימריה מלאיטבא לך.

ולא יראה בך - הקב"ה, ערות דבר.

(טז) {ס} לֹא-תִסְגֹּר עֶבֶד אֶל-אֲדֹנָיו אֲשֶׁר-יִנְצֹל אֵלָיךְ מֵעַם אֲדֹנָיו:

לא תמסר עבד עממין ליד רבוניה דישמיזב לותך מן קדם רבוניה.

לא תסגיר עבד - כתרגומו. דבר אחר, אפילו עבד כנעני של ישראל שברח
מחוצה לארץ לארץ.

(יז) עִמָּךְ יֵשֵׁב בְּקֶרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחָר בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּטוֹב לוֹ לֹא
תוֹנְנוּ:

עמך יתיב בינך באתרא דיתרעי בחדא מן קרנך בדויטב ליה לא תוניניה.

(יח) {ס} לֹא-תִהְיֶה קְדֻשָּׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא-יִהְיֶה קְדֹשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

לא תהי אתתא מבנות ישראל לגבר עבד ולא יסב גוברא מבני ישראל אתא אמא.

לא תהיה קדשה - מופקרת, מזומנת לזנות. ולא יהיה קדש - מזומן למשכב זכור.
ואונקלוס תירגם, לא תהא איתתא מבנת ישראל לגבר עבד, שאף זו מופקרת
בעילת זנות היא, מאחר שאין קידושין תופסין לו בה, שהרי הוקשו לחמור,
שנאמר: שבו לכם פה עם החמור (בראשית כ"ב:ה'). ולא יסב גברא מבני ישראל
אתתא אמא, שאף הוא נעשה קדש על ידה, שכל בעילותיו זנות, שאין קידושין
תופסין לו בה.

(יט) לֹא-תָבִיא אֶתְנֶן זֹנָה וּמַחִיר כָּלֵב בֵּית יִהְיֶה אֶל־לִיָּךְ לְכָל-גֵּדֶר כִּי
תוֹעֵבֶת יִהְיֶה אֶל־לִיָּךְ גַּם-שְׁנֵיהֶם:

לא תעיל אגר וניתא וחולפן כלבא לבית מקדשא דיי אלהך לכל גדר ארי מרחק קדם יי אלהך אף תרויהון.

אתנן זונה - נתן לה טלה באיתננה, פסול להקרבה. ומחיר כלב - כגון החליף שה
בכלב. גם שניהם - לרבות שינויהם, כגון חיטין ועשאן סלת.

(כ) {ס} לֹא-תִשָּׂיךְ לְאֶחִיךָ נֶשֶׁךְ בְּסָף נֶשֶׁךְ אָכַל נֶשֶׁךְ כָּל-דְּבָר אֲשֶׁר יִשָּׂךְ:

לא תרפי לאחורך רבית בסף רבית עבור רבית כל מדעם דמתרפי.

לא תשיך - אזהרה ללווה, שלא יתן רבית ללווה. ואזהרה למלווה, את כספך לא
תתן לו וגו' (ויקרא כ"ה:ל"ז).

(כא) לִנְכַרִי תִשִּׁיךְ וּלְאַחִיךְ לֹא תִשִּׁיךְ לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְיָ הוֹה אֶל־לִהְיֶיךָ בְּכָל מִשְׁלַח יָדְךָ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

לבר עממין תרבי ולאחור לא תרבי בדיל דיברכנך וי אלהך בכל אושטות ידך על ארעא דאת עליל לתמן למירתה. לנכרי תשיך - ולא לאחיק. לאו הבא מכלל עשה עשה, כדי לעבור עליו בשני לאוין, לא תעשה ועשה.

(כב) {ס} כִּי־תֵדָר נָדָר לִי־הוֹה אֶל־לִהְיֶיךָ לֹא תֵאָחֵר לְשִׁלְמוֹ כִּי־דָרַשׁ יִדְרֹשְׁנוּ יְיָ הוֹה אֶל־לִהְיֶיךָ מִעֲפֹךְ וְהָיָה בְךָ חֲטָא:

ארי תדר נדר קדם וי אלהך לא תאחר לשלמותיה ארי מתבע יתבעניה וי אלהך מנך ויהי בך חובא. לא תאחר לשלמו - שלשה רגלים, ולמדוהו רבותינו מן המקרא.

(כג) וְכִי תַחֲדֹל לְנָדָר לֹא־יְהִיָּה בְךָ חֲטָא:

וארי תתמנע מלמד לא יהי בך חובא.

(כד) מוֹצֵא שְׁפָתַיךָ תִּשְׁמֹר וְעֲשִׂיתָ כְּאִשֶּׁר נִדְרָתָ לִי־הוֹה אֶל־לִהְיֶיךָ נִרְכָּה אִשֶּׁר דִּבְרָתָ בְּפִיךָ:

אפקות שפותך תטר ותעביד כמא דנדרתא קדם וי אלהך נדבתא דמליקתא בפומך.

מוצא שפתיך תשמר ועשית - ליתן עשה על לא תעשה ועשה.

מחנה קדוש ומנצח

"כִּי תֵצֵא מִחֲנֶה עַל אִיבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דָּבָר רָע... כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִחֲנֶה לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אִיבֶיךָ לִפְנֶיךָ וְהָיָה מִחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ" - דווקא במחנה הצבא צריך להקפיד על קדושה וצניעות. קדושת המחנה מתחילה בציווי הפשוט ביותר לשמור על נקיות: "ויד תהיה לך מחוץ למחנה [מקום להתפנות]... ויתד תהיה לך... וכסית את צאתך".

בגמרא נאמר "אלמלא לא ניתנה תורה, היינו למדים צניעות מחתול", ומפרש רש"י "צניעות מחתול, שאינו מטיל רעי בפני אדם, ומכסה את צואתו". במדרש הנקרא "פרק שירה" נאמר ששירת החתול בהשיגו את העכבר היא "אֶרְדּוּף אוֹיְבִי וְאַשְׁיִיגֶם וְלֹא אָשׁוּב עַד פְּלוֹתָם". כאשר חיילי ישראל לומדים את מדת הנקיות מהחתול, והמחנה נקי מכל לכלוך וטומאה, אז זוכים בעזרת ה' לנצחון מוחץ על האויב.

תהלים - פרקים ל"ה-ל"ה, ט"ז-י"ח

תניא - אגרת הקדש י"א

יא להשכילך בינה. כי לא זו הדרך ישכון אור ה' להיות חפץ בחיי בשרים ובני ומוזוני כי ע"ז ארז"ל בטל רצונך כו' דהיינו שיהי' רצונו בטל במציאות ולא יהיה

לו שום רצון כלל בעניני עולם הזה כולם הנכללים בבני חיי ומזוני וכמארו"ל
שע"כ אתה חי,

וביאור הענין הוא רק אמונה אמיתית ביוצר בראשית דהיינו שהבריאה יש מאין
הנק' ראשית חכמה והיא חכמתו שאינה מושגת לשום נברא הבריאה הזאת היא
בכל עת ורגע שמתהווים כל הברואים יש מאין מחכמתו ית' המחיה את הכל
וכשיתבונן האדם בעומק הבנתו ויצייר בדעתו הווייתו מאין בכל רגע ורגע ממש
האיך יעלה על דעתו כי רע לו או שום יסורים מבני חיי ומזוני או שארי יסורין
בעולם הרי האין שהיא חכמתו יתברך הוא מקור החיים והטוב והעונג והוא
העדן שלמעלה מעוה"ב רק מפני שאינו מושג לכן נדמה לו רע או יסורים אבל
באמת אין רע יורד מלמעלה והכל טוב רק שאינו מושג לגודלו ורב טובו וזהו
עיקר האמונה שבשבילה נברא האדם להאמין דלית אתר פנוי מיני' ובאור פני
מלך חיים וע"כ עוז וחדוה במקומו הואיל והוא רק טוב כל היום

לוח היום-יום

ו' אלול

הצמח צדק סיפר: דער בעל שם טוב האָט זייער האַלט געהאַט ליכטיקייט, ואמר:
'אור' בגימטריא 'רז', דער וואָס ווייס דעם סוד וואָס אין יעדער זאַך, קאָן ליכטיג
מאַכן.

תרגום: הצמח צדק סיפר: הבעל שם טוב מאד חיבב אור, ואמר: 'אור' בגימטריא 'רז',
מי שיודע את הסוד שבכל דבר, מסוגל להאיר.

נ"ך יומי - דברי-הימים - ב פרק י'

(א) {פ} וַיֵּלֶךְ רַחֲבֵעַם שְׂכֵמָה בִּי שָׁכַם בָּאוּ כָל-יִשְׂרָאֵל לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ:
כי שכם באו כל ישראל להמליך אותו - בשכם שהוא מקום ירבעם שבחלק אפרים
וירבעם אפרתי וכל זאת היתה סיבה מאת הקדוש ברוך הוא לקיים דברו קרוע
אקרע הממלכה.

(ב) וַיְהִי כִשְׁמֹעַ יִרְבֵּעַם בֶּן-נִבְטַן וְהוּא בְּמִצְרַיִם אֲשֶׁר בָּרַח מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה
הַמֶּלֶךְ וַיָּשֶׁב יִרְבֵּעַם בְּמִצְרַיִם:
ויהי כשמוע - פתרון ויהי כשמוע מקודם לכן שבאו להמליכו בשכם כשהוא
עודנו במצרים.

(ג) וַיִּשְׁלַחוּ וַיִּקְרְאוּ-לוֹ וַיָּבֹאוּ יִרְבֵּעַם וְכָל-יִשְׂרָאֵל וַיְדַבְּרוּ אֶל-רַחֲבֵעַם לֵאמֹר:
וישלחו ויקראו לו ויבא - וכל זה להודיענו רצונו של מלך מלכי המלכים הקב"ה
שאפילו ירבעם עצמו בא להמליכו לרחבעם והסב הקב"ה אחר דבריו עד שמלך
ירבעם.

(ד) אָבִיךָ הַקָּשָׁה אֶת-עֲלֵנוּ וְעִתָּהּ הִקְלָ מַעֲבֹרֹת אָבִיךָ הַקָּשָׁה וּמַעֲלֹ
הַכֶּבֶד אֲשֶׁר-נָתַן עָלֵינוּ וְנַעֲבֹדָהּ:

אביך הקשה את עלנו - כי איש טורח במלאכה היה ועלינו הטיל לפרנס פועליו
והמס כדכתיב במלכים ויעל המלך שלמה מס וגומר (מלכים א ה', כ"ז).

(ה) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים עוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְשׁוּבוּ אֵלַי וַיִּלְךָ הָעָם: (ו) {ס} וַיִּוָּעֵץ
הַמֶּלֶךְ רַחֲבֵעַם אֶת-הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר-הָיוּ עֹמְדִים לִפְנֵי שְׁלֹמֹה אָבִיו בְּהִיתוֹ חַי
לֵאמֹר אֵיךְ אַתֶּם נוֹעְצִים לְהָשִׁיב לָעַם-הַזֶּה דְּבַר:

נועצים - כמו יועצים וכן יאמר מן יודעים נודעים אך יועצים להבא נועצים
נתייעצים כבר.

(ז) וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו לֵאמֹר אִם-תִּהְיֶה לְטוֹב לְהָעָם הַזֶּה וּרְצִיתָם וְדִבַּרְתָּ אֱלֹהִים
דְּבָרִים טוֹבִים וְהָיוּ לָךְ עֲבָדִים כָּל-הַיָּמִים: (ח) וַיַּעֲזֹב אֶת-עֵצַת הַזְּקֵנִים
אֲשֶׁר יַעֲצֶהוּ וַיִּוָּעֵץ אֶת-הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אֹתוֹ הָעֹמְדִים לִפְנָיו: (ט) וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים מָה אַתֶּם נוֹעְצִים וְנָשִׁיב דְּבַר אֶת-הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דְּבָרוּ אֵלַי לֵאמֹר
הִקְלָ מִן-הָעֹל אֲשֶׁר-נָתַן אָבִיךָ עָלֵינוּ: (י) וַיִּדְּבְרוּ אֹתוֹ הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ
אֹתוֹ לֵאמֹר כֹּה-תֹאמַר לָעָם אֲשֶׁר-דְּבָרוּ אֵלָיךְ לֵאמֹר אָבִיךָ הַכֶּבֶד אֶת-
עֲלֵנוּ וְאַתָּה הִקְלָ מַעֲלֵנוּ כֹּה תֹאמַר אֱלֹהִים קִטְנִי עֲבָה מִמֶּתְנִי אָבִי:

קטני עבה ממתני אבי - אצבע קטנה שלי גדולה ממתני אבי כלומר אני חזק ממנו.

(יא) וְעִתָּהּ אָבִי הָעַמִּים עָלֵיכֶם עַל כָּבֹד וְאֲנִי אֶסִּיף עַל-עַלְכֶּם אָבִי יִסֹּר
אֶתְכֶם בְּשׁוֹטִים וְאֲנִי בְּעֶקְרָבִים:

העמים - כמו ויעמוס איש על חמורו (בראשית מ"ד, י"ג). בעקרבים - ברימ"ן
בל' אשכנ"ז שעוקצין כעקרבים.

(יב) {פ} וַיָּבֹא יִרְבֵּעַם וְכָל-הָעָם אֶל-רַחֲבֵעַם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר שׁוּבוּ אֵלַי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי: (יג) וַיַּעֲנֶם הַמֶּלֶךְ קָשָׁה וַיַּעֲזֹב הַמֶּלֶךְ
רַחֲבֵעַם אֶת עֵצַת הַזְּקֵנִים: (יד) וַיִּדְּבַר אֱלֹהִים בְּעֵצַת הַיְלָדִים לֵאמֹר אֶכְבִּיד
אֶת-עַלְכֶּם וְאֲנִי אֶסִּיף עָלֶיךָ אָבִי יִסֹּר אֶתְכֶם בְּשׁוֹטִים וְאֲנִי בְּעֶקְרָבִים: (טו)
וְלֹא-שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶל-הָעָם כִּי-הִיתָה נִסְפָּה מֵעַם הָאֱלֹהִים לְמַעַן הָקִים
יְיָ-הוֹה אֶת-דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד אֲחִיהוּ הַשְּׁלוּנִי אֶל-יִרְבֵּעַם בֶּן-נָבֹט:

כי היתה נסבה למען הקים י"י את דברו - כמו שמפורש להסיר ממנו עשרת
השבטים וליתן לירבעם וזהו לא יסור שבט מיהודה (בראשית מ"ט, י') לא ירד
ממלכותו עד כי יבא שילה (בראשית מ"ט, י') פתרון עד כי יבא יהודה שילה
להמליך שם רחבעם ושם לו יקחת עמים להמליכו ושם נחלקה המלכות ואבד
מלכות של עשר' השבטים ושכם עיר קטנה סמוכה לשילה כדכתיב והנה חג לי"י
בשילה מימים ימימה במסילה העולה מבית אל שכמה (שופטים כ"א, י"ט) וכתוב

בירמיה משכם ומשילה (ירמיהו מ"א, ה') ולכבוד משכן שילה נאספים לשכם שהוא ראוי לאסיפת בני אדם וסמוכה לשילה וכשנאספים בשכם אז יסור שבט מיהודה ששם המלכות נחלקה.

(טז) וְכָל-יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא-שָׁמַע הַמֶּלֶךְ לָהֶם וַיָּשִׁיבוּ הָעָם אֶת-הַמֶּלֶךְ | לֵאמֹר מִה-לָּנוּ חֵלֶק בְּדָוִיד וְלֹא-נַחֲלָה בְּבֶן-יִשִּׁי אִישׁ לְאַהֲלֵיךְ יִשְׂרָאֵל עֲתָה רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִיד וַיֵּלֶךְ כָּל-יִשְׂרָאֵל לְאַהֲלָיו:

לאהליך ישראל - מוסב על מה לנו חלק בדוד מה לעזוב אהלינו ולילך אחריו לא כן אלא לכו כל ישראל איש לאהליו. עתה ראה ביתך דוד - מוסב על ולא נחלה בבן ישי כלומר אין לנו בו נחלה אלא בבית המקדש שבירושלים שאנו זובחים בו ולראות בו בשלש רגלים. ראה ביתך דוד - אין אנו צריכין לו לילך שם יהיה לך לבדך. (וכל זה לא נראה לי) אלא ראה ביתך דוד אי איפשנו לא בכך ולא בבית המקדש שלך.

(יז) {ס} וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עֲלֵיהֶם רַחֲבֵעַם: (יח) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ רַחֲבֵעַם אֶת-הַדָּרֶם אֲשֶׁר עַל-הַמָּס וַיִּרְגְּמוּ בוֹ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲבֵן וַיָּמָת {ס} וְהַמֶּלֶךְ רַחֲבֵעַם הִתְאַמֵּן לַעֲלֹת בַּמֶּרְכָּבָה לָנוֹס יְרוּשָׁלַם:

הדורם - הוא אדונירם (מלכים א' ד', ו') שבימי שלמה גדולתו גדולה ובימי רחבעם נשפלה גדולתו על כן נקרא הדורם. וירגמו בו בני ישראל אבן - ולפי שרחבעם לא ידע הסבה והקשר שהסבו ממנו על כן נהרג כששאל המס שקצב עליהם שלמה.

(יט) {ס} וַיִּפְשְׁעוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית דָּוִיד עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

ויפשעו ישראל בבית דוד - לשון מרדות ודוגמא בימיו פשע מואב וגו' (מלכים ב' ח', כ'), אח נפשע מקרית עוז (משלי י"ח, י"ט), אז תפשע לבנה (מלכים ב' ח', כ"ב).

יום חמישי // ז' אלול

הומש - המישי פרשת תצא

(פרק כ"ג) (כה) {חמישי} {ס} כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים בנפשך
שבעך ואל-כליך לא תתן:

ארי תתגר בכרמא דחכרה ותיכול ענבין בנפשך שבעך ולמנה לא תתן.

כי תבא בכרם רעך - בפועל הכתוב מדבר. ואל כליך לא תתן - מכאן שלא דברה
תורה אלא בשעת הבציר, שאתה נותן לכליו של בעל הבית, אבל שכרו לעדור
ולקשקש אינו אוכל. כנפשך - כמה שתמצא. שבעך - ולא אכילה גסה.

(כו) {ס} כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמשי לא תניף על
קמת רעך:

ארי תתגר בקמתא דחכרה ותקטוף מלילין בידך ומגלא לא תרים על קמתא דחכרה.

כי תבא בקמת רעך - אף זו בפועל הכתוב מדבר.

(פרק כ"ד) (א) {ס} כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם-לא תמצא-חן
בעיניו כי-מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר בריתת ונתן בידה ושלחה
מביתו:

ארי יסב גבר אתמא ויבעלנה ויהי אם לא תשכח רחמין בעינוהי ארי אשכח בה עבירת פתגם ויכתוב לה גט פטורין
וימין בידה ויפטרנה מביתה.

כי מצא בה ערות דבר - מצוה עליו שלא תמצא חן בעיניו.

(ב) ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש-אחר:

ותפוק מביתה ותהי ותהי לגבר אחר.

לאיש אחר - אין זו בן זוגו של ראשון. הוא הוציא רשעה מתוך ביתו, וזו הכניסה.

(ג) ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר בריתת ונתן בידה ושלחה
מביתו או כי ימות האיש האחרון אשר-לקחה לו לאשה:

וישנאה גוברא בתרא ויכתוב לה גט פטורין וימין בידה ויפטרנה מביתה או ארי ימות גוברא בתרא דנשכח ליה
לאחר.

ושנאה האיש האחרון - הכתוב מבשרו שסופו לשנאותה, ואם לאו קוברתו,
שנאמר, או כי ימות.

(ד) לא-יוכל בעלה הראשון אשר-שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה
אחרי אשר הטמאה כי-תועבה הוא לפני י-הוה ולא תחטיא את-הארץ
אשר י-הוה אלהיך נתן לך נחלה:

לית ליה רשו לבעלה קדמא דפמרה למתב למסכה למתני ליה לאתו בתר דאסתאבת ארי מרחקא היא קדם יי ולא תחייב ית ארעא דיי אלהך יהיב לך אחסנא.

אחרי אשר הוטמאה - לרבות סוטה שנסתרה.

התחדשות זוגית

התורה מצמידה את קידושין ונישואין לגירושין: "כִּי יָקַח אִישׁ אִשָּׁה וּבָעִלָּהּ [קידושין ונישואין] וְהָיָה אִם לֹא תִמָּצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָּהּ עֲרוּת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ [גירושין] וַיֵּצֵאָהּ מִבֵּיתוֹ וְהָלָכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אֲחֵר [קידושין ונישואין שניים]". יותר מזה, כל הלכות קידושין ונישואין נלמדים בעצם בדרך אגב מהפסוקים העוסקים בגירושין (כמו ההיקש הידוע בגמרא "ויצאה והיתה"). גם בששה סדרי משנה, מסכת גיטין קודמת למסכת קידושין. מה הטעם בכך?

התורה רוצה ללמד אותנו שעיקר החידוש של קידושין הוא הכוח להתחיל מחדש אפילו אחרי משבר גדול כמו גירושין. "אין דבר אבוד" ו"אין יאוש בעולם כלל". אנו מאחלים לכולם לזכות לחיים מאושרים בנישואין ראשונים, אבל גם אז צריכה להיות התודעה הזו ש"אין אבוד" ככוח ההתחדשות והתרעננות תמידי בנישואין. מכוח זה, גם אם יש איזו תרעומת בין בני הזוג, ניתן לתקן ולהחזיר את שלום-הבית מכוח ההתחדשות הטמון בקידושין. קדש הוא חדש. התחדשות הזוגיות מובלטת במחזור החודשי של טומאת האשה וטהרתה. זהו מעין ריקוד זוגי שבו יש תנועה מתמדת של ריחוק וקירוב, "אז תשמח בתולה במחול", כאשר כל ריחוק מביא לקירוב גדול יותר. כך מעגל המחול הופך לספירלה עולה ועולה, כמו מדרגות לולייניות (כפי שפירש מורנו הבעל-שם-טוב) והאשה נותרת תמיד כבתולה חדשה (זכרו שאנחנו בחודש אלול, מזל בתולה).

קדושה וטהרה הם מושגים שהולכים יחד (כמו קדשים וטהרות בששה סדרי משנה), טהרת האשה מחדשת את קדושת חיי הנישואין. ולפי הסוד, קדושה שייכת לספירת החכמה וטהרה לספירת הבינה, החכמה היא בחינה זכרית ('אבא'), יציבות קבועה, והבינה היא בחינה נשית-אמהית ('אמא'), כמו האשה שיש לה "בינה יתירה" לשמור את הטהרה ולהתחדש תמיד.

נהלים - פרקים ל"ט-מ"ג, י"ט-כ"א

תניא - אגרת הקדש י"א

וע"כ ראשית הכל שישמח האדם ויגל בכל עת ושעה ויחיה ממש באמונתו בה' המחיה ומטיב עמו בכל רגע ומי שמתעצב ומתאונן מראה בעצמו שיש לו מעט

רע ויסורין וחסר לו איזה טובה והרי זה ככופר ח"ו וע"כ הרחיקו מדת העצבות במאד חכמי האמת. אבל המאמין לא יחוש משום יסורין בעולם ובכל עניני העולם הן ולא שוין אצלו בהשוואה אמיתית ומי שאין שוין לו מראה בעצמו שהוא מערב רב דלגרימיהו עבדין ואוהב א"ע לצאת מתחת יד ה' ולחיות בחיי עו"ג בשביל אהבתו א"ע וע"כ הוא חפץ בחיי בשרים ובני ומזוני כי זה טוב לו ונוח לו שלא נברא כי עיקר בריאת האדם בעוה"ז הוא בשביל לנסותו בנסיונות אלו ולדעת את אשר בלבבו אם יפנה לבבו אחרי אלהים אחרים שהם תאוות הגוף המשתלשלים מס"א ובהם הוא חפץ או אם חפצו ורצונו לחיות חיים אמיתיים המשתלשלים מאלקים חיים אף שאינו יכול:

(צ"ע. ובאיזה כת"י ליתא תיבות אלו [אף שאינו יכול] ובנוסחא אחרת מצאנו כך. "או אם חפצו ורצונו אף שאינו יכול לחיות חיי אמיתיים כו". ולפי נוסחא זו נראה שתיבות [אף שאינו יכול] הוא מאמר מוסגר):

ויאמין שבאמת הוא חי בהם וכל צרכיו וכל עניניו משתלשלים באמת בפרטי פרטיותיהם שלא מס"א כי מה' מצעדי גבר כוננו ואין מלה כו' ואם כן הכל טוב בתכלית רק שאינו מושג ובאמונה זו באמת נעשה הכל טוב גם בגלוי שבאמונה זו שמאמין שהרע הנדמה בגלוי כל חיותו הוא מטוב העליון שהיא חכמתו יתברך שאינה מושגת והיא העדן שלמעלה מעוה"ב הרי באמונה זו נכלל ומתעלה באמת הרע המדומה בטוב העליון הגנוז:

לוח היום-יום

ז' אלול

אדמו"ר הזקן הורה לכתוב "פצוע דכא" באל"ף לבסוף ולא בה"א.

בפראג יש ספר תורה שקבלה בידם שהגיה עזרא הסופר, אין קורין בו אלא בשמחת תורה וגוללין אותו תמיד בפרשת שמע. כשהייתי בפראג בשנת תרס"ח ראיתי וכתוב בו "דכא" באל"ף. כן כשהייתי בווארמס בשנת תרס"ז ראיתי שם ספר תורה אשר מקובל בידם שכתבו מהר"ם מרוטנבורג וגם בו כתוב "דכא" באל"ף. ועיין בשארית יהודה (יורה דעה סימן ט"ז) ודברי נחמיה (יורה דעה סימן כ"ב). ובספר משנת אברהם (סימן ל"ב) מציין כמה ספרים הדנים בזה.

נ"ך יומי - דברי הימים ב פרק י"א

(א) וַיָּבֹא רְחַבְעָם יְרוּשָׁלַם וַיִּקְהֵל אֶת-בֵּית יְהוּדָה וּבְנֵימָן מֶלֶךְ וּשְׂמוֹנִים אֲלָף בָּחֹר עֲשֵׂה מִלְחָמָה לְהִלָּחֵם עִם-יִשְׂרָאֵל לְהָשִׁיב אֶת-הַמִּמְלָכָה לְרְחַבְעָם:

ויקהל את בית יהודה ובנימן - שהיו בתחום יחד וגם ירושלים היתה של שניהם ובית המקדש על תחום שניהם בנוי ובגבולים ביהושע מפרש היאך היה תחומן

יחד וגם רבותינו אמרו רצועה יוצאה מחלק בנימין ונכנסת בחלקו של יהודה ועליה מזבח בנוי לכך לא היו יכולין להפרד זה מזה וגם כתוב בסמוך.

(ב) {פ} וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-שְׁמַעְיָהוּ אִישׁ-הָאֱלֹהִים לֵאמֹר: (ג) אָמַר אֶל-רַחֲבֵעַם בֶּן-שַׁלּוּמָה מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאֶל כָּל-יִשְׂרָאֵל בִּיהוּדָה וּבְנִימָן לֵאמֹר: (ד) כֹּה אָמַר יְהוָה לֹא-תַעֲלוּ וְלֹא-תִלַּחֲמוּ עִם-אֲחֵיכֶם שׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ כִּי מֵאִתִּי נִהְיָה הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת-דְּבָרֵי יְהוָה וַיָּשׁוּבוּ מִלִּקְרֹאֵת אֶל-יְרֵבֶעֶם:

עם אחיכם - והלא אחיכם בני איש אחד.

(ה) {פ} וַיָּשׁוּב רַחֲבֵעַם בִּירוּשָׁלַם וַיִּבֶן עָרִים לְמַצֹּר בִּיהוּדָה:

ויבן ערים למצור - ערים קטנים בנה וסבב כל סביבותם מים משום חוזק וזה מצור כדאמרינן אני קרתי ושתימי מים ואחריב בכף פעמי כל יאורי מצור (ישעיהו ל"ז, כ"ה), ועתה הוצרך לכך כי פשעו בו ישראל.

(ו) וַיִּבֶן אֶת-בֵּית-לָחֶם וְאֶת-עֵיטָם וְאֶת-תְּקוּעָה: (ז) וְאֶת-בֵּית-צֹר וְאֶת-שׁוֹכּוֹ וְאֶת-עֶדְלָם: (ח) וְאֶת-גֶּת וְאֶת-מְרִשָּׁה וְאֶת-זִיף: (ט) וְאֶת-אֲדוּרִים וְאֶת-לָכִישׁ וְאֶת-עֲזֹקָה: (י) וְאֶת-צָרְעָה וְאֶת-אֵילֹן וְאֶת-חֶבְרוֹן אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וּבְנִימָן עָרֵי מְצֻרוֹת: (יא) וַיַּחֲזֹק אֶת-הַמְּצֻרוֹת וַיִּתֵּן בָּהֶם נִגִּידִים וְאֹצְרוֹת מֵאֶכָל וְשֶׁמֶן וַיֵּין:

ויתן בהם נגידים - שרים ונציבים לשמור הערים והכרכים. ואוצרות מאכל ושמן ויין - לפי שיהא להם מאכל מזומן אם יעלו בית ישראל למצור.

(יב) וּבְכָל-עִיר וָעִיר צָנֹת וּרְמָחִים וַיַּחֲזֹקם לְהִרְבֶּה מְאֹד וַיְהִי-לוֹ יְהוּדָה וּבְנִימָן: (יג) {ס} וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֲשֶׁר בְּכָל-יִשְׂרָאֵל הִתְיַצְּבוּ עָלָיו מִכָּל-גְּבוּלָם: (יד) כִּי-עָזְבוּ הַלְוִיִּם אֶת-מִגְרָשֵׁיהֶם וְאֶחָזָתָם וַיֵּלְכוּ לִיהוּדָה וּלְיִירוּשָׁלַם כִּי-הִזְנִיחַם יְרֵבֶעֶם וּבָנָיו מִכֶּהֶן לִי-הוּא:

כי עזבו הלויים את מגרשיהם - שבכל ארץ עשרת השבטים. כי הזניחם ירבעם - הזניחם מלעבוד ומכהן ל"י.

(טו) וַיַּעֲמֵד-לוֹ כֹּהֲנִים לְבָמֹת וְלִשְׁעִירִים וְלַעֲגָלִים אֲשֶׁר עָשָׂה:

כהנים לבמות - כלומר למה הזניח ירבעם הכהנים והלויים לפי שהעמיד כהנים כומרים לשעירים.

(טז) וְאַחֲרֵיהֶם מִכָּל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל הִנְתָּנִים אֶת-לִבָּבָם לְבַקֵּשׁ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּאוּ יְרוּשָׁלַם לְזִבּוֹחַ לִי-הוּא אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם: ואחריהם - של לויים וכהנים.

(יז) וַיַּחֲזִקוּ אֶת-מַלְכוּת יְהוּדָה וַיֵּאֱמָצוּ אֶת-רַחֲבָעַם בֶּן-שָׁלֹמָה לְשָׁנִים שְׁלוֹשׁ כִּי הָלְכוּ בְּדֶרֶךְ דָּוִיד וּשְׁלֹמֹה לְשָׁנִים שְׁלוֹשׁ: (יח) וַיִּקַּח-לוֹ רַחֲבָעַם אִשָּׁה אֶת-מַחֲלַת (בן) [בַּת-] יְרִימֹת בֶּן-דָּוִיד אֲבִיהֶּל בַּת-אֱלִיאָב בֶּן-יִשָּׁי: אֲבִיהֶל בַּת אֱלִיאָב - כְּמוֹ וְאֲבִיהֶל לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וְאָמַר, אֵךְ נִגַּד י"י מִשִּׁיחוֹ (שְׁמוּאֵל א ט"ז:ו') זֶה שֶׁהִקְבֵּה עֵתִיד לֹמַר קוֹם נָא מִשְׁחָהוּ כִּי הוּא זֶה וְטַעַם בּוֹ שְׁמוּאֵל שֶׁרָאָה בְּתוֹ שֶׁל אֱלִיאָב אֶשֶׁת רַחֲבָעַם מַלְכָּה וְעַל זֶה הַדְּבָר נִעֲנַשׁ כְּשֶׁמוּאֵל כִּי שָׁאַל לוֹ שְׁאוּל אִיזָה בֵּית הַרְוָאָה וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֲנֹכִי הַרְוָאָה (שְׁמוּאֵל א ט', י"ח-י"ט) שֶׁלֹּא עֲנָהוּ דֶרֶךְ עֲנוּהָ לֹמַר מָה תִּרְצָה אָמַר לוֹ הִקְבֵּה חַיִּיךָ אֶתָּה עֵתִיד לִרְאוֹת וְלֹא תִדְעַ מָה תִּרְאֶה כִּי טַעַם בְּאֱלִיאָב וּבְתוֹ הַמַּלְכָּה.

(יט) וַתֵּלֶד לוֹ בָּנִים אֶת-יַעֲוִשׁ וְאֶת-שְׁמָרְיָה וְאֶת-זֶהֱם: (כ) וְאַחֲרֶיהָ לָקַח אֶת-מַעֲכָה בַת-אַבְשָׁלֹם וַתֵּלֶד לוֹ אֶת-אַבְיָה וְאֶת-עֲתִי וְאֶת-זִיזָא וְאֶת-שְׁלֹמִית: (כא) וַיֵּאָהֵב רַחֲבָעַם אֶת-מַעֲכָה בַת-אַבְשָׁלֹם מִכָּל-נָשָׁיו וּפִילִגְנָיו כִּי נָשִׁים שְׁמוֹנָה-עֶשְׂרֵה נָשָׂא וּפִילִגְנִים שְׁשִׁים וַיֵּלֶד עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה בָּנִים וְשִׁשִּׁים בָּנוֹת: (כב) וַיַּעֲמֵד לְרֹאשׁ רַחֲבָעַם אֶת-אַבְיָה בֶּן-מַעֲכָה לְנָגִיד בְּאַחֲיוֹ כִּי לְהַמְלִיכוֹ: לְנָגִיד בְּאַחֲיוֹ - כְּדִי לְהַמְלִיכוֹ.

(כג) וַיָּבֹן וַיִּפְרֹץ מִכָּל-בָּנָיו לְכָל-אַרְצוֹת יְהוּדָה וּבְנִימָן לְכָל עָרֵי הַמְּצֻרוֹת וַיִּתֵּן לָהֶם הַמְּזוֹן לְרֹב וַיִּשְׁאַל הַמְּזוֹן נָשִׁים: וַיִּפְרֹץ - פֶּזֶר בָּנָיו לְכָל אַרְצוֹת יְהוּדָה דּוֹגְמָא וּבֵית אֲבִיהֶם פִּרְצוֹ לְרֹב (דְּבָרֵי הַיָּמִים א ד', ל"ח).

יום ששי // ח' אלול

הומש - ששי פרשת תצא

(פרק כ"ד) (ה) {ששי} {ס} כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח:

ארי יסב גבר אתמא חדמא לא יפוק בחילא ולא יעבר עלוהי לכל פתגם פני יהי לביתיה שמח חדא ויחדי ית אתתיה דנסיב.

אשה חדשה - שהיא חדשה לו, אפילו היא אלמנה, פרט למחזיר גרושתו. ולא יעבר עליו לכל דבר - שהוא צורך הצבא, לא לספק המים ומזון, ולא לתקן דרכים. אבל החוזרים מעורכי המלחמה על פי כהן, כגון בנה בית ולא חנכו (דברים כ', ו'), ארש אשה ולא לקחה (דברים כ', ז'), מספיקין מים ומזון ומתקנים את הדרכים. יהיה לביתו - אף בשביל ביתו. אם בנה בית וחנכו, נטע כרם וחללו, אינו זז מביתו בשביל צרכי המלחמה. לביתו - זו ביתו. יהיה - לרבות את כרמו. ושמח - ישמח את אשתו אשר לקח, ותרגומו: ויחדי ית אתתיה די נסיב. והמתרגם: ויחדי עם איתתיה, טועה, שאין זה תרגומו של ושמח אלא של ושמח.

(ו) לא יחבל רחים ורכב כי נפש הוא חבל:

לא תסב משכונא רחיא ורכביה ארי בהון מתעביד מזון לכל נפש.

ריחים - היא התחתונה. רכב - היא העליונה. לא יחבל - אם בא למשכנו על חובו בב"ד, לא ימשכנו בדברים שעושין בהן אוכל נפש.

(ז) כי ימצא איש גנב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו ומכרו ומת הגנב ההוא ובערת הרע מקרבך:

ארי ישחכח גבר גניב נפשא מאחוזי מבני ישראל ויתגר ביה ויזבנגיה ויתקטיל גנבא ההוא ותפלי עביד דביש מבינה. כי ימצא - בעדים ובהתראה, וכן כל 'כי ימצא' שבתורה. והתעמר בו ומכרו - אינו חייב עד שישתמש בו.

(ח) השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים באשר צויתם תשמרו לעשות:

אסתמר במכתש סגירו למטר לחדא ולמעבד ככל דילפון יתכון כהניא לינאי כמא דפקידתנון תמרון למעבד. השמר בנגע הצרעת - שלא תתלוש סימני טומאה, ולא תקוץ את הבהרת. ככל אשר יורו אתכם - אם להחלט, אם להסגיר, אם לטהר.

(ט) וזכור את אשר עשה י-הוה אלהיך למרים בדרך בצאתכם מצרים:

הוי דכיר ית דעבד יי אלהיך למרים באורחא במפקכון ממצרים.

זכור את אשר עשה - אם באת להזהר שלא תלקה בצרעת אל תספר לשון הרע.
זכור העשוי למרים שדברה באחיה ולקתה בנגעים.

(י) {ם} כִּי־תֵשֶׁה בְּרַעַךְ מִשְׁאֵת מְאוּמָה לֹא־תָבֹא אֶל־בֵּיתוֹ לַעֲבֹט עַבְטוֹ:

ארי תרשי בחברך רשות מדעם לא תיעול לביתיה למסב משכוניה.

כי תשה ברעך - כי תחוב בחברך. משאת מאומה - חוב של כלום.

(יא) בַּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתָּה נִשֶּׂה בּוֹ יוֹצִיא אֵלָיךְ אֶת־הָעֲבוֹט הַחוּצָה:

בברא תקום וגוברא דאת רשי ביה יפיק לך ית משכונא לברא.

(יב) וְאִם־אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשְׁכַּב בְּעַבְטוֹ:

ואם גבר מסבין הוא לא תשכב במשכונא.

לא תשכב בעבוטו - לא תשכב ועבוטו אצלך.

(יג) הַיֵּשֶׁב תִּשְׁיֵב לוֹ אֶת־הָעֲבוֹט כְּבֹא הַשָּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשִׁלְמָתוֹ וּבִרְכָּךְ וְלֶךְ תִּהְיֶה צְדָקָה לְפָנַי יְיָ־הוֹה אֶל־לִהְיֶה:

אתבא תתיב ליה ית משכונא כמיעל שמשא וישכוב בכסותיה ויברכך ולך תהי וכו קדם יי אלהך.

כבא השמש - אם כסות לילה. ואם כסות יום - החזירהו בבקר, וכבר כתוב בואלה המשפטים, עד בא השמש תשיבנו לו (שמות כ"ב:כ"ה) - כל היום תשיבנו לו, וכבא השמש תקחנו. וברכך - ואם אינו מברכך, מכל מקום: ולך תהיה צדקה.

אשה חדשה

אתמול למדנו על כוח ההתחדשות בחיי הנישואין אפילו אחרי משבר. היום נקרא את הפסוק "כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושםח את אשתו אשר לקח" - מצות השמחה בשנת הנישואין הראשונה שנועדה לחבר את האיש והאשה שיהיו דבקים זה בזה כל ימיהם (כמו שמבואר בספר החינוך). הביטוי המיוחד "אשה חדשה" מלמד שהאיש והאשה צריכים להמשיך את תחושת ההתחדשות הראשונה כל ימיהם. השמחה הינה משותפת אבל המצוה בפועל מוטלת על האיש לשמח את אשתו ("ושםח את אשתו" ולא "ושמח עם אשתו"), כלומר זו עבודה מיוחדת של האיש לחדש את אהבתו לאשתו, שתהיה בעיניו חדשה תמיד - כאילו זה עתה התחתנו - וממילא גם האשה תרגיש התחדשות. לשם כך, על האדם להכיר בחיות המתחדשת בו בכל יום, "חדשים לבקרים", ולראות עצמו כאדם חדש ואת אשתו כאשה חדשה. ההתחדשות הזו ניכרת במיוחד בשבעת ימי המשתה הסמוכים לנישואין. בשבעת ימי המשתה מברכים "שבע ברכות" על יצירת האיש והאשה, "אשר יצר את האדם [האיש]... והתקין לו ממנו בנין עדי עד [האשה שנתקנה מהאיש]" - כאילו זה עתה נוצרו והם חדשים לגמרי. אכן, כדי לברך שבע ברכות בכל יום משבעת ימי המשתה, צריך שיבואו אורחים חדשים, הנקראים בהלכה "פנים חדשות". הפנים החדשות של האורח רומזים שהאשה עצמה היא "אשה חדשה" ויש לה פנים חדשות תמיד, פנים חדשות ושמחות.

תהלים - פרקים מ"ד-מ"ה, כ"ב-כ"ד

תניא - אגרת הקדש י"ב

יב ויהי מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם. להבין ההפרש שבין מעשה לעבודה ובין שלום להשקט ובטח כו' ע"פ מה שארז"ל ע"פ עושה שלום במרומיו כי מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבין זה את זה כלומר שמיכאל שר של חסד הנק' בשם מים היוורדים ממקום גבוה למקום נמוך והוא בחי' ההשפעה והתפשטות החיות מעולמות עליונים לתחתונים ובחי' אש שטבעה לעלות למעלה היא בחי' הגבורה והסתלקות השפעת החיים ממטה למעלה שלא להשפיע רק בצמצום עצום ורב והן מדות נגדיות והפכיות זו לזו והיינו כשהן בבחי' מדות לברן. אך הקב"ה עושה שלום ביניהם דהיינו ע"י גילוי שמתגלה בהן הארה רבה והשפעה עצומה מאד מאור א"ס ב"ה אשר כשמו כן הוא שאינו בבחי' מדה ח"ו אלא למעלה מעלה עד אין קץ אפילו מבחי' חב"ד מקור המדות ואזי המדות נגדיות של מיכאל וגבריאל נכללות במקורן ושרשן והיו לאחדים ממש ובטלים באורו יתברך המאיר להם בבחי' גילוי ואזי מתמזגים ומתמתקים הגבורות בחסדים ע"י בחי' ממוצעת קו המכריע ומטה כלפי חסד היא מדת הרחמים הנק' בשם תפארת בדברי חכמי האמת לפי שהיא כלולה מב' גוונים לובן ואודם המרמזים לחו"ג ולכן סתם שם הוי' ב"ה שבכל התורה מורה על מדת התפארת כמ"ש בזה"ק לפי שכאן הוא בחי' גילוי אור א"ס ב"ה הארה רבה ביתר שאת משאר מדותיו הקדושות יתברך.

לוח היום-יום

ח' אלול

הצמח צדק מנה שלשה דברים שבזכותם הצליח בשנת תר"ג בפטרבורג באסיפת הרבנים. ואחד מהם הוא זכות שלשים ושתים אלף השעות, אשר טרח ויגע בדרושי רבינו הזקן במשך שלשים השנים תקס"ד-תקצ"ד (בשנת תקס"ד קבע לו שיעור מיוחד ללמוד דרושי רבינו הזקן, בשנת תקצ"ד התחילו להתעסק בהדפסתם).

נ"ך יומי - דברי הימים ב פרק י"ב

(א) וַיְהִי כִּהְיוּ מַלְכוֹת רַחֲבֵעַם וַיַּחְזִקְתּוּ עֶזְבֵּי אֶת־תּוֹרַת יְיָ הוּא וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ: (ב) {פ} וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לַמֶּלֶךְ רַחֲבֵעַם עָלָה שִׁישַׁק מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־יְרוּשָׁלַם כִּי מָעְלוּ בִי־הוּא: (ג) בְּאַלְפֵי וּמֵאֲתָיִם רָכָב וּבָשִׂימִים אֲלֵף פָּרָשִׁים וְאֵין מִסְפָּר לָעָם אֲשֶׁר־בָּאוּ עִמּוֹ מִמִּצְרַיִם לִגְבִּים סָבִיִּים וְכוֹשִׁים: (ד) וַיִּלָּכֵד אֶת־עָרֵי הַמִּצְרֹת אֲשֶׁר לַיהוּדָה וַיָּבֹא עַד־

ירושלם: (ה) {ו} וְשָׁמְעָה הַנְּבִיאָה בָּא אֶל־רַחֲבֵעַם וְשָׂרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר־
נֶאֱסָפוּ אֶל־יְרוּשָׁלַם מִפְּנֵי שִׁישָׁק וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר יְיָ הוֹה אַתֶּם עֹבְדֹתֶם
אֹתִי וְאַף־אֲנִי עֹבְדֹתִי אֶתְכֶם בֵּיד־שִׁישָׁק: (ו) וַיִּכְנְעוּ שָׂרֵי־יִשְׂרָאֵל וְהַמֶּלֶךְ
וַיֹּאמְרוּ צְדִיק | יְיָ הוֹה: (ז) וּבְרָאוֹת יְיָ הוֹה כִּי נִכְנְעוּ הָיָה דְּבַר־יְיָ הוֹה אֶל־
שְׁמִעָה | לֵאמֹר נִכְנְעוּ לֹא אֲשַׁחֲיֶתֶם וְנִתַּתִּי לָהֶם כְּמַעַט לְפָלִיטָה וְלֹא־
תִּתֶּן חֲמַתִּי בִירוּשָׁלַם בֵּיד־שִׁישָׁק:

נכנעו לא אשחיתם - דוגמא למטה עודנו הארץ לפנינו כי דרשנו י"י אלהינו
דרשנו וגו' (דברי הימים ב י"ד, ו'), כן דרך הפסוק כשמפסיק בנתיים כופל עוד
התיב' לאומרה דוגמא והיה כי תלך עמנו והיה הטוב וגו' (במדבר י', ל"ב).

(ח) כִּי יִהְיוּ־לוֹ לְעֹבְדִים וַיֵּדְעוּ עֲבֹדָתִי וְעִבְדֹת מַמְלְכוֹת הָאָרְצוֹת:

כי יהיו לו לעבדים - לשישק ולשאר אומות כמפורש. וידעו עבודתי - כשישובו
לא יהיה עליהם שום מושל ממלכי עובדי כוכבי' אבל כשתשובו מאחרי תורת
תדעו עבודת מלכי הארצות ותעבדו להם.

(ט) {ו} וַיַּעַל שִׁישָׁק מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־יְרוּשָׁלַם וַיִּקַּח אֶת־אֲצִרוֹת בֵּית־יְיָ
הַזֶּה וְאֶת־אֲצִרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת־הַכֹּל לָקַח וַיִּקַּח אֶת־מִגְנֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר
עָשָׂה שְׁלֹמֹה: (י) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ רַחֲבֵעַם תַּחְתִּיהֶם מִגְנֵי נְחֹשֶׁת וְהַפְקִיד עַל־
יָד שָׂרֵי הָרָצִים הַשְּׂמָרִים פֶּתַח בֵּית הַמֶּלֶךְ:

והפקיד על יד שרי הרצים - לקח המגינים מבית יער הלבנון והפקידם לשרי
הרצים ואח"כ השיבם אל תא הרצים (דברי הימים ב י"ב, א'), חדר הרצים,
כלומר אל מקומם, ענין אחר מפי מורי לפי שהיה דואג ממלך מצרים וממלך
ישראל היו נושאים אותן לפניו.

(יא) וַיְהִי מִדֵּי־בּוֹא הַמֶּלֶךְ בֵּית יְיָ הוֹה בָּאוּ הָרָצִים וּנְשָׂאוֹם וַהֲשִׁבוּם אֶל־
תֵּא הָרָצִים: (יב) וּבִהְכָּנְעוּ שָׁב מִפְּנֵי אָף־יְיָ הוֹה וְלֹא לְהַשְׁחִית לְכֻלָּהּ וְגַם
בִּיהוּדָה הָיָה דְּבָרִים טוֹבִים:

ובהכנעו שב ממנו חרון אף י"י - היה לו לומר למעלה מיד כשאמר ויעל שישק
וגומר אלא שהפסיק בנתיים לצורך ויעש תחתיהם מגיני נחשת (דברי הימים ב
י"ב, י').

(יג) {ו} וַיִּתְחַזַּק הַמֶּלֶךְ רַחֲבֵעַם בִירוּשָׁלַם וַיִּמְלֹךְ כִּי בֶן־אַרְבָּעִים וְאַחַת
שָׁנָה רַחֲבֵעַם בְּמָלְכוֹ וַיִּשְׁבַּע עֲשָׂרָה שָׁנָה מֶלֶךְ בִירוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר־בָּחַר
יְיָ הוֹה לְשׁוֹם אֶת־שְׁמוֹ שֵׁם מָכַל שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם אִמּוֹ נַעֲמָה הָעַמֹּנִית:
ויתחזק המלך רחבעם - ומפרש למה שהרי כשהומלך תחילה היה בן מ"א לפיכך
היה בו כח וחוזק להתחזק מעצמו כי היה בן שנה כשמת דוד שהרי שלמה מלך
מ' שנה ושלמה עדיין לא מלך כשנולד רחבעם נמצא שרחבעם היה בן מ"א

כשמלך. העיר אשר בחר י"י לשום את שמו שם מכל שבטי ישראל - אלא שנתקלקלו במעשיהם כדכתיב ויעש הרע כי לא הכין לבו לדרוש את י"י (דברי הימים ב י"ב, י"ד) וגרמו שנסתלקה שכינה מהם וכאלו קובל ומפיגין על כך.

(יד) וַיַּעַשׂ הָרָע כִּי לֹא הֵכִין לְבֹו לְדַרְוֹשׁ אֶת־יְהוָה: (טו) {ס} וּדְבָרֵי רַחֲבֵעַם הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים הֵלֵא־הֵם פְּתוּבִים בְּדְבָרֵי שְׁמַעְיָה הַנָּבִיא וְעַדוֹ הַחֹזֶה לְהַתִּיחֹשׁ וּמִלְחָמוֹת רַחֲבֵעַם וִירְבֵּעַם כָּל־הַיָּמִים:

בדברי שמעיה הנביא - כל נביא ונביא היה כותב ספרו מה שהיה מתנבא וזהו שמעיה שאמר לעיל (דברי הימים ב י"א, ב') ולקמן מוכיח ויתר דברי אביה ודרכיו ודבריו כתובין במדרש הנביא עדו (דברי הימים ב י"ג, כ"ב), ספרו היה נקרא מדרש.

(טז) וַיִּשְׁכַּב רַחֲבֵעַם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבֹּר בְּעִיר דָּוִיד וַיִּמְלֹךְ אֲבִיהָ בְּנֹו תַחְתָּיו:

שבת קדש // ט' אלול // ש"פ כי תצא

הומש - שביעי פרשת תצא

(פרק כ"ד) (יד) {שביעי} {ס} לא-תעשק שכיר עני ואביון מאחריך או מגורך אשר בארצך בשעריך:

לא תעשוק אנריא עניא ומסכיןא מאחך או מגורך דבארעך בקרנך.

לא תעשק שכר שכיר - והרי כבר כתוב? אלא לעבור על האביון בשני לאוין, לא תעשק שכיר שהוא עני ואביון, ועל העשיר כבר הוזהר: לא תעשק את רעך (ויקרא י"ט:ג). אביון - התאב לכל דבר. מגרך - זה גר צדק. בשעריך - זה גר תושב אוכל נבלות. אשר בארצך - לרבות שכר בהמה וכלים.

(טו) ביומו תתן שכרו ולא-תבוא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נשא את-נפשו ולא-יקרא עליך אל-י-הוה והיה בך חטא:

ביומיה תתין אנריה ולא תיעול עלוהי שמשא ארי עניא הוא וליה הוא מסר ית נפשיה ולא יקרי עלך קדם יי ויהי בך חובא.

ואליו הוא נשא את נפשו - אל השכר הזה נשא נפשו למות, עלה בכבש, ונתלה באילן. והיה בך חטא - מכל מקום, אלא שממהרין ליפרע על ידי הקורא.

(טז) {ס} לא-יומתו אבות על-בנים ובנים לא-יומתו על-אבות איש בחטאו יומתו:

לא ימותון אבהון על פום בנין ובנין לא ימותון על פום אבהון אנש בחוביה ימותון.

לא יומתו אבות על בנים - בעדות בנים. ואם תאמר, בעון בנים, כבר אמור: איש בחטאו יומתו. אבל מי שאינו איש, מת בעון אביו, הקטנים מתים בעון אבותם בידי שמים.

(יז) {ס} לא תטה משפט גר יתום ולא תחבל בגר אלמנה:

לא תצלי דין גיור ייתם ולא תסב משכונא כסות ארמלא.

לא תטה משפט גר יתום - ועל העשיר כבר הוזהר: לא תטה משפט וגו' (דברים ט"ז, ט"ט). ושנה בעני כדי לעבור עליו בשני לאוין. לפי שנקל להטות משפט גר ועני יותר משל עשיר, לכך הזהיר ושנה עליו. ולא תחבל - שלא בשעת הלואה.

(יח) וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך י-הוה א-להיך משם על-בן אנכי מצוך לעשות את-הדבר הזה:

ותדבר ארי עבדא תוימא במצרים ופרקך יי אלהך מתמן על בן אנא מפקיד לך למעבר ית פתנמא תדין.

וזכרת - על מנת כן פדיתך לשמר חקתי, ואפילו יש חסרון בדבר.

(יט) {ס} כי תקצר קצירך בשדה ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולאלמנה יהיה למען יברכה י-הוה א-להיך בכל מעשה ידך:

ארי תחצור חצרה בחקלך ותתנשי עומרא בחקלא לא תתוב למסביה לגיורא ליתמא ולארמלתא יהי בריל דיכרכך
וְאַלְהֶךָ בְּכָל עֹבְדֵי יָדֶךָ.

ושכחת עומר - ולא גדיש. מכאן אמרו, העומר, יש בו סאתים ושכחו, אינו שכחה
(משנה פאה ו'ו'). בשדה - לרבות שכחת קמה, ששכח מקצתה מלקצור. לא
תשוב לקחתו - מכאן אמרו: שלאחריו שכחה, ושלפניו אינו שכחה, שאינו בבל
תשוב (משנה פאה ו', ד'). למען יברכך - אף על פי שבאת לידו שלא במתכוין,
קל וחומר לעושה ומתכוון. אמור מעתה: נפלה סלע מידו ומצאה עני ונתפרנס
בה, הרי הוא מתברך עליה.

(כ) {ס} כִּי תַחֲבֹט זֵיתֶךָ לֹא תִפְאֵר אַחֲרֶיךָ לֵגַר לִיתֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה יִהְיֶה:

ארי תחבוט זיתך לא תפלי בתך לגיורא ליתמא ולארמלתא יהי.

לא תפאר אחריך - לא תטול תפארתו ממנו, מכאן אמרו, שמניחין פאה באילן
(בבלי חולין קל"א). אחריך - זו שכחה.

(כא) כִּי תִבְצֹר בְּרִמָּה לֹא תַעֲוִלֵּל אַחֲרֶיךָ לֵגַר לִיתֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה יִהְיֶה:

ארי תקטוף ברמא לא תעליל בתך לגיורא ליתמא ולארמלתא יהי.

לא תעולל אחריך - מצאת בה עוללות לא תקחנה. ואיזו היא עוללות, כל שאין
לה לא כתף ולא נטף. יש לה אחד מהם הרי היא לבעל הבית. וראיתי בתלמוד
ירושלמי (ירושלמי פאה ז'ג') איזוהי כתף - פתיגין זה על גבי זה, נטף - אילו
התלויות בשדרה ויורדות.

(כב) וְזִכְרָתָּ בִּי-עֶבֶר הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל-בֶּן אֲנָכִי מִצִּנֹּה לַעֲשׂוֹת אֶת-
הַדָּבָר הַזֶּה:

ותדבר ארי עבדא הוימא בארעא דמצרים על בן אנא מפקיד לה למעבר ית פתגמא דבין.

(פרק כ"ה) (א) {ס} כִּי-יְהִיֶּה רִיב בֵּין אֲנָשִׁים וְנִגְשׁוּ אֶל-הַמִּשְׁפָּט וּשְׁפָטוּם
וְהַצְדִּיקוּ אֶת-הַצְדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת-הָרָשָׁע:

ארי יהי דין בין גובריא ויתקרבון לדינא וידינוגון ויזבון ית זכאה ויחייבון ית חייבא.

כי יהיה ריב - סופן להיות נגשים אל המשפט. אמור מעתה, אין שלום יוצא
מתוך מריבה, מי גרם ללוט לפרוש מן הצדיק, הוי אומר זו מריבה. (א-ב)
והרשיעו את הרשע - יכול כל המתחייבין בדין לוקין? תלמוד לומר: והיה אם בן
הכות הרשע - פעמים לוקה, פעמים אינו לוקה. ומי הלוקה? למד מן העניין: לא
תחסום שור בדישו (דברים כ"ה, ד') - לאו שלא ניתק לעשה.

(ב) וְהָיָה אִם-בֶּן הַכֹּהֵן הָרָשָׁע וְהַפִּילוּ הַשֹּׁפֵט וְהִכְהוּ לִפְנָיו כְּדִי רִשְׁעָתוֹ
בְּמִסְפָּר:

ויהי אם בר תייב לאלקאה תייבא וירמיניה דיינא וילקנייה קדמוהי כמסת חוכתיה במנן.

והפילו השופט - מלמד שאין מלקין אותו לא עומד ולא יושב אלא מוטה. לפניו
כדי רשעתו - ולאחריו כדי שתיים. מכאן אמרו, מלקין אותו שתי ידות מלאחריו,
ומלפניו שליש (משנה מכות ג'י"ג). במספר - ואינו נקוד במספר, לימד שהוא

דבוק, לומר שהוא במספר ארבעים, ולא ארבעים שלמות, אלא מניין שהוא סוכם הארבעים, והם ארבעים חסר אחת.

(ג) אַרְבַּעִים יָבֹנּוּ לֹא יִסִּיף פֶּן-יִסִּיף לְהַכְתּוֹ עַל-אֱלֹה מִכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אַחִיךָ לְעֵינֶיךָ:

ארבעין ולקנייה לא יוסיף דלמא יוסיף לאלקיותיה על אלין מחא רבא וניקל אחיך לעינך.
לא יסיף - מכאן אזהרה למכה את חברו. ונקלה אחיך לעיניך - כל היום קורהו רשע, ומשלקה קורהו אחיך.

(ד) לֹא-תַחֲסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ:

לא תיחוד פום תורא בדישיה.

לא תחסום שור - דבר הכתוב בהווה, והוא הדין לכל חיה ובהמה ועוף ולכל מלאכה שהיא בדבר מאכל. אם כן למה נאמר, שור? להוציא את האדם. בדישו - יכול יחסמנו מבחוץ? תלמוד לומר: לא תחסום - מכל מקום. ולמה נאמר: דיש? לומר לך מה דיש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו וגידולו מן הארץ, אף כל כיוצא בו. יצא החולב והמגבן שאין גידולו מן הארץ, יצא הלש והמקטף שנגמרה מלאכתו לחלה, יצא הבודל בתמרים ובגרוגרות שנגמרה מלאכתו למעשר.

(ה) {ס} כִּי-יֵשְׁבוּ אֲחִים יַחְדָּו וַיָּמָת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אֵין-לוֹ לֹא-תִהְיֶה אִשְׁת־הַמָּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יִבְמָה יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה:

ארי ותבון אחין כחדא וימות חד מנהון ובר לית ליה לא תהי אמת מותנא לכרא לגבר אחרן ויבמה ייעול עלה ויפכה ליה לאתו ויבמה.

כי ישבו אחים יחדיו - שהיתה להם ישיבה אחת בעולם, פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו. יחדיו - המיוחדים בנחלה, פרט לאחים מן האם. בן אין לו - עיין עליו: בן או בת, או בת הבן או בן הבן, או בן הבת או בת הבת.

(ו) וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל-שֵׁם אָחִיו הַמָּת וְלֹא-יִמָּחַה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל:

ויהי בוכרא דתלד יקום על שמא דאחיו מותנא ולא יתמחי שמה מישראל.

והיה הבכור - גדול האחין הוא ייבם אותה. אשר תלד - פרט לאיילונית. יקום על שם אחיו - זה שייבם את אשתו יטול נחלת המת בנכסי אביו. ולא ימחה שמו - פרט לאשת סריס, ששמו מחוי.

(ז) וְאִם-לֹא יִחְפֹּץ הָאִישׁ לְקַחַת אֶת-יְבֻמָּתוֹ וְעָלָתָהּ יְבֻמָּתוֹ הַשְּׂעֵרָה אֶל-הַזִּקְנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יִבְמִי לְהַקִּים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי:

ואם לא יצבי גוכרא למפס ית יבמתיא ותפסק יבמתיא לתרע בית דינא לקדם סביא ותימר לא צבי יבמי לאקמא לאחיו שמא בישראל לא אבא ליבמותי.

השערה - כתרגומו, לתרע בית דינא.

(ח) וְקִרְאוּ-לוֹ זִקְנֵי-עִירוֹ וְדִבְרוּ אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר לֹא חָפְצָתִי לְקַחְתָּהּ:
וְקִרְוֹן לִיה סָבִי קִרְתִּיה וּמִלְלוֹן עַמִּיה וּיקום וַיִּמָּרר לֹא רָעִינָא לְמַסְכָּה.

ועמד - בעמידה. ואמר - בלשון הקדש, ואף היא דבריה בלשון הקדש.

(ט) וּנְגִשָּׁה יְבָמָתוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזִּקְנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וַיִּרְקֶה בְּפָנָיו
וְעָנְתָהּ וְאָמְרָה בָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא-יִבְנֶה אֶת-בֵּית אָחִיו:
וְתִתְקַרֵּב וּבִמְתִּיה לְוָתִיה לְקֶדֶם סָבִיא וְתִשְׁרִי סִינָה מֵעַל רַגְלֶיהָ וְתִרְזַק בְּאַנְפוֹתָיו וְתִתִּיב וְתִימָר כְּדִין וְתַעֲבִיד לְגֹבֶרָא
דְּלֹא יִבְנֵי יֵת בֵּיתָא דְאַחוּהִי.

וירקה בפניו - על גבי קרקע. אשר לא יבנה - מכאן למי שחלץ שלא יחזור ויבנם,
דלא כת', אשר לא בנה, אלא: אשר לא יבנה - כיון שלא בנה שוב לא יבנה.

(י) וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חָלוּץ הַנֶּעֱלָ:
וְתִקְרִי שְׁמִיה בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית שָׂרִי סִינָא.

ונקרא שמו בישראל - מצוה על כל העומדים לומר: חלוץ הנעל.

(יא) {ו} כִּי-יִנָּצוּ אַנְשֵׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָּה אִשְׁתִּי הָאֶחָד לְהַצִּיל אֶת-
אִשְׁתִּי מִיַּד מִבְּהוּ וְשִׁלְחָה יָדָהּ וְהִחֲזִיקָהּ בְּמַבְשָׁיו:
אַרִי יִנָּצוּן גֹּבֶרִין כְּחָדָא גִּבֵּר וְאַחוּהִי וְתִתְקַרֵּב אִתָּהּ חַד לְשִׁיבָא יֵת בַּעֲלָהּ מִיַּד מִחוּזִי וְתוֹשִׁיט יָדָהּ וְתִתְקַיֵּם בְּבֵית
בְּהַתִּתִּיהָ.

כי ינצו אנשים - סופן לבא לידי מכות, כמה שנאמר, מיד מכהו. אין שלום יוצא
מתחת ידי מצות.

(יב) וְקִצְתָּהּ אֶת-כַּפָּהּ לֹא תַחוּס עֵינָהּ:
וְתִקְוִין יֵת יָדָהּ לֹא תַחוּס עֵינָהּ.

וקצתה את כפה - ממון דמי בושתו, הכל לפי המבייש והמתבייש. או אינו אלא
ממש? נאמר כאן: לא תחוס, ונאמר להלן: לא תחוס (דברים י"ט, כ"א) בעדים
זוממין, מה להלן ממון, אף כאן ממון.

(יג) {ו} לֹא-יְהִיָּה לָהּ בְּכִיסָהּ אָבֶן וְאָבֶן גְּדוֹלָה וְקִטְנָה:
לֹא יְהִי לָהּ בְּכִיסָהּ מִתְקַל וּמִתְקַל רַב וְזָעִיר.

גדולה וקטנה - גדולה שמכחשת את הקטנה, שלא יהא נוטל בגדולה ומחזיר
בקטנה. לא יהיה לך בכיסך - אם עשית כן, לא יהיה לך כלום. אבן ואבן -
משקלות.

(יד) לֹא-יְהִיָּה לָהּ בְּבֵיתָהּ אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוֹלָה וְקִטְנָה:
לֹא יְהִי לָהּ בְּבֵיתָהּ מְכִילָא וּמְכִילָא רַבְתָּא וְזָעִירָתָא.

(טו) אָבֶן שְׁלֵמָה וְצִדֵּק יְהִיָּה-לָהּ אֵיפָה שְׁלֵמָה וְצִדֵּק יְהִיָּה-לָהּ לְמַעַן יֵאָרִיכוּ
יָמֶיהָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-יִהְיֶה אֶל-לִהְיָ נָתַן לָהּ:
מִתְקַלִּין שְׁלָמִין דְּקִשּׁוּט וְהוֹן לָהּ מְכִילִין שְׁלָמִין דְּקִשּׁוּט וְהוֹן לָהּ בְּדִיל דְּיִירְכּוּן יוֹמָהּ עַל אֲרַעָא דִּי אֵלֶיהָ יְהִיב לָהּ.

אבן שלימה וצדק וגומ' - אם עשית כן, יהיה לך הרבה.

(טז) כִּי תִזְכֹּר אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל-עֲשֵׂה אֱלֹהֵי כָל עֲשֵׂה עֲלֶיךָ:

ארי מרחק קדם יי אלהך כל עבד אליו כל עבד שקר.

(יז) (מפטיר) {פ} זָכֹר אֶת-אֲשֶׁר-עָשִׂה לְךָ עֲמָלְךָ בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:

הוי דכיר ית דעבד לך עמלק באורחא במפקכון ממצרים.

זכור את אשר עשה עמלק וגו' - אם שקרת במדות הללו ובמשקלות, הוי דואג מן

גירוי האויב, שנאמר, מאזני מרמה תועבת יי (משלי י"א:א'), וכת' בתריה: בא

זדון ויבא קלון (משלי י"א, ב').

(יח) אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדֶרֶךְ וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל-הַנְּחָשִׁים אֲחֵרֶיךָ וְאַתָּה עָנִף וַיִּגַּע וְלֹא יָרָא אֶל-לֵהִים:

דערשך באורחא וקטיל בך כל דהוו מתאחרין בדרך ואת משלחי ולא דחיל מן קדם יי.

אשר קרך בדרך - לשון מקרה. דבר אחר, לשון קרי וטומאה שהיה מטמאן

במשכב זכור. דבר אחר: לשון קר וחם, ציננך והפשירך מרתיחתך, שהיו כל

האומות יריאים להלחם בכם, ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל

לאמבטי רותחת שאין כל בריאה יכולה לירד לתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ

וירד לתוכה, ואף על פי שנכווה, הקרהו בפני אחרים. ויזנב בך - מכת זנב, חותך

מילות וזורק כלפי מעלה. כל הנחשלים אחריו - חסידי כח מחמת חטאם, שהיה

הענן פולטם. ואתה עייף ויגע - עייף בצמא, דכת': ויצמא שם העם (שמות י"ז:ג'),

וכת' אחריו: ויבא עמלק (שמות י"ז, ח'). ויגע - בדרך. ולא ירא - עמלק אלהים

מלהרע לך.

(יט) וְהָיָה בְּהֵנִיחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ | לְךָ מִכָּל-אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְ-

הוָה-אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת-זָכֹר עֲמָלְךָ מִתַּחַת

הַשָּׁמַיִם לֹא תִשָּׁכַח:

ויהי כד יניח יי אלהך לך מכל בעלי דבבך מסחור סחור בארעא דיי אלהך יתיב לך אחסנא למירתה תמחי ית

דוכרניה דעמלק מתחות שמיא לא תתנשי.

תמחה את זכר עמלק - מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה (שמואל

א ט"ו, ג'), שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה, לומר: בהמה זו משל

עמלק הייתה.

(סיום) חסלת פרשת תצא. ק"י פסוקים עלי סימן.

אין ספק

"תמחה את זכר עמלק מתחת השמים". אמר הבעל-שם-טוב: עמלק בגימטריא ספק. עמלק מטיל ספק באמונה ומצוה עלינו למחות את הספק ולהאמין באמונה שלמה.

עמלק בחוצפתו הנועזת מטיל ספק בכל: מי אמר שזה נכון? מי אמר שאפשר בכלל לדעת משהו באמת? שאפשר להתקשר למשהו באמת? הכל מוטל בספק.

אבל עמלק בטוח מאד בספק שלו: יש לו וודאות גמורה שהכל ספק. הדבר נובע מכך שעמלק הוא גאוותן גדול, הוא בטוח מאד בקיום שלו-עצמו, יש לו אגו מנופח ולכן הוא מטיל ספק בכל דבר אחר.

אם כך, כדי לנצח את עמלק אנו מנצלים את נקודת התורפה שלו, משתמשים בנשק שלו-עצמו ומטילים בו ספק! אם אפשר להטיל ספק בכל, אפשר גם להטיל ספק בוודאות הזו שלך. מי אמר לך שלא יכולה להיות אמת? יכולה ויכולה! אם רק תפסיק להעמיד את עצמך במרכז. אנו מטילים ספק בסקפטיות ובציניות של עמלק, ומגיעים חזרה לאמונה השלמה בקב"ה "הודאי שמו כן תהלתו".

תהלים - פרקים כ', פרקים מ"ט-נ"ד, כ"ה-כ"ז

תניא - אגרת הקדש י"ב

והנה אתערותא דלעילא לעורר גילוי הארה רבה והשפעה עצומה הנ"ל מאור א"ס ב"ה לעשות שלום הנ"ל היא באתערותא דלתתא במעשה הצדקה והשפעת חיים חן וחסד ורחמים למאן דלית ליה מגרמי' כלום ולהחיות רוח שפלים כו'. ומודעת זאת מה שאמרו רז"ל על העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. פמליא של מעלה הם השרים והמדות הנ"ל שהן ההיכלות עליונים בעולם הבריאה שבזוה"ק ופמליא של מטה הן ההיכלות התחתונים ובפרט עוה"ז השפל המעורב טוב ורע מחטא אדם הראשון והרע שולט על הטוב כמ"ש אשר שלט האדם באדם כו' ולאום מלאום יאמין וכנראה בחוש באדם התחתון הנקרא בשם עולם קטן שלפעמים הטוב גובר ולפעמים להיפך ח"ו ואין שלום בעולם עד עת קץ שיתברר הטוב מהרע לידבק בשרשו ומקורו מקור החיים ב"ה ואזי יתפרדו כל פועלי און ורוח הטומאה יעבור מן הארץ כשיתברר מתוכו בחי' הטוב המחיהו ובירור זה יהיה ג"כ ע"י גילוי אלקותו למטה בהארה רבה והשפעה עצומה כמ"ש כי מלאה הארץ דעה את ה' ונגלה כבוד ה' כו' וזהו בכללות העולם לעתיד אך באדם התחתון בכל עת

מצוא זו תפלה או שאר עתים מזומנים להתבודד עם קונו כ"א לפי מעשיו זוכה למעין בירור זה ע"י עסק התורה לשמה וכן ע"י הצדקה כמ"ש ר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי דכתיב אני בצדק אחזה פניך היא בחי' גילוי הארה והשפעת הדעת והתבונה להתבונן בגדולת ה' ולהוליד מזה דו"ר שכליים כגודע ועי"ז נברר הטוב לה' ונפרד הרע כמ"ש מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו. פי' לפי הילולו את ה' בעומק הדעת להוליד דו"ר ככה נברר הטוב ונפרד הרע כבירור ופירוד הסיגים מכסף וזהב במצרף וכור.

לוח היום-יום

ט' אלול

אבי אדוני זקני מורי ורבי אמר - ביחס להתבוננות בהעמקת הדעת בענין קשה ההשגה, אם הענין נוגע אזי מבינים ומשיגים בכי טוב, וראיה מן התורה בדיני נשים וכו' וטענותיהן שיכולות לטעון. ומדברים בזה תנאים ואמוראים והגאונים שכולם הם בעלי השכלה מופלגה, והתורה היא תורת אמת, והלא האשה אינה בערך לטעון טענות אלו. אבל האמת הוא, דכאשר הענין נוגע הנה גם חלושי הדעת ממציאים שכליים עמוקים.

נ"ך יומי - דברי הימים ב פרק י"ג

(א) {פ} בַּשָּׁנָה שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ יִרְבֵּעַם וַיִּמְלֹךְ אֲבִיהָ עַל-יְהוּדָה: (ב) שְׁלֹשׁ שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם וַיֵּשֶׁם אֹמֹר מִיכִיהוּ בֶת-אוּרִיאֵל מִן-גִּבְעָה וַיִּמְלְחָמָה הָיִתָּה בֵּין אֲבִיהָ וּבֵין יִרְבֵּעַם:

שלש שנים מלך בירושלים - ולא יותר כדמוכח במלכים ובשנת עשרים לירבעם מלך ישראל מלך אסא מלך יהודה (מלכים א ט"ו, ט') נמצא שאפילו שלשה שנים שלמים לא מלך. מיכיהו בת אוריאל - ולמעלה קורא לה שם אחר מעכה בת אבשלום (דברי הימים ב י"א, כ'), ובמלכים כתיב כמו כן מעכה בת אבשלום מיכיהו בת אוריאל היה שמה וכאן קורא אותה כן לפי שהוא ספר הייחס של יהודה ובמלכים שהוא ספר מלכי ישראל ויהודה קראה בשם כנויה מעכה בת אבשלום ולפיכך כינו שמה משם גמור שלה מיכיהו מעכה ושם אביה אוריאל אבשלום לפי שעל שם כלתה נקראת שהיתה אשת חיל גברתנית ככתוב: וגם מעכה אם אסא הסירה מגבירה (דברי הימים ב ט"ו, ט"ז) ומשום כבוד של כלתה קראה לחמותה על שם כלתה כך מפורש בירושלמי והמסורת הזו תקח בידך בשם רבינו אלעזר וכן אמר לי בשם אביו וכן מצאתי בפירוש אביו בכל מקום שהוסיף וי"ו בשם אשה זו משום שבחה כמו עתליה ועתליהו מולכת על הארץ (מלכים ב י"א, ג') כי אשת חיל היתה וכן יכליה יכליהו לפי שהיתה גברתנית כי אמציהו בעלה נס לכישה ויהי שם חמש עשרה שנה עד שמת והיא

שפטה את העם כל אותן חמש עשרה השנים ושוב כשמת המליכו את בנו עזיהו
אחריו בן שש עשרה שנה.

(ג) וַיֹּאמֶר אָבִיָּה אֶת־הַמִּלְחָמָה בְּחֵיל גְּבוּרֵי מִלְחָמָה אַרְבַּע־מֵאוֹת אֶלֶף
אִישׁ בַּחֹר {ו} וַיִּרְבְּעֻם עָרֶךְ עִמּוֹ מִלְחָמָה בְּשִׁמוֹנָה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בַּחֹר
גְּבוּר חֵיל: (ד) {ו} וַיָּקָם אָבִיָּה מֵעַל לְהָר צְמָרִים אֲשֶׁר בְּהָר אֶפְרַיִם וַיֹּאמֶר
שְׁמַעְנוּנִי יִרְבָּעָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל:

ויקם אביה - שהלך אביה למלחמה על ירבעם במחוז של ירבעם בהר אפרים.

(ה) הֲלֹא לָכֶם לָדַעַת כִּי יִהְיֶהוּ אֶל־לִהִי יִשְׂרָאֵל נָתַן מַמְלָכָה לְדָוִיד עַל־
יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם לוֹ וּלְבָנָיו בְּרִית מַלְחָ:
ברית מלח - בקיום ואמונה, ועתה.

(ו) {ו} וַיָּקָם יִרְבָּעָם בֶּן־נִבְט עֶבֶד שְׁלֹמֹה בֶּן־דָּוִיד וַיִּמְרֹד עַל־אֲדָנָיו:
ויקם ירבעם עבד שלמה וגו' - ועל זאת יש בזיון גדול.

(ז) וַיִּקְבְּצוּ עָלָיו אַנְשֵׁים רָקִים בְּנֵי בְלִיעַל וַיִּתְּאֲמְצוּ עַל־רַחֲבָעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה
וּרַחֲבָעָם הָיָה נֹעַר וְרַךְ־לֵבב וְלֹא הִתְחַזַּק לַפְּנִיָּהִם:

ויקבצו עליו אנשים רקים - רשעים. ויתאמצו על רחבעם בן שלמה ורחבעם היה
נער ורך לבב - ולפי שמצאו בו שפלות ורכיכות לבב התאמצו עליו. נער - אע"פ
שהיה בן מ"א שנה כשמלך קורוהו נער ופי' (מיוחס לרש"י דברי הימים א כ"ב,
ה') על שלמה.

(ח) וַעֲתָהוּ אַתֶּם אֹמְרִים לְהִתְחַזֵּק לַפְּנֵי מַמְלַכַת יִהְיֶה בְיַד בְּנֵי דָוִיד וְאַתֶּם
הַמּוֹן רָב וְעַמְכֶּם עָגְלִי זָהָב אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יִרְבָּעָם לֹא־לֵהִים: (ט) הֲלֹא
הִדְחַתֶּם אֶת־כֹּהֲנֵי יִהְיֶה אֶת־בְּנֵי אֶהֱרֹן וְהַלְוִיִּם וַתַּעֲשׂוּ לָכֶם כֹּהֲנִים כְּעַמִּי
הָאֲרָצוֹת כָּל־הַבָּא לְמִלָּא יָדוֹ בַּפֶּר בֶּן־בֶּקֶר וְאִילָם שִׁבְעָה וְהָיָה כֹהֵן לְלֹא
אֶל־לֵהִים:

כעמי הארצות - כל הרוצה לבוא ולמלא ידו ולהיות כהן לעגל זהב יביא עמו פר
בן בקר ואילים שבעה ויקבלוהו. והיה כהן ללא אלהים - למלא ידו להבדיל בין
טומאה לטהרה דוגמא למשחה בהם ולמלא בהם את ידם (שמות כ"ט, כ"ט).

(י) {ו} וַאֲנַחְנוּ יִהְיֶה אֶל־לֵהִינוּ וְלֹא עֲזַבְנָהוּ וְכֹהֲנִים מִשְׁרָתִים לִי־הָיָה בְּנֵי
אֶהֱרֹן וְהַלְוִיִּם בַּמִּלְאָכָת:

והלויים במלאכת - כלומר במלאכתם זה לשיר וזה לשוער כל איש למלאכתו
כאשר הכין דוד.

(יא) וּמִקְטָרִים לִי־הָיָה עֲלֹות בַּבֶּקֶר־בַּבֶּקֶר וּבַעֲרֹב־בַּעֲרֹב וּקְטֹרֶת־סָמִים
וּמַעֲרֹכַת לָחֶם עַל־הַשֻּׁלְחָן הַפֶּהוּר וּמִנֹּחֶת הַזֶּהָב וְנִרְתִּיָּה לְבָעַר בַּעֲרֹב

בְּעֶרְבַּי כִּי־שֹׁמְרִים אֲנִי־אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְיָ־הוֹה אֶל־לִהְיוּ וְאַתֶּם עֹבְדֵתֶם אֹתוֹ:
 (יב) וְהִנֵּה עָמְנוּ בְּרֹאשׁ הָאֶל־לֵהִים | וְכִהְנִינוּ וְחִצְצָרוֹת הַתְּרוּעָה לְהַרְיֵעַ
 עֲלֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־תִּלְחֲמוּ עִם־יְיָ־הוֹה אֶל־לֵהִי־אֲבֹתֵיכֶם כִּי־לֹא
 תִּצְלִיחוּ: (יג) וַיִּרְבְּעוּ הַסֵּב אֶת־הַמֶּאֱרָב לָבוֹא מֵאַחֲרֵיהֶם וַיְהִי לִפְנֵי יְהוּדָה
 וְהַמֶּאֱרָב מֵאַחֲרֵיהֶם: (יד) וַיִּפְּנוּ יְהוּדָה וְהִנֵּה לָהֶם הַמִּלְחָמָה פָּנִים וְאַחֲזֹר
 וַיִּצְעֲקוּ לִי־הוֹה וְהַכְּהֲנִים [מַחְצָרִים] (מַחְצָרִים) בַּחֲצָרוֹת: (טו) וַיִּרְעֻ
 אִישׁ יְהוּדָה וַיְהִי בְּהַרְיֵעַ אִישׁ יְהוּדָה וְהָאֶל־לֵהִים נִגַּף אֶת־יִרְבָּעָם וְכָל־
 יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אֲבִיהַ וְיְהוּדָה: (טז) וַיָּנוּסוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי יְהוּדָה וַיִּתְּנֶם אֶל־
 לֵהִים בִּידָם: (יז) וַיָּכוּ בָהֶם אֲבִיהַ וְעָמְו מִכָּה רַבָּה וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים מִיִּשְׂרָאֵל
 חֲמִשָּׁ־מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בַּחֲזֹר: (יח) וַיִּכְנְעוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא וַיֹּאמְצוּ
 בְּנֵי יְהוּדָה כִּי נִשְׁעָנוּ עַל־יְיָ־הוֹה אֶל־לֵהִי אֲבֹתֵיהֶם: (יט) וַיִּרְדֹּף אֲבִיהַ אַחֲרֵי
 יִרְבָּעָם וַיִּלְכֹּד מִמֶּנּוּ עָרִים אֶת־בֵּית־אֵל וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־יִשְׁנָהּ וְאֶת־
 בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־[עֶפְרַיִן] (עֶפְרַיִן) וּבְנֹתֶיהָ: (כ) וְלֹא־עָצַר כַּח־יִרְבָּעָם עוֹד בְּיָמֵי
 אֲבִיהַ וַיִּגְפְּהוּ יְיָ־הוֹה וַיָּמָת:

ולא עצר כח וגו' ויגפּהוּ י"י - לירבעם. וימת - לא שמת מיד אלא הולך וחסר
 בעבור המלחמות. ובב"ר (בראשית רבה מחולק לפסוקים ל', כ"ג) מפורש:
 ויגפּהוּ י"י - לאביה.

(כא) {פ} וַיִּתְּחַזַּק אֲבִיהַ וַיִּשְׂא־לוֹ נָשִׁים אַרְבַּע עֲשָׂרָה וַיֻּלְּדוּ עֲשָׂרִים וּשְׁנַיִם
 בָּנִים וְשֵׁשׁ עֲשָׂרָה בָּנוֹת: (כב) וַיִּתֵּל דְּבָרֵי אֲבִיהַ וּדְרָכָיו וּדְבָרָיו כְּתוּבִים
 בַּמִּדְבָּר הַנִּבְיָא עֲדָו: (כג) וַיִּשְׁכַּב אֲבִיהַ עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִיד
 וַיִּמְלֹךְ אֲסָא בְנוֹ תַּחְתָּיו בְּיָמָיו שָׁקָטָה הָאָרֶץ עֶשְׂרֵת שָׁנִים:

הַפְּטָרָה בִּי־תַצֵּא

(ישעיה פרק נד)

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה
 בְּדִבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשָּׁה עֲבָדָיו
 וּבִישְׂרָאֵל עָמּוֹ וּבַנְּבִיאִי הָאֵמֶת וְצִדִּיק:

(א) {פ} רָנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָּה פִּצְחִי רִנָּה וְצִהְלִי לֹא־חֲלָה כִּי־
 רַבִּים בְּנֵי־שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְּעוּלָה אָמַר יְיָ־הוֹה: (ב) הִרְחִיבֵנוּ
 מִקּוֹם אֲהָלָךְ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יְיָ אֶל־תַּחֲשֹׁכֵי הָאָרֶץ:

מִיתְרִיךְ וַיִּתְּרֵךְ חֲזָקִי: (ג) כִּי־יָמִין וּשְׁמָאֹל תִּפְרָצִי וְזָרַעְךָ
גֹּוִים יִירָשׁ וְעָרִים נְשָׁמוֹת יוֹשְׁיָבוֹ: (ד) אֶל־תִּירָאִי כִּי־לֹא
תִּבְּוָשִׁי וְאֶל־תִּכְלָמִי כִּי לֹא תִחַפְּרִי כִּי בָשֶׁת עֲלֹמֶיךָ
תִּשְׁכַּחִי וְחֶרֶפֶת אֲלֻמְנוּתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי־עוֹד: (ה) כִּי בַעֲלִיךָ
עֲשִׂיךָ י־הוֹה צָבָאוֹת שְׁמוֹ וְגִאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי
כָל־הָאָרֶץ יִקְרָא: (ו) כִּי־כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ קָרָאךָ
י־הוֹה וְאִשֶּׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ: (ז) בְּרַגַע
קָטָן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבָּצֶךָ: (ח) בְּשִׁצְף קִצָּף
הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מִמֶּךָ וּבִחְסֵד עוֹלָם רַחֲמֶיךָ אָמַר גִּאֲלֶךָ
י־הוֹה: (ט) {ס} כִּי־מִי נָח וְאֵת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרֵי מִי־
נָח עוֹד עַל־הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקִּצָּף עֲלֶיךָ וּמִגֶּזֶר־בָּךְ: (י)
כִּי הֶהָרִים יִמּוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמּוּטִינָה וְחִסְדֵּי מֵאֲתָךְ לֹא־
יִמּוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמּוּט אָמַר מְרַחֲמֶךָ י־הוֹה:

כְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל תְּדוּרוֹת,
הֵאֱלֵל תִּנְאֻמָּן, הָאוֹמֵר וַעֲשֵׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק. נֶאֱמַן
אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב
רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמַן וְרַחֲמָן אַתָּה. כְּרוּךְ אַתָּה יי הֵאֱלֵל תִּנְאֻמָּן בְּכָל
דְּבָרָיו, רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח
בְּמִתְרָה בְּיָמֵינוּ. כְּרוּךְ אַתָּה יי מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ, שֶׁמִּחָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
בְּאַלְיָתוֹ תִּנְבִּיאַ עֲבָדֶךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמִתְרָה יָבֵא וַיִּגַּל לִבָּנוּ.
עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זֶר וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד אַחֲרָיו אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ
נִשְׁבַּעְתָּ לֹא שְׁלֹא יִכָּבֵד גֵּרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, כְּרוּךְ אַתָּה יי מִגֵּן דָּוִד: עַל חֲתוּרָה
וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
לְקִדְשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרֶת, עַל הַכֹּל יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ
וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּכָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד. כְּרוּךְ אַתָּה יי
מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת.

פרק משנה לשבוע פרשת כי-תצא - מנחות פרק י"ג

(א) הרי עלי עשרון, יביא אחד. עשרונים, יביא שנים. פרשתי ואיני יודע מה פרשתי, יביא ששים עשרון. הרי עלי מנחה, יביא איזו שירצה. רבי יהודה אומר, יביא מנחת הפלת, שהיא מיחדת שבמנחות.

הרי עלי עשרון. פרשתי כמה עשרונים אביא ואיני יודע כמה אמרתי: יביא ששים עשרונים. דאי בציר מהכי נדר, לא אכפת ליה, דמתני ואומר מה שפרשתי יהא לנדר ויהשאר יהא לנדבה. ובטפי מהכי ליכא לספוקי, דאין מנחה אחת יתרה מששים עשרון: הרי עלי מנחה. האומר הרי עלי מנחה סתם: יביא איזו שירצה. מחמש מנחות: מיחדת. שנקראת מנחה סתם ואין לה שם לווי. וכל שאר מנחות יש להם שם לווי, מנחת מחבת, מנחת מרחשת, מנחת מאפה. ואין הלכה כרבי יהודה:

(ב) מנחה, מין המנחה, יביא אחת. מנחות, מין המנחות, יביא שתיים. פרשתי ואיני יודע מה פרשתי, יביא חמשתן. פרשתי מנחה של עשרונים ואיני יודע מה פרשתי, יביא מנחה של ששים עשרון. רבי אומר, יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים.

מנחה מין המנחה. האומר הרי עלי מנחה, או מין מנחה, יביא אחת. מן המנחות האמורות בפרשה: מנחות. עלי, או שאומר מין מנחות עלי, יביא שתי מנחות ממין אחד: פרשתי. מיני מנחות שאביא, ואיני יודע כמה מינים הם שנדרתי להביא: מביא חמשתן. מנחת סלת, מנחת מרחשת, מנחת מחבת, מנחת מאפה תנור, והיא באה שני מינים, חלות ורקיקין: פרשתי מנחה של עשרונים. בכלי אחד, ואיני יודע כמה עשרונים קבעתי בה: יביא ששים עשרון. דטפי מהכי ליכא לספוקי. ואי בציר מהכי נדר לא אכפת לן, דמתנה ואומר כמה שפרשתי יהא לנדר ויהשאר יהא לנדבה: רבי אומר. כיון דאמר מנחה דמשמע חדא, אלמא בכלי אחד קבעה, ואם יביא ששים בכלי אחד, שפא בציר מהכי נדר והוי מנחה יתרה, דאית ליה לרבי דקביעותא דמנא מלתא היא, הלכך יביא ששים מנחות מאחת ועד ששים, חדא של עשרון אחד, וחדא של שנים, וחדא של שלשה, וחדא של ארבעה, עד ששים. שנמצא מביא בין הכל אלה שמנה מאות ושלשים עשרון, דודאי חדא מניהו נדר. ואינך נדבה. ואין הלכה כרבי:

(ג) הרי עלי עצים, לא יפחת משני גזירין. לבונה, לא יפחת מקמץ. חמשה קמצים הן, האומר הרי עלי לבונה, לא יפחת מקמץ. המתנדב מנחה, יביא

עמה קמץ לבונה. המעלה את הקמץ בחוץ, חיב. ושני בזיכין טעונין שני קמצים.

לא יפחת משני גזירין. שתי בקעיות גדולות. דמעוט עצים שנים: והמעלה את הקמץ בחוץ חיב. כרת, דהעלאה היא. ובהאי כללא הוי נמי המעלה קמץ בפנים דהקטרה מעליה היא, הלכך חשיב חמשה קמצים ותו לא, ולא חשיב להאי דהמעלה קמץ בפנים לקמץ ששי: ושני בזיכים. של לחם הפנים:

(ד) הרי עלי זהב, לא יפחת מדינר זהב. כסף, לא יפחת מדינר כסף. נחשת, לא יפחת ממעה כסף. פרשתי ואיני יודע מה פרשתי, הוא מביא עד שיאמר לא לכך נתכונתי.

לא יפחת מדינר זהב. והוא שיאמר מטבע של זהב. דאי לא, דלמא נסכא דדהבא קאמר, דהינו חתיכה של זהב, נחשת לא יפחת ממעה כסף. שיביא נחשת ששוה מעה כסף: פרשתי. כך וכך זהב: ואיני יודע כמה פרשתי. יביא כל כך עד שידע בעצמו שמעולם לא נתכונן לכל כך:

(ה) הרי עלי יין, לא יפחת משלשה לגין. שמן, לא יפחת מלג. רבי אומר, שלשה לגין. פרשתי ואיני יודע מה פרשתי, יביא כיום המרבה.

הרי עלי יין. לנסכים: לא יפחת משלשה לגין. שהן פחותים שבנסכים. רביעית ההין לכבש, תלתא לגין הוו, שהין שנים עשר לגין: שמן לא יפחת מלג. שהפחות שבמנחה עשרון סלת, והיא טעונה לג שמן: רבי אומר שלשה לגין. כפחות שבמנחת נסכים, עשרון לכבש כלול ברביעית ההין שמן. ואין הלכה ברבי: פיום המרבה. פיום טוב ראשון של חג הסוכות כשחל להיות בשבת. שאותו היום מרבה בנסכים לקרבנות של חובת היום מכל שאר ימות השנה. דהווי שלשה עשר פרים וארבעה עשר כבשים וארבעה מוספים, שני מוסף דשבת ושני מוסף דחג, ואילים שנים ושעיר אחד. והנסכים הצריכים לכלם מאה וארבעים לג:

(ו) הרי עלי עולה, יביא כבש. רבי אלעזר בן עזריה אומר, או תור או בן יונה. פרשתי מן הבקר ואיני יודע מה פרשתי, יביא פר ועגל. מן הבהמה ואיני יודע מה פרשתי, יביא פר ועגל איל גדי וטלה. פרשתי ואיני יודע מה פרשתי, מוסף עליהם תור ובן יונה.

הרי עלי עולה יביא כבש. רבי אלעזר בן עזריה אומר או תור או בן יונה. ובאתריה דתנא קמא לא היו קורים עולה סתם אלא לעולת בהמה, ופחותה שבעולת בהמה הוא כבש, הלכך יביא כבש. ובאתריה דרבי

אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָיוּ קוֹרִים עוֹלָה סֶתֶם גַּם לְעוֹלֹת הָעוֹף, הַלֶּכֶךְ יָבִיא תוֹר
 אוּ בֶן יוֹנָה. וּמֵר כִּי אֶתְרִיה וּמֵר כִּי אֶתְרִיה, יָבִיא פֶּר וְעֶגְל. זְכָרִים וְלֹא
 נִקְבּוֹת. דְּעוֹלָה לִיכָא לְסַפּוֹקֵי אֵלָא בְּזָכָרִים. וּמִתְנִיתִין רַבִּי הִיא דְּאָמַר לְקַמֵּן
 הַמִּתְנַדֵּב קֶטֶן וְהִבִּיא גְדוֹל לֹא יֵצֵא. אֲבָל רַבֵּנן פְּלִיגִי עֲלֶיהָ וְאָמְרֵי הַמִּתְנַדֵּב
 קֶטֶן וְהִבִּיא גְדוֹל יֵצֵא, דִּישׁ בְּכָלֵל מְרַבָּה מַעֲט. וְהִלְכָה בְּחֻמְרֵי: פֶּרֶשְׁתִּי.
 אַחַד מִקְרַבְנֹת הַבְּהֵמָה וְאִינִי יוֹדֵעַ מֵאִיזָה מֵהֵן פֶּרֶשְׁתִּי. יָבִיא מִכָּל מִינֵי
 בְּהֵמָה הַזְּכָרִים גְּדוֹלִים וְקִטְנִים, דְּהֵינּוּ פֶּר וְעֶגְל אֵיל וְשַׁעִיר וְגָדִי וְטֹלָה:
 פֶּרֶשְׁתִּי. אֵת הַמִּין: וְאִינִי יוֹדֵעַ מֵה פֶּרֶשְׁתִּי. אִם מִין בְּהֵמָה אוּ מִין עוֹף:

(ז) הָרִי עָלֵי תוֹרָה, וּשְׁלָמִים, יָבִיא כֶּבֶשׂ. פֶּרֶשְׁתִּי מִן הַבֶּקֶר וְאִינִי יוֹדֵעַ מֵה
 פֶּרֶשְׁתִּי, יָבִיא פֶּר וּפְרָה עֶגְל וְעֶגְלָה. מִן הַבְּהֵמָה וְאִינִי יוֹדֵעַ מֵה פֶּרֶשְׁתִּי, יָבִיא
 פֶּר וּפְרָה, עֶגְל וְעֶגְלָה, אֵיל וְרַחֵל, גָּדִי וְגִדְיָה, שַׁעִיר וְשַׁעִירָה, טֹלָה וְטֹלָיָה.

תוֹדָה וּשְׁלָמִים. תוֹדָה אוּ שְׁלָמִים: יָבִיא כֶּבֶשׂ. פָּחוֹת שְׁבִיתוּדָה וּשְׁלָמִים: יָבִיא
 פֶּר וּפְרָה. דְּתוֹדָה וּשְׁלָמִים אֵיכָא לְסַפּוֹקֵי בְּזָכָרִים וּנְקִבּוֹת: וְרַחֵל. נִקְבָּה בֵּת
 שְׁתֵּי שָׁנִים: גָּדִי. בֶּן שָׁנָה מִן הָעִזִּים: שַׁעִיר. עֵז בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים: טֹלָה. כֶּבֶשׂ בֶּן
 שְׁנָתוֹ:

(ח) הָרִי עָלֵי שׁוֹר, יָבִיא הוּא וּנְסֻכּוֹ בְּמִנְהָ. עֶגְל, יָבִיא הוּא וּנְסֻכּוֹ בְּחֻמְשׁ. אֵיל,
 יָבִיא הוּא וּנְסֻכּוֹ בְּשִׁתִּים. כֶּבֶשׂ, יָבִיא הוּא וּנְסֻכּוֹ בְּסֻלַּע. שׁוֹר בְּמִנְהָ, יָבִיא בְּמִנְהָ
 חוּץ מִנְסֻכּוֹ. עֶגְל בְּחֻמְשׁ, יָבִיא בְּחֻמְשׁ חוּץ מִנְסֻכּוֹ. אֵיל בְּשִׁתִּים, יָבִיא בְּשִׁתִּים
 חוּץ מִנְסֻכּוֹ. כֶּבֶשׂ בְּסֻלַּע, יָבִיא בְּסֻלַּע חוּץ מִנְסֻכּוֹ. שׁוֹר בְּמִנְהָ וְהִבִּיא שָׁנִים
 בְּמִנְהָ, לֹא יֵצֵא, אֲפֹלוּ זֶה בְּמִנְהָ חֹסֶר דִּינָר וְזֶה בְּמִנְהָ חֹסֶר דִּינָר. שְׁחוֹר וְהִבִּיא
 לָבֶן, לָבֶן וְהִבִּיא שְׁחוֹר, גְּדוֹל וְהִבִּיא קֶטֶן, לֹא יֵצֵא. קֶטֶן וְהִבִּיא גְּדוֹל, יֵצֵא. רַבִּי
 אוֹמַר, לֹא יֵצֵא.

יָבִיא הוּא וּנְסֻכּוֹ בְּמִנְהָ. כֶּךָ נִתְפָּרֵשׁ דִּינוֹ בַּתוֹרָה שְׁבַעֲלָ פָה, שְׁיֵהָ עֶרֶךְ
 הַשׁוֹר עִם נְסֻכּוֹ מִנְהָ, עֶגְל יָבִיא הוּא וּנְסֻכּוֹ בְּחֻמְשׁ. סֻלַּעִים: אָמַר הָרִי עָלֵי
 שׁוֹר בְּמִנְהָ. יָבִיאנוּ בְּמִנְהָ חוּץ מִנְסֻכּוֹ, שְׁהָרִי כֶּךָ קִבְּעוּ: שׁוֹר בְּמִנְהָ וְהִבִּיא
 שָׁנִים בְּמִנְהָ לֹא יֵצֵא. שְׁהָרִי קִבְּעַ שׁוֹר בְּמִנְהָ: קֶטֶן וְהִבִּיא גְּדוֹל יֵצֵא, רַבִּי אוֹמַר
 לֹא יֵצֵא. מִשּׁוּם הֵכִי תֵּנָא פְּלִגְתָּא דְּרַבִּי וְרַבֵּנן הֵכָא בְּסִיפָא, לְפָרוּשִׁי דְּרִישָׁא
 לְאוּ דְּבָרֵי הַכֹּל הִיא אֵלָא רַבִּי הִיא וְלֹא רַבֵּנן. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי:

(ט) שׁוֹר זֶה עוֹלָה, וְנִסְתָּאב, אִם רָצָה, יָבִיא בְּדָמָיו שָׁנִים. שְׁנֵי שׁוֹרִים אֵלוּ עוֹלָה,
 וְנִסְתָּאבוּ, אִם רָצָה, יָבִיא בְּדָמֵיהֶם אַחֵר. רַבִּי אוֹסֵר. אֵיל זֶה עוֹלָה, וְנִסְתָּאב, אִם
 רָצָה, יָבִיא בְּדָמָיו כֶּבֶשׂ. כֶּבֶשׂ זֶה עוֹלָה וְנִסְתָּאב, אִם רָצָה, יָבִיא בְּדָמָיו אֵיל. רַבִּי
 אוֹסֵר. הָאוֹמַר אַחֵר מִכֶּבֶשׂ הַקֹּדֶשׁ, וְאַחֵר מִשְׁוֹרֵי הַקֹּדֶשׁ, הָיוּ לוֹ שָׁנִים, הַגְּדוֹל

שָׁבֵהֶן הַקֹּדֶשׁ. שְׁלֹשָׁה, הַבִּינוּנִי שָׁבֵהֶן הַקֹּדֶשׁ. פִּרְשֵׁתִי וְאִינִי יוֹדֵעַ מַה פִּרְשֵׁתִי, אוֹ שְׁאֵמֶר, אָמֵר לִי אָבֹא וְאִינִי יוֹדֵעַ מַה, הַגְּדוֹל שָׁבֵהֶן הַקֹּדֶשׁ.

וְנִסְתָּאב. שְׁנָפַל בּוֹ מוֹם. דְּבַעַל מוֹם אֶקְרִי טָמֵא כְּדִכְתִּיב (ויקרא כז) וְאִם כָּל בְּהֵמָה טָמְאָה אֲשֶׁר לֹא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קֶרְבָּן לַה', וּבְבַעְלֵי מוֹמִין שְׂיִפְדּוּ הַכְּתוּב מִדְּבַר, כְּדִפְרָשִׁינָן בְּפָרָקִין דְּלַעֲלִיל, אִם רָצָה יִבְיֵא בְּדַמְיוֹ שְׁנָיִם. וְלֹא דָמִי לְרִישָׁא דְאֶמְרִינָן שׁוֹר בְּמִנְהָ וְהִבִּיא שְׁנָיִם בְּמִנְהָ לֹא יֵצֵא, דְּהֵתָם דְּאֶמֶר הָרִי עָלֵי שׁוֹר בְּמִנְהָ חָיִב עַד שְׂיִבְיָאנּוּ, אֲבָל הָכָא בְּשׁוֹר זֶה וְנִסְתָּאב שְׂאֵנִי, דְּכִיּוֹן דְּאֶמֶר שׁוֹר זֶה אֶקְרִיב עוֹלָה וְנִסְתָּאב, אֲזִיל לִיהָ נִדְרִיָּה, דְּתוֹ לֹא מְצִי לְקִיּוּמִיָּה: רַבִּי אוֹסֵר. לְכַתְחֻלָּה. אֲבָל אִם הִבִּיא יֵצֵא. דְּכִיּוֹן דְּאֶמֶר זֶה, אִינוּ חָיִב בְּאַחֲרִיּוּתוֹ. וְאִין הִלְכָּה כְּרַבִּי: הַבִּינוּנִי שָׁבֵהֶן הַקֹּדֶשׁ. אִף הַבִּינוּנִי שָׁבֵהֶן הַקֹּדֶשׁ. דְּכִי יֵשׁ לוֹ שְׁנָיִם, הַגְּדוֹל הַקֹּדֶשׁ, שְׁהַמְקִדִּישׁ בְּעֵין יָפָה מְקִדִּישׁ, וּמִסְתָּמָא מוּטָב שָׁבֵהֶן הַקֹּדֶשׁ, דְּכְתִיב (דברים יב) מִבְּחֵר נִדְרִיכֶם. וְכִי יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה, חוֹשְׁשִׁין אִף לְבִינוּנִי, דְּלֹא יִדְעִינָן אֵהִי מְנִיָּהוּ חָל הַהִקְדֵּשׁ, אִי אֲגִדּוֹל דְּהוּי עֵין יָפָה, אִי אֲבִינוּנִי דְּהוּי עֵין יָפָה לְגַבִּי קָטָן, הִלְכָּה תְּרוּיָהוּ אִסִּירִי. מִיָּהוּ לֹא קָרַב לְמִזְבֵּחַ אֲלֵא חֵד מְנִיָּהוּ. וְהִכִּי עֲבִיד דְּלִשְׁתַּרְי חֵד מְנִיָּהוּ, מִמֶּתִּין לְבִינוּנִי עַד שְׂיִוְמָם, וּמְחַלִּל אוֹתוֹ אֲגִדּוֹל. דְּמַמָּה נִפְשָׁה, אִי אֲבִינוּנִי חָל וְלֹא אֲגִדּוֹל, הָרִי נָפַל בּוֹ מוֹם וְחָלְלוּ. וְאִי אֲגִדּוֹל חָל מַעֲקָרָא, נִמְצָא בִּינוּנִי חָלִין מַעֲקָרָא: פִּרְשֵׁתִי. אֵיזָה מֶהֵן וְלֹא יִדְעִתִּי אֵיזָה הוּא: אוֹ שְׁאֵמֶר לִי אָבֹא. בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ, אֶחָד מִשְׁוֹרֵי הַפִּרְשֵׁתִי לְהַקְדֵּשׁ, וְאִינִי יוֹדֵעַ עַל אֵיזָה מֶהֵן אָמֵר לִי: הַגְּדוֹל שָׁבֵהֶן הַקֹּדֶשׁ. דְּהִיכָא דְּאֶמֶר פִּרְשֵׁתִי לִיכָא סִפְקָא, דְּיִדְאִי הַגְּדוֹל פִּרְשׁ:

(י) הָרִי עָלֵי עוֹלָה, יִקְרִיבָנָה בַּמִּקְדָּשׁ. וְאִם הִקְרִיבָה בְּבֵית חוֹנִיּוֹ, לֹא יֵצֵא. שְׂאֶקְרִיבָנָה בְּבֵית חוֹנִיּוֹ, יִקְרִיבָנָה בַּמִּקְדָּשׁ. וְאִם הִקְרִיבָה בְּבֵית חוֹנִיּוֹ, יֵצֵא. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אִין זֶה עוֹלָה. הָרִינִי נְזִיר, יִגְלַח בַּמִּקְדָּשׁ. וְאִם גִּלַּח בְּבֵית חוֹנִיּוֹ, לֹא יֵצֵא. שְׂאִגְלַח בְּבֵית חוֹנִיּוֹ, יִגְלַח בַּמִּקְדָּשׁ. וְאִם גִּלַּח בְּבֵית חוֹנִיּוֹ, יֵצֵא. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אִין זֶה נְזִיר. הַכֹּהֲנִים שְׂשֻׁמְשׁוּ בְּבֵית חוֹנִיּוֹ, לֹא יִשְׁמְשׁוּ בַּמִּקְדָּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם, וְאִין צָרִיךְ לֹמֵר לְדַבֵּר אַחֵר, שְׁנֵאָמֵר, אֲדָּא לֹא יַעֲלוּ כַּהֲנֵי הַבָּמֹת אֶל מִזְבֵּחַ ה' בִּירוּשָׁלַיִם כִּי אִם אֲכָלוּ מִצֹּת בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם (מלכים ב כ"ג:ט'), הָרִי הֵם כְּבַעְלֵי מוֹמִין, חוֹלְקִין וְאוֹכְלִין, אֲבָל לֹא מְקַרְבִּין.

בְּבֵית חוֹנִיּוֹ. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שָׁבֵנָה חוֹנִיּוֹ בְּנוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק בְּאַלְפִּסְנִידְרִיָּא שֶׁל מִצְרַיִם. שְׁכַשְׁמַת שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק אָמֵר לָהֶם, חוֹנִיּוֹ בְּנִי יִשְׁמַשׁ תַּחְתִּי, מִפְּנֵי שְׁהִיָּה בְּקִי וְרָגִיל בְּעִבּוּדָה יוֹתֵר מִשְׁמַעֲי אַחִיו. וְלֹא קָבַל עָלָיו חוֹנִיּוֹ לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל לְפִי שְׁהִיָּה שְׁמַעֲי אַחִיו גָּדוֹל מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי שָׁנִים וּמִחֻצָּה.

וּנְתַמְנָה שְׁמָעִי כֹהֵן גָּדוֹל תַּחַת אָבִיו. לְיָמִים נִתְקַנָּא חוּנְיָו בְּשִׁמְעִי אָחִיו, אָמַר לוֹ בֹּא וְאַלְמִדְךָ סֹדֶר עֲבוּדָה. הִלְבִּישׁוּ כְּתָנֶת בֶּד דָּקָה שְׁלֹכְשֹׁת הַנָּשִׁים עַל בֶּשֶׂרָן וְעָלֶיהָ אֲזוּר צֵר קָטָן וְהַעֲמִידוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ, יֵצֵא וְאָמַר לְאָחָיו הַכֹּהֲנִים רְאוּ מַה נָּדָר זֶה וְקִיָּם לְאַהֲוֵכְתּוֹ, אוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁאֵתִמְנָה לְכַהֵן גָּדוֹל אֶלְבֵּשׁ כְּתָנֶת שְׁלִיכִי וְאַחְגֹר בְּאֲזוּר שְׁלִיכִי. בִּקְשׁוּ אָחִיו הַכֹּהֲנִים לְהַרְגוֹ, סָח לָהֶם כָּל הַמֶּאֲרָע, בִּקְשׁוּ לְהַרְגֵּ אֶת חוּנְיָו, רָץ מִפְּנֵיהֶם לְבֵית הַמִּלָּה. וְעַדִּין כָּל הָרוּאָה אוֹתוֹ אֹמֵר זֶה הוּא. הִלֵּךְ לוֹ לְאַלְכָסְנִדְרִיא שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהָיוּ בָּהּ רַבְבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וַעֲשֶׂה שֵׁם מְקֻדָּשׁ וּבִנְהָ מִזְבֵּחַ וְהַעֲלֵה עָלָיו לְשֵׁם ה'. וְעַל אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ נִתְנַבֵּא יִשְׁעִיָּה בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה מִזְבֵּחַ לַה' בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם. וְעַמֵּד הַבַּיִת הַהוּא קָרוֹב לְמֵאֲתִים שָׁנָה וְנִקְרָא בֵּית חוּנְיָו עַל שְׁמוֹ. וְהַכֹּל מוֹדִים שֶׁהִקְרִיבֹת שֶׁהָיוּ קָרְבִּים שֵׁם אֵינָן קָרְבָּן. לְפִיכֵךְ מִי שְׁאָמַר הָרִי עָלִי עוֹלָה וְהִקְרִיבָהּ שֵׁם לֹא יֵצֵא יָדֵי נִדְרוֹ: שְׁאִקְרִיבָנָה בְּבֵית חוּנְיָו. נַעֲשֶׂה כְּאוֹמֵר הָרִי עָלִי עוֹלָה עַל מִנְתַּ שְׁאִהְרַגְנָה וְלֹא אֶתְחִיב בְּאַחֲרֵי־יֹתָהּ, הִלְכָּהּ אִם הִקְרִיבָהּ בְּבֵית חוּנְיָו יֵצֵא יָדֵי נִדְרוֹ, אֲבָל חֵיב כֶּרֶת מִשּׁוּם שׁוֹחֵט בַּחוּץ, שֶׁהָרִי קָרָא עָלֶיהָ שֵׁם עוֹלָה: רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר אֵין זֶה עוֹלָה. וְהָרִי הִיא חֵלִין גְּמוּרִים. שְׂאִין שֵׁם הַקֹּדֶשׁ חָל עָלֶיהָ כָּלָל כְּשֶׁאָמַר שְׁאִקְרִיבָנָה בְּבֵית חוּנְיָו. וְאֵין הִלְכָּה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: וְאִם גִּלַּח בְּבֵית חוּנְיָו לֹא יֵצֵא. אֲלֵא יַחֲזֹר וַיִּגְלַח בְּמִקְדָּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם, וְשֵׁם יָבִיא קָרְבָּנוֹתָיו: שְׁאִגְלַח בְּבֵית חוּנְיָו, אִם גִּלַּח בְּבֵית חוּנְיָו יֵצֵא. דִּהָאִי גִבְרָא שְׁנִידָר בְּנִזִּיר כְּדִי שְׁיִגְלַח בְּבֵית חוּנְיָו, לְצַעֲוִרִי נִפְשִׁיָּה נִתְכַּוֵּן, וּמִפְּנֵי שֶׁהָיָה קָרוֹב לְבֵית חוּנְיָו וְרַחוּק מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָמַר אִי סָגִיא בְּבֵית חוּנְיָו טְרַחֲנָא, טָפִי לֹא מְצִינָא לְאַצְטַעֲוִרִי, וְלֹא חָל שֵׁם נִזִּירוֹת עָלָיו, אֲבָל נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא לְשַׁתּוֹת יַיִן עַד זְמַן פְּלוּנִי: רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר. אֵינוֹ נִזִּיר כָּלָל וּמִתֵּר לְשַׁתּוֹת יַיִן. וְאֵין הִלְכָּה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר לְדַבֵּר אַחֵר. אִם שִׁמְשׁוּ לְעֲבוּדָה זֶרֶה שְׁלֹא יִשְׁמְשׁוּ עוֹד בִּירוּשָׁלַיִם: וְהָרִי הוּא כְּבַעֲלִי מוּמִין. שְׁחוּלָקִים וְאוֹכְלִים בְּקֻדְשִׁים:

(יא) נֶאֱמַר בַּעֲוֹלַת הַבְּהֵמָה, אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח (ויקרא א' ט', י"ג), וּבַעֲוֹלַת הָעוֹף: אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח (ויקרא א' י"ז), וּבַמִּנְחָה: אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח (ויקרא ב', ב'), לְלֵמֵד, שְׁאֶחָד הַמִּרְבֶּה וְאֶחָד הַמִּמְעִיט, וּבִלְבָד שִׁיכּוֹן אָדָם אֶת דַּעְתּוֹ לְשָׁמַיִם.

השיעור השבועי - פרשת כי-תצא לעלות לגג

'נקודה חסידית' בפרשת כי-תצא מתוך מעין גנים (ב)

"הנפל"

בפרשתנו מופיעה מצות מעקה - "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך, ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו"^א. מורנו הבעש"ט למד שכל המצוות - כולל אלו שבפשטות תלויות בזמן, במקום או במצב מסוים - נוהגות בנפש בכל זמן בכל מקום ובכל אדם. לפיכך ראוי לדרוש גם את מצות מעקה (הנוהגת גם להלכה בתמידות) בעבודת הנפש הפרטית והתמידית של כל אדם ואדם,

רש"י מסביר את הבטוי "כי יפל הנפל" - "ראוי זה ליפול [שהרי טרם נפל קראו הכתוב 'נפל'], ואף על פי כן לא תתגלגל מיתתו על ידך, שמגלגלים זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב". בפנימיות, כל מי שעולה לגג, כל מי ששואף מעלה מעלה, "ראוי ליפול" ונקרא "נפל" - השאפתנות טומנת בחובה נפילה. אפילו עליה לגג כדי לשקוד בהתבודדות של עבודת ה' - כמאמר דוד המלך: "שקדתי ואהיה כצפור בודד על גג"^ב - עתידה להסתיים בנפילה. כך, גם נפילת דוד המלך - מעשה בת שבע - נבעה מהעליה על הגג: "ויתהלך על גג בית המלך, וירא אשה רחצת מעל הגג"^ג. דוד המלך - ואחריו משיח בן דוד - נקרא "בר נפלא"^ד. דוד הוא "נפל" בעצם - זו מודעותו הקיומית - ועל כן ממנו ראוי ללמוד את סוד הנפילה, כיצד להישמר ממנה וכיצד לקום לאחריה.

גג הנפש

מדוע כל השואף כלפי מעלה, כל העולה לגג, הוא "נפל" שעתיד ליפול ממנו? הגג הוא מקום טוב להתבודדות - שם האדם מחוץ לחיים הרגילים על כל מפגשיהם והתמודדותיהם, והוא משקיף ממעל כרואה ואינו נראה, משוחרר מתדמיות חיצוניות וממוסכמות. בהתבודדות על הגג נפגש האדם עם גג הנפש - עם הרצון היסודי והעצמי ביותר של הנפש, ממנו נולדות כל המדות המודדות את המציאות ומתיחסות לזולת שמחוץ לאדם (ומתחתיו, כשהוא נמצא בתודעת הגג). אבל, כאשר הנפש מתפשטת להביע את עצמה - כשהיא מרשה לעצמה להיות כנה לגמרי ולא משועבדת כלל למוסכמות, כשהיא מחפשת את הרצון האישי העצמי ביותר - קיימת סכנת נפילה וודאית. על הגג - בתוך בדידות ההתבודדות - רוצים לצעוק אל ה'

^א שמואל-ב יא, ב.
^ב ראה סנהדרין צו, ב.

^א דברים כב, ח.
^ב תהלים קב, ח.

מעצם נקודת הלב הפנימית. אכן, סוף סוף צעקה זו משחררת ומתירה כל רסן, וכל עכירותה של האישיות שוטפת החוצה.

ועוד, ההתרוממות מעל הקטנוניות - זו של רשות הרבים, ואף זו של חיי היום יום של האדם עצמו - מלווה בחשאי ב'פחד גבהים'. האדם חש בתוכו כי הוא מגזים - שהמקום ה'מופשט' הזה איננו מקומו האמיתי - והוא חש פיתוי מסתורי לקפוץ מהגג ולשים קץ ל'שגעון' הזה. השאיפה אל-על - העליה להתבודד על גג הנפש - מעורבת עם ניפוח התדמית האישית מעבר לשיעורה האמתי. האדם חש שזהו איננו מבטו שלו עצמו, שתדמיתו מנופחת, וה'בלון' עומד להתפוצץ. מתח זה עצמו גורם לאדם לפוצץ את המודעות ה'גגית' הזו וליפול ממנה למציאותו הקטנונית והנמוכה.

כלומר, עצם העליה לגג הנפש מביאה את נפילת האדם לחלקים הנמוכים והשפלים יותר של הנפש ולחשיפתם. באותו מקום בו משתחרר האדם מכל מוסכמה - על מנת לגלות את עצמיותו - נחשפים גם החלקים הרעים והשפלים של הנפש, שמודחקים בחיי היום יום. ויתר על כן, עצם העמדת האדם את עצמו במקום נעלה מפחיתותו הרגילה דוחף אותו לגלות את ה'אני' האמתי והשפל.

מעקה המועקה

תריג המצוות נקראות בזהר "תריג עיטין"^ה (תריג עצות), והעצה לנפילה הוודאית כשהאדם חפץ להתעלות לגג נפשו היא מצות "ועשית מעקה לגגך" (שהרי ודאי איננו חפצים ליאש את האדם לבל יעלה לגג, וישאר שקוע בחיי ההבל של העולם הזה). כיון שודאי שהעולה לגג עתיד ליפול, טוב יותר שיפול מעצמו, במודעות ובבחירה - "כי יפל הנפל ממנו [- מעצמו]" - שרוחו תפול בקרבו. מועקת המודעות של האדם לשפלוחו ונפילתו היא המעקה לגגו.

כשהאדם מקיף את צעקת נפשו במעקה-מועקה, כשהוא מודע לשפלוחו העצמית המוטבעת בו, הוא שם מעצור לרוחו. מי ששפל בעיני עצמו (כדוד המלך, שאמר על עצמו "והייתי שפל בעיני") - מי שיודע עד כמה מציאותו המודעת רחוקה ממהותו הנעלמת - אינו מאמין לעצמו יותר מדי. אדם כזה לא יתפתה על נקלה לחשוב כי כשהוא מתיר את כל המוסכמות ומתבודד עם עצמו הוא שומע את שירת נפשו - הוא לא משחרר את כל רחשי לבו (כולל השפלים והנמוכים) והוא יודע למנוע מעצמו את מה שלבו שואל ממנו. אדם היודע מיהו ומהו מבין שהעליה לגג הנפש והיכולת להביט במבט עליון (ואף אלקי) על המציאות אינה שייכת לו בעצם, שהוא לא זכה לה מכחו, ואין תדמיתו מתנפחת בשל ההתבוננות מלמעלה על המציאות. הוא יודע שה' העלהו הגגה בדרך פלא וה' לא יעזוב אותו שם לנפשו. מעקה השפלות

^ה ראה זהר ח"ב צז, ב.

^י ש"ב ו, כב.

המפוכחת עוצר את ההתפשטות שלוחת הרסן ואף מגן מפני השגעון הנסתר לקפוץ מהגג בשל 'פחד גבהים'.

לפי ההלכה¹, גובה המעקה הדרוש הוא י טפחים - גובה המותנים, כרמוז בפסוק "שמת מועקה במתנינו"². מעקה כזה לא מסתיר את שדה הראיה, ולהפך - דוקא כשהאדם רואה בירור את המקום הוא נמצא, הגבוה מכפי מדתו ושאינו ראוי לו, הוא מתעורר לפעול מתוך שפלות אמיתית. דווקא מתוך ראית גובה הגג מציב האדם מעקה-מועקה במתניו - פחד מתון שגורם לו להישען בפעולותיו על תמיכת ה' והגנתו. המעקה הוא נוי הגג (כמעקה על גג המקדש), איפוק וזהירות מוסיפות ענות חן לפתיחות האדם ולמגמת התעלותו.

פרזות תשב ירושלים

מעקה המועקה נראה מגביל, אך באמת דווקא הוא נותן לאדם כח התפשטות פלאי ואין סופי (והרמז, גדר בגימטריא אין סוף). זהו רז שלא נודע לחכמים - שלפי הגיונם אין שני דברים סותרים באים כאחד - ורק "פתי יאמין לכל דבר"³ (כדרשת חז"ל על משה רבינו) יכול לדעתו. ונסביר, החומה האלקית, העוצרת את ישות האדם מלהתפשט, שונה מחומת כשר ודם - ה' מבטיח "ואני אהיה לה... חומת אש סביב"⁴, ודווקא עם חומה זו "פרזות תשב ירושלים"⁵ (ר"ת פתי). כלומר, חומת ה' היא גבול המתפשט בלי גבול, ומרחיבה את האופק עוד ועוד - דווקא החומה האלקית מביאה התפשטות אין סופית, לא כמדת האדם ולא כמה שנדמה לו אין סופי, אלא כמדת ה' שכל מדותיו אין סופיות באמת.

בנפש מתפרשים הדברים כך: עצירת האדם את רוחו ונפילתו בתוך עצמו מפנות מקום ומזמינות את רוח ה' לבוא בו (כסיום הפסוק "ואני אהיה לה נאם הוי' חומת אש סביב - ולכבוד אהיה בתוכה") - ואז מקבלת העליה אל גג הנפש משמעות אלקית ואין סופית באמת. שהרי, אין סוף לעומק ההרגש והצער עד כמה רחוק האדם מה', ועל כן אין סוף עד כמה אמיתי ונוגע הצער לה', ועד כמה פנימית היא התיחסותו לאדם והארתו בתוכו. גם התהליך עצמו הוא תהליך אין סופי, מפני שעומק השפלות והצער על הריחוק הוא לפי עומק הכרת ה'. ככל שזוכים יותר (בעקבות הצער) להכרת ה', כך מבינים יותר את עומק הפער בין מציאות האישיות למהותה האלקית, והצער נוגע יותר⁶.

¹ שו"ע חו"מ תכז, ה.

² תהלים סו, יא.

³ משלי יד, טו.

⁴ שמות רבה ג, א.

⁵ זכריה ב, ט.

⁶ שם פסוק ח.

⁷ ראה גם לקו"ת לשבת שובה (סד, ד)

ובכ"ד.

גג המקדש

והנה, חז"ל דרשו כי "בית" מרבה היכל^{יד} ו"לגגך" ממעט גגות בתי כנסיות^{טו}. לפי זה, בית ה' הוא יותר 'ביתך' מבית כנסת (כך התגורר יואש ז' שנים בעליית קדש הקדשים^{טז}). בבית הכנסת אנו נמצאים ב"רצוא" אל ה' - תוך עזיבת בתינו - אבל בבית המקדש ה' שב אלינו. ה' ברא את העולם בתאוה ל"דירה בתחתונים"^{יז} דווקא - בית הכנסת אינו בית ה', אלא בית בו מתכנסים אנו להתיחד אתו (בניתוק מעולמנו). אבל בדירת ה', כשהוא מתגלה בתחתונים - בתוך מציאותנו שלנו - בדרך "שוב", הוא נוהג בנו הכנסת אורחים ואנו חשים ב"בית".

והנה, דווקא דוד - ש'נפל' מגג ביתו - עתיד לעלות על גג המקדש, "שבע יפול צדיק - וקם"^{יח} כבעל תשובה. בעל תשובה עומד היכן שצדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד^{יט} - בעוד הצדיק לא יכול לעמוד על הגג פן יפול, דוד השפל בעיניו מסוגל לעלות לגג באופן מתוקן. המשיח - "בר נפלא" ש"הוא דוד בעצמו"^כ - יעמוד על גג המקדש, ומתוך ענותנותו ושפלותו הפנימית יראה שכל ישראל ענוים הם (שהרי קיים בעצמו "מי שהיה בכלל ויצא, לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כלו יצא"^{כא}), ויקרא: "ענוים, הגיע זמן גאולתכם!"^{כב}.

^{יד} סיפרי כי תצא פסקא יט.

^{טו} חולין קלו, א.

^{טז} מ"ב יא, ב-ד; דה"ב כב, יא-כג, יא.

^{יז} תנחומא נשא טז; תניא פרק לו.

^{יח} משלי כד, טז.

^{יט} ברכות לד, ב.

^כ פיוט "אומץ ישעך" להושענא רבה.

^{כא} ברייתא דרבי ישמעאל, בתחלת הספרא.

^{כב} פסיקתא רבתי פרשה לו.

לוח הילולא דצדיקא לשבוע פרשת כי-תצא

יום ראשון ג' אלול

הרב אברהם יצחק ב"ר שלמה זלמן הכהן קוק (הראי"ה) מייסד הרבנות הראשית מחבר ספרים רבים (הש"ס הלבן) (ה'תרצ"ה)
הרב אליהו יוסף שאר ישוב ב"ר דוד כהן רבה של חיפה וחבר מועצת הרבנות הראשית מחבר ספרים רבים (ה'תשע"ז)

יום שני, ד' אלול

רבי משה ב"ר נפתלי הירש רבקה' מחבר ספר 'באר הגולה' על השו"ע (ה'תל"א)
רבי מאיר שמחה ב"ר שמשון הכהן מדווינסק מחבר ספרים 'אור שמח' על הרמב"ם, 'משך חכמה' על חמשה חומשי תורה ו'חידושי רבינו מאיר שמחה על הש"ס' (ה'תרפ"ו)

יום שלישי, ה' אלול

רבי דוד צבי שלמה ב"ר אלעזר מנחם מענדל בידרמן האדמו"ר מלעלוב (ה'תרע"ח)
רבי אברהם חיים ב"ר אהרן ראטה האדמו"ר משומרי אמונים מחבר ספר 'חוקי חיים' (תשע"ב)
הרב ישעיה יעקב ב"ר ישראל אברהם פורטוגל האדמו"ר מסקולען (ה'תשפ"ד)

יום רביעי, ו' אלול

רבי גרשון שאול יום-טוב ב"ר נתן הלר ולרשטיין מחבר ספרים רבים וביניהם ה'תוספות יום טוב' על ש"ס משנה (ה'תי"ד)
רבי שמשון חיים ב"ר נחמן מיכאל נחמני מחבר ספר 'זרע שמשון' (ה'תקל"ט)
רבי יקותיאל יהודה ב"ר אלעזר ניסן טייטלבוים האדמו"ר הראשון מסיגט מחבר כו"כ ספרים וביניהם ה'ייטב לב' (ה'תרמ"ג)
הרב יחזקאל ב"ר יעקב חיים סרנא ראש ישיבת חברון ומחבר כו"כ ספרים (ה'תשכ"ט)

יום חמישי, ז' אלול

הרב ראובן ב"ר משה מרגליות מחבר ספרים רבים (ה'תשל"א)
הרב אהרן משה ב"ר יוסף שכטר ראש ישיבת רבינו חיים ברלין (ה'תשפ"ג)

שבת קדש ט' אלול

רבי צדוק ב"ר יעקב הכהן רבינוביץ' מלובלין מחבר ספרים רבים וביניהם 'צדקת הצדיק', 'פרי צדיק' ועוד רבים (ה'תר"ס)

הסיפור החסידי // הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל - ג' אלול

אוהבם של ישראל

הרב אברהם יצחק הכהן קוק נולד בט"ז אלול תרכ"ה, לאביו הרב שלמה זלמן קוק, בוגר ישיבת וולוז'ין, ואמו פערל. התחנך אצל אביו שהיה 'מתנגד', אך התחבר גם לחסידי חב"ד דרך משפחת אמו. מגיל בר מצוה למד אצל רבני העיירות הסמוכות כלוצ'ין, דווינסק וסמרגון, ובן פחות מעשרים הוסמך להוראה על ידי בעל "ערוך השולחן". בשנת תרמ"ד השתדך עם אלמה בתישבע, בתו של 'האדר"ת' – רבה של פוניבז' באותה עת, ובהמשך רבה של ירושלים. אז למד כשנה וחצי ביישיבת וולוז'ין, בראשות הנצי"ב, שבו ראה אחר כך את רבו המרכזי. לאחר נישואיו בניסן תרמ"ו, חזר הרב קוק ללמוד ולגור בפוניבז' סמוך לחותנו האדר"ת, ושם נולדה בתו הבכורה פרידה חנה בי"ז בטבת תרמ"ח. בתרמ"ח התמנה לרבה של זיימל, שם למד קבלה עם בעל ה'לשם' וגם חיבר את ספרו 'חבש פאר'. לאחר פטירת אשתו נשא את בת דודתה הרבנית רייזה רבקה. בשנת תרנ"ה נבחר כרבה של בויסק, ובתרס"ב הגשים את חלומו ועלה לארץ ישראל – לכהן כרבה של יפו. תקופת יפו הייתה הפורייה ביותר בכתיבתו, ובה נכתבו ספריו אורות, אורות הקודש, עולת ראיה ועוד. באב תרע"ד יצא לכנס העולמי של אנודת ישראל בשווייץ, ולאחר חודש נאלץ להישאר באירופה בפרוץ מלחמת העולם הראשונה. לאחר שלוש שנים חזר הרב קוק לארץ ישראל. מתקופה זו ועד למותו מיעט בכתיבת דברי מחשבה ועסק בכתיבת "הלכה ברורה" על הש"ס, ובפעילות בשדה הציבורי. אז פעל להקמת "דגל ירושלים", תנועה השואפת לאחד את כל שומרי התורה המעוניינים ביישוב הארץ ובשלטון יהודי בה. באותה תקופה הקים גם את הרבנות הראשית לישראל ואת ישיבת מרכז הרב. בסוף ימיו חלה הרב קוק בסרטן הריאות, עצרות תפילה נערכו בקיץ תרצ"ה בירושלים והוכרו יום תפילה כלל-עולמי בכ"ד בתמוז. נפטר בגיל שבעים, ג' באלול תרצ"ה, ונקבר בהר הזיתים בירושלים.

מספר תלמידו ברוך דובדבני, בשבועות האחרונים לחייו שכב הרב על ערש דווי, מתפתל במכאוביו הנוראים, המחלה האיומה כבר כירסמה את לשד חייו. והנה עולה אליו אשה ומספרת כי בתה השתגעה פתאום והרופאים אומרים כי אין כל אפשרות לרפאה כאן, וכי מוכרחים להובילה מייד לוינה. ברוב עמל עלה בידה להשיג פספורט, אך הקונסול האיטלקי מעכב את מתן הויזה, באשר הסידורים הפורמליים צריכים להאריך ימים אחדים.

הרב הריץ מיד מכתב המלצה לקונסול – וללא הועיל. חרף הפצרת הרופאים וצעקות בני הבית, כשהוא חבוש בבטנו וסובל ממכאובים נוראים, סר הוא עצמו אל

הקונסול האיטלקי. כשראהו הקונסול – נבהל, הן הרב חולה מסוכן ובעיתונים פורסמו ידיעות על מצבו הרפואי הקשה של הרב, והנה הרב עצמו ניצב בפניו! כמובן שהקונסול נענה מייד לבקשתו של הרב והויזה ניתנה בו במקום...

ומוסיף ברוך דובדבני לספר: לבו היה שופע אהבה בלי מיצרים לא רק לכלל ישראל, אלא לכל אחד ויחיד בישראל. פעם, הייתי בחבורה של עשרות תלמידים, שליוותה אותו שעה שחזר מטכס ברית מילה בעיר העתיקה. בדרכנו, התנפלו עליו קומץ של קנאים ערלי לב ומוח ושפכו עליו מי שופכין. הרב לוכלך כולו במים המטונפים. ההתרגשות היתה רבה והרוחות סערו.

בהגיעו לביתו, סרו לביתו אנשים חשובים כדי להביע בפניו את סלידתם ושאת נפשם מהמעשה הנורא והמביש. בין המבקרים היה גם היועץ המשפטי של ממשלת המנדט הבריטי בימים ההם, נורמן בנטוויטש. הוא הציע לרב שיגיש תביעה משפטית כנגדם והוא ידאג כי יגורשו מגבולות הארץ. השיבו הרב: "אין לי עסק עם משפטים, וחרף המעשה שעשו עמדי, אני אוהבם, אף מוכן אני לנשקם מרוב אהבה. אני כולי בוער באהבת כל איש בישראל" וכל הדברים הללו נאמרו שעה קלה אחרי המעשה המכוער הזה...

יהודי ירושלמי שהיה תולה פשקווילים כנגד הרב בחוצות העיר – סר לרב לבקש תרומה, כיון שנצרך היה. נענה לו הרב בנפש חפצת. הרב ד"ר משה חיגר שהיה נוכח בחדר אותה שעה, שאל את הרב: הכיצד? והרי יהודי זה יוצא חוצץ נגדך ומפרסם כרוזים כגנותך? השיבו הרב: בכל הנוגע לתרומה או בעשיית חסד עם הזולת – אין לנגד עיני אלא טובתו של אותו אדם.

מספר הרב אברהם ביק: ליל שבת אחד, כשבחוץ ירדו גשמים עזים. המתפללים, רובם תלמידי הישיבה, עזבו את ההיכל. אני, שדירתי היתה אז ב"נחלת אחים" הרחוקה, המתנתי להפסקת הגשם. הרב, שנהג לקדש בשעה שבע, הסתובב בבית הדין ועיין בספרים.

פתאום שמעתי פסיעות ורעש על המדרגות, פתחתי את הדלת וראיתי עשרות אברכים מ"מאה שערים" ו"בתי אונגריין" צובאים על הדלת, וצועקים: "ברחוב המלך ג'ורג' בעל בית קפה מחלל את השבת! ילך הרב הראשי עמנו, לפחות למחות. עליו להפסיק חילול שבת בעיר הקודש". "ילך!" זעקו כולם כאחד. "לא ילך!" – הוא רבם של הציונים... לא ילך!" ענו כנגדם בקול קנטרני רם.

"מה אתם צועקים, יצאתם מדעתכם?" נזפתי בהם. הייתי נכון למריבה ואפילו לתיגרה. אבל כשסגרתי את הדלת, ראיתי את הרב עומד באולם הישיבה, ראשו מורכן. כנראה שמע את צעקת האברכים על המדרגות. אחרי שהות מה, עזב את

האולם ונכנסם לחדרו הקטן. לאחר חצי שעה שכך הגשם ורציתי ללכת, והנה שמעתי את קולו הצרוד במקצת של הרב, ששאל את הרבנית: "דומה שראיתי כאן תלמיד ישיבה? היכן הוא?" מיהרתי והתייצבתי לפני הרב: "רבנו שאל עלי!" "במטותא! תתלווה עמי למסעדה ברחוב ג'ורג', לראות במה מדובר? 'הכצעקתה'?"

"מה זה?" – הרהרתי – קודם לא רצה ללכת ועכשיו נמלך בדעתו?" סייעתי לו בלבישת המעיל, וירדנו ברחוב הריק. כשהגענו אל המסעדה, מצאנוה סגורה על מסגר. בדרך חזרה, משהגענו לפרשת דרכים בקצה הרחוב, ראינו ממול איש רץ נגדנו. היה זה הרב אהרן טייטלבוים, מתומכי הישיבה, כשנילווה אליו הרב שלום נתן רענן. הלכנו, והרב טייטלבוים עדיין תוהה ומחכה לפשר הדבר. והנה עמד הרב ופנה אלי:

"מה מספר האנשים שהיו בחצר? דומני שהיו יותר ממניין?"

"וודאי יותר ממניין, הרי הם צבאו על כל המדרגות" – עניתי.

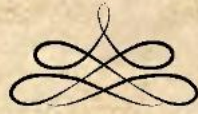
"ואיך זה עלה על דעתם שאתלווה אליהם למחות נגד חילול שבת?" אחז הרב בידו של ר' אהרן טייטלבוים ואמר "אילו באתי והמסעדה עדיין פתוחה, הרי מחובתי היתה להתרוות בבעל המסעדה, ואם לא היה שומע לי הרי הייתי גורם לחילול שבת בפרהסיא, כדן "בפני עשרה", אבל הוא ואני הצביע עלי – היינו רק בבחינת עדים..."

"אבל כעת הם ישובו ויפיצו שמועה שהרב סירב למחות על חילול שבת!"

"מילא, מילא!" הרים הרב את ידו "כבר התרגלנו לעשות דברים בצינעה..."

[מלאכים כבני אדם]

מכל צדדיו המרובים של הרב קוק, ניכרת ביותר אהבת ישראל שניתן בה. כפי שניכר היטב בסיפורים ובחייו כולם, חתימתו "עבד לעם קדוש" לא היתה מליצה של סרק: כולו היה מסור לעם ישראל ואהבתו עיצבה את כל מעשיו ואת כל מחשבתו - ההגותית וההלכתית. אמנם, לטענת מתנגדיו, היה בכך הפרזה רבה - אך הרב, כיאה ל"כהן איש חסד", אחז בדרכו של אהרן הכהן וקיווה לקרב לתורה את הבריות כולן (וידועים דברי האמרי-אמת מגור, שגם על המתנגדים לדעותיו של הרב קוק להכיר בכך שהכל נובע מאהבת ישראל טהורה). לא מפתיע, אם כן, לגלות שגם במספרים מופיעה התכונה הזו: הרב אברהם יצחק הכהן קוק עולה בגימטריא אהבת ישראל (אהבה פעמים חכמה)...

אחדות התורה

מה מאחד אותנו? הדבק שמחבר אותנו צריך להיות התורה. זהו החבור האמתי. ממלץ מאוד - לפני כשנה התחלנו ללמוד כל יום פרק תנ"ך. אם כלם לומדים את פרק התנ"ך הזה, כמה שזה כאלו חיצוני - זה בהחלט מחבר. חוץ מהחפ"ת של הרבי הקודם, הרבי הוסיף גם רמב"ם, וזהו החבור בין החסידים, הלמוד היומי הזה. בשבילנו אנחנו הוספנו כמה דברים לא קשים. לא מסבך: פרק תנ"ך (אנחנו היום בספר איוב, ספר הפסיכולוגיה הכי חשוב בתנ"ך), ופרק משנה (שבוע הבא מסימים חגיגה, סוף סדר מועד, ומתחילים סדר נשים). לדעתי, מאד מאד רצוי שכל מי שיושב כאן ילמד את גם את החפ"ת, וגם את הדברים האלה. זה באמת מחבר, הדברים האלה מחברים אותנו ביחד.

[מתוך שיעור ב"ד אייר תשפ"ג]

